

Työväen Näyttelmäkeskus 54
KONRAD LEHTIMÄKI

ETUVARTIOTAISTELU

KOLMINÄYTÖKSINEN NÄYTELMÄ

KUSTANTAJA
TAMPEREEN TYÖVÄEN SANOMALEHTI O.Y.

KONRAD LEHTIMÄKI

ETUVARTIOTAISTELU

KOLMINÄYTÖKSINEN NÄYTELMÄ

KUSTANTAJA
TAMPEREEN TYÖVÄEN SANOMALEHTI O. Y.

PAINETTU 1920 TYÖVÄEN
KIRJAPAINOSSA TAMPEREELLA

HENKILÖT:

Vilho Korpi, tehtaantyömies, 45 v.

Liisa, hänen vaimonsa, 40 v.

Anni, heidän tyttärensä, 18 v.

Emil, heidän poikansa, 20 v.

Kaarlo Suonpää, konetyömies, 22 v.

Holm, mestari, 40 v.

Halonen, työmies.

Kettunen, „

Eräs vaimo.

Ensimmäinen työmies.

Kaksi poliisia.

Korven lapset.

Työmiehiä ja työläisnaisia.

Tapahtuu eräällä tehtaalla Suomessa työväenliikkeen alkuaikoina.

Ensimmäinen näytös.

Ensimmäinen kuvaelma.

Työmies Vilho Korven kamari. Huone on yksinkertaisesti, mutta siististi kalustettu: kiillotettu piironki, kokoontyönnetty kaksiosainen vuode ja nurkassa kirjahylly, jossa on raamattu ja punakantisia työväen kirjoja, lentokirjasia y. m.; sivuseinällä näkyy kotitekoinen kukallisella kankaalla päällystetty sohva ja muutamia tuoleja. Uunin edessä joulukuusi, jota Korven tytär Anni paraillaan koristelee. Hän näyttää vielä hyvin nuorelta ja lapselliselta hentoine vartaloineen, ja hänen kasvonsa ovat huomattavan kauniit sielukkaine silmineen.

Perällä avautuu kyökkiin johtava ovi ja noin kymmenen vuotias poika kurkistaa uteliaasti sisään.

ANNI

iloisena, teennäisen toruvasti.

Menetkö sieltä vai! Sitten saatte nähdä, kun se on valmis . . .
Ei ennen. Kyllä minä teidät opetan!

*Juoksee ovelle, poika poistuu nauraen; Anni lukitsee oven.
Hetken kuluttua kuuluu koputus ja pojan matalaksi muutettu*

ÄÄNI

Avaa . . . minä se olen, minä — Kaarlo . . .

ANNI

uhaten, mutta voimatta pidättää iloista hymyä.
Kyllä minä opetan sinut, jollet vaikene! Vai sinä . . .
Kuuluu pojan naurua.

ANNI

hiljaa hyräillen jatkaa työtään ja sisäinen onni kuvastuu hänen kasvoillaan; sitten katsahtaa kelloon, kuuntelee.

Kyökistä kuuluukin läheneviä askeleita, oven kahvaan tartutaan, koputus. Anni on heti juossut ovelle ja kuuntelee henkeä pidättäen riemukkaan jännittyneenä.

MIEHEN ÄÄNI

Aukaise Anni!

Anni ei vastaa.

MIEHEN ÄÄNI

Onko Anni kamarissa, Antti?

POJAN ÄÄNI

Kyllä hän siellä on, mutta luultavasti nukkuneena.

MIEHEN ÄÄNI

nauravasti.

Nukkunut? Ei suinkaan! — *Leikillisesti.* — Anni herää! On aika lähteä työhön . . . kello on jo paljo . . .

ANNI

aukaisee, sulkee sen Kaarlon tultua ja sanoo hymyillen.

Vai työhön sinä tahdot minua lähtemään? Siksi et siis tahtonut tulla ennemmin?

KAARLO

En joutunut ennen.

ANNI

leikillisesti.

Sano heti, missä olet viipynyt? Tee tili. Ehkä jonkun tytön luona?

KAARLO

Hiukan sinnepäin.

ANNI

Vai niin.

KAARLO

hämillään.

Olin hiukan Lindroosilla — kun näin pikku pojan pilkkomassa puita. Väänänen on vielä vuoteessa . . . Missä Korpi on?

ANNI

katsoo häntä hetken ihailien, lähenee hiukan, puristaen Kaarlon kättä.

KAARLO

suutelee häntä.

Isä — isä on Johanssonilla, hän on ollut siellä verstaassa useana iltana. Minä luulen, että hän tekee siellä pojille jotain joululahjoja.

KAARLO

Niinkö? Kas, teillä on kuusikin!

ANNI

havahtuen.

Voi sinua, kun viivytät minua . . . unohdin kokonaan.

Alkaa kiireesti kiinnittää koristeita.

KAARLO

No, minä autan — hyvitan siten pahantekoni . . .

Alkaa auttaa Annia. Hymyilevät äänettöminä ja sitten kuuluu hetken väliaikojen kuluttua puoliääneen lausuttuja sanoja, joissa kuvastuu sisäinen onni ja hellyys.

— Kas sinä olet saanut omenoitakin.

— Täytyy vähän lapsille.

— Mistä nämä hevoset ja porsaas ovat? Enhän minä leipurilla tuollaisia ole nähnyt.

ANNI

Pitäisikö niiden leipurilla näkyä.

KAARLO

Ahaa, sinäkö, osaatko sinä tuollaisiakin, nehän ovat sieviä. Saanko minä tämän?

ANNI

Saat kyllä, mutta täällä on sinulle toinen . . . Ajattelin antaa sen vasta myöhemmin, mutta en sentään kehtaa, saat sen nyt . . .

Ottaa piirongin laatikosta kahden yhteenkiinnitetyn sydämen näköisen piparkakun ja antaa sen punastuen Kaarlolle.

KAARLO

katsoo piparkakkua ja sitten Annia omituisen, äänettömän liikutuksen vallassa; kuiskaa värähtäen:

Anni . . . Anni, kaksi sydäntä . . . Tämän minä säilytän . . . Ja joskus, joskus kaukana tulevaisuudessa minä jonakin jouluna otan sen esiin . . . Silloin kun . . .

ANNI

liikutettuna.

Koska Kaarlo . . . mitä tarkoitat, sano.

KAARLO

syleilee häntä, sitten pitäen käsistä puhuu matalalla, värisevällä äänellä.

Voi Anni! Minä en ymmärrä, en osaa sanoa miten onnellinen olen . . . En ole koskaan tuntenut tällaista ihmeellistä riemua kuin nyt.

ANNI

keskeyttää ihmetellen.

Sinäkin! Tiedätkö Kaarlo . . . juuri sellaista outoa iloa minäkin tunnen . . . Ja minä olen . . .

Hän ottaa taskustaan esiin käärön, aukaisee sen ja ojentaa Kaarlolle rautaisen sormuksen.

Se on rautainen . . . sanoit kerran pitäväsi mustasta . . .

KAARLO

seisoo, katsoo Annia voimakkaan liikutuksen valtaamana; sitten värisevällä, katkonaisella äänellä.

Mitä tämä on Anni . . . Katsos, minäkin olen ostanut sinulle. Tuntuu niin omituiselta, niinkuin jokin tuntematon, sama salainen ääni olisi kuiskannut samaa kummankin korvaan.

ANNI

hiljaa, liikutettuna.

Niin Kaarlo, sellainen voima onkin — r a k k a u s.

KAARLO

Niin Anni, juuri se voima viime talvenakin kuiskasi meille molemmille, että yhdistäisimme elämämme, mutta kun isä loukkaantui, kielsi se ilmoittamasta mitään toisillemme.

ANNI

Oi Kaarlo, kyllä se niin on, minä tunnen sen. Kaikki on ollut niin omituista.

KAARLO

Tiedätkö, minusta tuntuu kuin näkisin sinut eräässä toisessa sievässä kamarissa, ympärilläsi riemusta loistavia katseita, vie-noa, heleätä naurua, ilohuutoja. Minä istun sohvalla ja katselen sinua puhumatta mitään. Ja minun on niin hyvä olla. Silloin minä nousen, otan tuon piparkakun esiin ja kutsun sinut viereeni. Me emme puhu mitään, katsomme vain sitä ja toisiamme, me muistamme erään toisen jouluaaton kauan sitten — näemme saman joulukuusen kuin nyt. Sinä painat pääsi rinnalleni niinkuin nytkin — sinä itkiet ja hymyilet kyyneleet silmissä, — *Kohottaa Annin päätä* — sillä hymyilethän sinä nyt, Anni?

Suutelee liikutettuna Annia.

ANNI

yhtaikaa itkien ja hymyillen, kuiskaa värähtäen.

Oi Kaarlo . . . kun se vaan toteutuisi. Kun ei vaan tapahtuisi mitään . . . jotain ikävää.

KAARLO

Älä pelkää, Anni, eihän enää saata mitään tapahtua. Olemmehan me jo lapsuudesta asti kokeneet vain vastoinkäymisiä ja kärsimyksiä, tehneet ankarasti työtä. Voisiko elämä vielä riistää yhteisen onnemme. Mehän tahdomme niin vähän.

ANNI

Niin — kun vain saamme olla yhdessä, tehdä yhdessä työtä ja rakastaa toisiamme.

KAARLO

Minä en tahdo muuta kuin oman mökin ja sen ympärille vähän perunamaata ja puutarhan. — *Kuin uneksien.* — Päivisin kävisin työssä ja iltasin muokkaisin puutarhassamme, kasvattaisin kaaleja, lanttuja, marjoja ja muuta. Ajattele — miten istumme siellä tyyninä kesäiltoina, jolloin ilma on täynnä mullan ja ruohon tuoksua, ja lintujen laulu heläjää yhtenä moniäänisenä kuorona ympärillämme. Kaipaisitko silloin jotain enempää?

ANNI

ihastuneena, kyyneleet silmissä.

Eihän voi olla mitään ihanampaa kuin se! Sentähden pelkäänkin, että se on liian onnellista, ettemme saa sitä!

KAARLO

Turhaan sinä pelkää. Mitä sanot, jos menemme naimisiin aivan heti, ensi kuussa? Minun säästörahoillani saamme kyllä piirongin ja vuoteet ehkä ruokakaapinkin, mutta miten saamme linavaatteita ja muuta?

ANNI

Oi Kaarlo! Minulla on neljän tyynyn ja patjan päälliset, onpa kaksi lakanaakin. Ja on minulla rahaakin sen verran, että saadaan astioita ja muuta välttämätöntä.

KAARLO

Anni, silloin emme enää odota!

KORPI

tulee reippaasti sisään. Hän on kookasvartalainen, voimakas mies; hänen kasvoillaan kuvastuva sisäinen ilo muuttua ne tällä hetkellä nuorekkaiksi, lieventää elämän huolien ja taistelujen uurtamat ankarat tarmokkuuden piirteet. Hän ottaa poveltaan äskenveistetyyn puuhevosen, sanoen iloisesti.

Jaha, se on hyvä, että kuusi on valmis — lapset ovat jo maltittomia.

KAARLO

Kas, te olette veistänyt kauniin hevosen! Kuka sen saa?

KORPI

ikäänkuin hämillään.

Eihän se mikään . . . mutta kun tuli laitettua Antille sukset, niin Eeron täytyy myös saada jotakin . . .

ANNI

Vai saa Antti sukset! Sepä on hauskaa, ettei hänen enää tarvitse tynnyrinlaudoilla rähjätä. Hänhän pitää kovin hiihdosta.

KORPI

Mene Anni katsomaan onko äidillä jo joulupuuro valmista.
Anni menee.

LIISA

tulee sisään, kääntyen ovelle lasten tupatessa sisään.

Älkää nyt, pysykää nyt siellä vielä hetkisen! — *Korvelle iloisesti.* — Onko sinulla nälkä, vai mitä?

KORPI

En minä nyt itseni tähden, mutta kai lapset jo mielellään tulisivat joulukuusta katsomaan.

LIISA

Mutta kun lapset hällisevät niistä joululahjoistaan, niin eikö olisi parasta jakaa ne ensin?

KORPI

leikillisesti.

Jaetaan vaan. Anni, alappas sytyttää! — Utelias minäkin olen näkemään mitä minun entinen morsiameni on täksi jouluksi keksinyt . . . Hänellä on toisinaan niin omituisia lahjoja . . .

LIISA

keskeyttää hellästi, moittivasti.

Oletko vaiti siinä, vanha veijari! Sinä et tarvitse mitään.

KORPI

Noin se käy, kun vanhenee. Viime jouluna hän vielä piti jonkun verran minusta koska toimitti joululahjaksi — pienen tytön.

Kaikki naurahtavat. Kaarlo menee myös sytyttämään joulu-kuusta.

LIISA

hämällään hymähtäen.

Kyllä sinä olet ihan parantumaton lörpöttelijä — kun et vanhanakaan tule järkiisi. Ja vielä puhut lahjoista! Mutta mitä sinä olet keksinyt minulle, kun olen taas koko vuoden kärsinyt tuolaista ja vielä ruokkinut, pessyt, paikannut vaatteet . . .

KORPI

keskeyttäen.

Päästetään lapset sisään, muuten ei meidän mamman hyvydestä tule loppua koko iltana. — *Huutaa.* — Hei lapset, tänne! Mars!

Ovi avautuu ja sisään työntäytyy iloisella melulla kaksi poikaa ja kaksi tyttöä, joista vanhempi, noin 13—14 vuotias kantaa nuorinta sylissään. Kuuluu iloisia huudahduksia.

— Voi miten kaunis!

— Omeniakin!

— Kas, nyt tiedän, nuo ovat Annin valmistamia.

LIISA

Katri, anna Liisa minulle ja koettakaa nyt istua rauhallisesti. Antti, älä koske niihin namusiin, ei niitä vielä saa kukaan.

ANTTI

Minä vain katson. Mutta älä sinä Eero mene niin lähelle kynttilää, poltat pitkän tukkasi.

EERO

Mitä isällä oli povessa?

KORPI

Povessa? Tule katsomaan. Luultavasti hiiri! — *Poika tulee* — Ei täällä näytä mitään olevan. Menemmekös äidin viereen istumaan. — *Sürtää tuolinsa Liisan viereen, ottaa Eeron syliinsä ja asettaa kätensä Liisan vyötäisille, kuiskaten hitaasti, hymyillen.*

No äiti, eikös nyt ole hauska olla?

LIISA

katsahtaa häneen säteilevin silmin, ääni liikutuksesta värähtäen.
On tietysti!

KORPI

kuin itseksensä.

Mutta kyllä niitä on ollut ikäviäkin jouluja. Ei ollut ensimmäinenkään hauska, muistatko? — *Hetken vaitiolon jälkeen, Kaarlo käännähtäen.* — Tuo Anni oli vasta viikon vanha, kun minut ihan jouluaattona erotettiin työstä ja pakotettiin muuttamaan tehtaahan huoneesta. Moitin mestaria, kun hän solvasi syyttömästi erästä vanhaa työmiestä. Me pääsimme erään suutarin mökkiin, mutta Liisa oli vielä niin heikko, että minun täytyi kantaa loppumatka. Hän ei sanonut, että tuli sairaammaksi, vaan teeskenteli nukkuwansa. En minä koskaan unohda sitä aattoiltaa; minä istuin pimeässä vuoteen vieressä, Anni nukkui korissa ja sitten kuulin pidätettyjä nyyhkytyksiä. Sillä kerralla minäkin aloin itkeä.

LIISA

värisevin äänin.

En minäkään sitä unohda. — Kumartuu pienokaisen puoleen peittääkseen liikutustaqn.

KAARLO

viittaa Annin viereensä sohvaan, lausuu hiljaa.

Kyllä se on kamalaa, kun tuollaisia kärsimyksiä täytyy kestää.

KORPI

samoin kuin ennen.

Vaikka kyllä niitä on kestäetty kovempiakin. Mutta tuskallisin joulukuoli oli meillä eräänä vuonna, kun minä olin ollut kaksi kuukautta työttömänä ja kaikki huonekalut ja vaatteet oli jo pantattuna — me olimme silloin Helsingissä. Neljä pientä lasta oli, eikä ollut jouluaattona enää muuta kun vähän leipää; mutta sitten sinä sait sellaista mateenlihaa, josta oli liemi keitetty, ja sinä paistoit sitä rasvassa . . .

LIISA

tukehtuneella äänellä.

Silloin pieni Väinö-raukka kuoli . . . Tapaninpäivä-aamuna . . . Muistatko, miten viisas hän . . .

Ääni katkeaa nyyhkytyksiin.

KORPI

tarttuu Liisan käteen, puhuen lohduttavalla, värisävällä äänellä.

Älä . . . älä itke Liisa . . . Voi minua hölmöä, kun alan tuollaisia vanhoja jutella! Eihän niitä enää toiseksi saa — ja onhan meillä ollut niin monta onnellista joulua. Eikös totta Liisa? Entäs nyt sitten? — *Vilkasee Kaarloon ja kun huomaa tämän kumartuneen käsiensä varaan, suutelee Liisaa, kuiskaten helästi.* — Emmekö nyt ole onnellisia, Liisa?

LIISA

hymyilee kyynелеet silmissä.

Tiedäthän sinä sen, Vilho?

KORPI

reippaasti.

Nyt ei enää muistella surullisia! Onhan päästy vuosi eteenpäin ja jos terveenä pysytään niin kai se taas menee ensi joulunuun. — *Leikillisesti.* — Näin vähän kerrallaan elämä menee sentään paremmin. Ei sitä köyhän auta ottaa suurta kasaa kerrallaan. Eikö niin, Liisa?

Anni havahtuu ja menee äänettömästi kyökkiin.

LIISA

Kyllä se menee Vilho. — *Huoahtaa ja hänen kasvoilleen ilmestyy jotain vierasta hartautta.* — Varsinkin jos me muistamme pitää Jumalan mukana kaikissa toimissamme. Ilman häntä ovat kaikki työmme ja vaivamme turhat.

KORPI

Niin, niin . . . Mutta miten niiden joululahjojen kanssa oikein . . .

LAPSET

- Niin, joululahjat.
- Tuleeko joulupukki?
- Saa nyt nähdä.

LIISA

Odotetaan nyt hetkinen. Isä näyttää olevan malttamattomampi kuin lapset . . .

Silloin koputetaan ja lapset huudahtavat iloisesti.

- Siellä on joulupukki.
- Joulupukki tulee.
- Nyt saadaan joululahjoja.
- Sisään!

Ovi avautuu hiukan ja sisään työnnetään pärekori, jossa on joukko kääryjä. Lapset tuovat sen ilohuudoin äidin eteen. Sitä tulee vielä uudet sukset.

Kääröjä jaetaan ja avallaan yleisen sekavan puheensorinan vallitessa; sorinasta eroittaa seuraavia sanoja:

- Tässä on Katrin paketti.
- Ota Eero omasi.
- Katsokaa, sukset!
- Minulla on vanttuut!
- Hevonen — katsokaa tytöt!
- Kiitoksia isä! Näillä pääsee niin kovin, että . . .

ANNI

Aidille ja isälle! — Tuo käärön Liisalle, joka alkaa ankaista sitä hymyillen.

KORPI

iloisesti, leikillisesti.

Samassa paketissa! Nythän ei voi tietää kumpi on minun ja äiti voi ottaa minulle kuuluvan.

ANNI

Kyllä sen eroittaa! Ja on niissä nimikin . . . — *Liisa ottaa kääröstä valkean villahuivin ja ojentaa Korvelle harmaan villapaidan.*

KORPI

iloisesti hämmästyen.

Villapaita — näin lämmin! Kukahan tämän on lahjoittanut? Olisikohan minun vanha morsiameni sittenkin vielä muistanut . . .

LIISA

hellästi leikillisesti.

Tuskinpa kukaan morsian tuollaista vanhaa äijää muistaa!

KORPI

samoin.

Ei sitä tiedä — katsokaa lapset! Eikös isä ole vielä nuori ja pulska mies? — *Naurun ja puheensorinan seasta eroittaa Liisan ja lasten ääniä.*

LIISA

Puheista luulisi nuoreksi pojannulikaksi, mutta kun näkee . . .

ANNI

Kyllä isä vielä komea sulhanen on . . .

ANTTI

Tiedätkö Kaarlo, kun isä juoksi kilpaa suvella, niin hän meni vähän hurjasti!

EERO

Isä on niin vahva, ettei kukaan voita häntä!

KAARLO

Mutta vakavasti puhuen ei Korpea luulisi vielä neljäkymmenen viiden vuotiaaksi.

KORPI

leikillisesti.

No Liisa, nyt kuulet, jollet minua usko.

Liisa naurahtaa. Kaarlo on puhuessaan aukaissut pienen paperikäärön jossa on samanlainen piparkakku ja paperilappu; lukee sen hymyillen.

KORPI

Saitko sinä kirjeenkin, Kaarlo?

KAARLO

nauraen.

Sain, mutta siinä on vain kolme sanaa: Tämän saat syödä.

KORPI

Mitä höriset? Eikös piparkakkuja aina syödä?

KAARLO

Niin luulisi . . .

LIISA

Missähän Emil viipyy näin kauan?

ÄÄNIÄ

kummastuneita.

— Ai, Emil on poissa . . .

— Missä hän näin kauan viipyy?

— Hän lupasi tulla jo viiden ajoissa.

KAARLO

hymähtäen.

Hän on ehkä mestarin vieraana.

ANNI

Niin, ehkä ette tiedäkään vielä, että Väänäsen Aino on siellä palveluksessa.

LIISA

hymähtäen.

Vai niin! Sitten ymmärrän.

KORPI

Mutta miksi hän sellaiseen paikkaan on mennyt?

LIISA

kuin havahtuen.

Niinpä todella! En minä vain antaisi Annin mennä sinne . . .

KORPI

katkerasti.

No, ehkäpä siellä kotona on paremmin suojassa kuin tehtaalla . . . Mutta kyllä se mies on tehnyt sellaisia tekoja, ettei niitä luulisi enää nykyaikana mahdollisiksi . . .

LIISA

keskeyttäen.

Ei puhuta tuollaisesta miehestä, nyt kun meillä on joulukuukuu . . .
Eikös lauleta yksi virsi, Vilho? Etkös sinäkin veisaa. — *Hiljemin.* — Laulathan lasten vuoksi . . .

KORPI

näyttää ikäänkuin synkistyvän, mutta huomaa vaimonsa pyytävän katseen, koettaa salata sen, sanoen mahdollisimman iloisesti.

Tietysti minä laulan mukana. Niin juuri, lauletaan kaikki yhdessä, Kaarlo ja Anni myös.

Kuuluu myönnötyksiä.

LIISA

Tuoppas virsikirja — minä katson virren. — *Korpi tuo virsikirjan Liisalle.* — Kiitos.

LIISA

etsii virttä.

Kai jouluvirsistä lauletaan.

KORPI

Ota nyt mikä tahansa — sellainen, josta pidät . . .

LIISA

ilostuen.

Nyt tiedän, lauletaan: „Autuas, ken sydämensä”. Siitä minä pidän miltei eniten. Se on lohduttanut minua monta kertaa, kun kaikki on näyttänyt ihan mahdottomalta.

Korpi näyttää taas hiukan kiusaantuneelta, mutta ei vastaa. Liisa huomaa jokaisen löytäneen virren, alottaa sen ja kaikki yhtyvät häneen; laulavat ensimmäisen ja neljännen säkeen.

LIISA

hartaasti.

Näistä sanoista minä eniten pidän: „Hältä myös on kuritus, sitten jälleen armahdus! Hän suo näljän, hän suo leivän, murheen

niinkuin ilon päivän.” Ne ovat niin kovin syvää totuutta. Kuinka monasti meilläkin on ollut kovia koettelemuksia, mutta taas on tullut uusi päivä, Jumala on taas toimittanut asiat parhain päin. Viime joulunakin olimme niin ahtaalla, kun sinun kätesi oli poikki ja minä vielä vuoteessa . . . Mutta nyt menee taas paremmin. Etkö sinäkin ala huomata Vilho, miten ihmeellisesti Jumala ohjaa elämämme kulkua?

KORPI

peitetyllä katkeruudella.

Mistä sinä tiedät, voit väittää, että se olisi ollut sellaista Jumalan tahdosta? Sellaista köyhän elämä aina on: vuoroin pahempaa ja vähän parempaa. Mutta sehän riippuu olosuhteista, asioista. Minä olen varma, että sitä tapaturmaakaan ei olisi tullut, jos koneessa olisi ollut lain määräämä suojus, ei olisi voinut tapahtua. Mutta kun se maksaa jonkun verran, ei patruuna ole raskinut sitä hankkia. Sinähän muistat, että olin hieman sairas ja lisäksi väsynyt ylityöstä, joten en ollut enää yhtä tarkka — siinä ei saanut siirtyä kuin muutaman senttimetrin. Sittenkin sanot sinä, että loukkaannuin Jumalan tahdosta . . .

LIISA

hämmästyneenä.

No, en minä nyt juuri sitä voi sanoa, mutta kyllä meidän pitää tyytyä siihen osaan, jonka Jumala on meille määrännyt . . .

KORPI

Jumala määrännyt! Ajattele nyt, olisiko meilläkään edes tällaista joulua, jollen olisi saanut sivutoista toistasataa markkaa.

LIISA

kuin havahtuen.

Niin, se on kyllä totta, että olisimme saaneet olla yhtämittaa puutteessa sen syksyisen palkanalennuksen jälkeen. — *Epäröiden.* — Mutta ehkä Jumala johti niin, että sait niin paljon niistä koneenosista?

KORPI

Ei, kyllä minä itse menin kysymään, kuullessani, että ne olivat vanhoja ja kuluneita. Ja ota huomioon, että useimmissa perheissä on sen palkanalennuksen tähden parhaillaan puute. Sen tähden en voi uskoa, että Jumala olisi niin tahtonut — vaan patruuna ja mestari . . .

LIISA

hermostuen.

Älä Vilho — älä puhu nyt . . . noin. Minun oli niin hyvä ja tyytyväinen olla. Mutta jos rupean ajattelemaan, niin ei ymmärrä lopulta mitään. Ihminen ei saa ajatella, se on . . .

Hänen puheensa keskeytyy, sillä sisään astuu Emil. Hän hymyilee ja koettaa puhua iloisen äänekkäästi, peittääkseen kalvavaa levottomuuttaan. Toisinaan kuitenkin synkistyy ja havahtuu uudestaan kuin unesta.

ANNI

aivankuin oman onnensa huumaamana.

Emil, missä viivyit näin kauan? Olisit muuten sinäkin saanut joululahjoja. Nyt jäit ilman.

EMIL

Niin sitä saattaa sattua. Mutta en välitä jos toiset sensijaan ovat saaneet hyviä lahjoja. Mitä sinä sait?

ANNI

hymyillen.

Jaa — minä en todella saanut mitään tällä kerralla . . .

EMIL

Anni! Puhu totta! Olet sen näköinen kuin olisit saanut oikein suuren lahjan — suuremman lahjan kuin kukaan meistä. Miten se on Anni?

ANNI

hypähtää äkkiä seisomaan ja puhuu hiljaa värisevin äänin, ja katsoen omaisiaan säteilevin silmin.

Se on totta veljeni: olen saanut enemmän kuin kukaan koko maailmassa — ja minä olen iloisempi ja onnellisempi kuin kukaan maailmassa. — *Näyttää sormusta.* — Ja katsos tätä, sen vielä sain kukkuraksi. Niin veli — isä ja äiti. Me menemme kuulutuksiin heti pyhien jälkeen. Me saamme säästörahoillamme sen verran huonekaluja ja muuta, että tulemme toimeen aluksi — emmehän me paljoa tarvitsekaan . . .

LIISA

liikutettuna.

Jumala teitä siunatkoon, lapset.

KORPI

Onnea minäkin teille toivon.

EMIL

värisevällä äänellä.

Voi pikku Anni, kun vain saisit pitää onnesi. — *Havahtuen.* — Mutta mikset saisi? Mitä minä taas hassuttelen . . .

KORPI

katsoen häntä tutkivasti.

Mikä sinua vaivaaä Emil? Oletko saanut tietää jotain ikävää, jonkun onnettoman uutisen?

EMIL

teennäisen iloisesti.

Ei mitään, isä! Näytänkö minä sellaiselta?

KAARLO

Kyllä — olet sellaisen näköinen kuin olisit pelissä menettänyt koko kuukauden tilin tai saanut rukkaset. — *Leikillisesti* — Ethän vain ole sellaisia vastaanottanut?

EMIL,
kuin keksien syyn.

No, ehkä siinä voi olla perää, ehkä sentähden näytän vähän toisenlaiselta.

KORPI
katsoo häntä epäilevästi tutkien ja kysyy välinpitämättömällä äänellä.

Onko se tieto mestaria koskeva?

EMIL,
hätkähtää, änkyttäen.

Mikä tieto? Mitä isä tarkoittaa?

KORPI
Se, jonka sait kuulla . . .

EMIL,
epäröiden.

Mestaria . . . en ymmärrä, en tiedä, mitä tietoa tarkoitatte?

Kuuluu askeleita. Työmies Halonen astuu sisään mielenliikutuksesta kalpeana; seisahtuu ovelle.

Hyvää iltaa . . . älkää nyt pahastuko vaikka tulen näin jouluaattona. En olisi tullut, mutta kun tuota . . .

Vaikenee katsahtaen arasti Liisaan ja lapsiin.

LIISA
lähtee.

Lapset, tulkaa kyökkiin, saatte puuroa ja pääsette maata.

KORPI
Sano pois vaan — mitä se on?

HALONEN

No, kun Vaaralan Sanni on juuri löydetty koskesta ja ne aikovat viedä sen kotiin.

LIISA

huudahtaen kauhistuneena.

Vaaralan Sanni!

ANNI

samoin.

Sanni!

KORPI

käheästi änkyttäen.

Miten . . . Kuinka hän sinne on joutunut?

HALONEN

Sanni oli tänään tullut tehtaasta kaksi tuntia myöhemmin kuin toiset ja sulhanen oli tullut Helsingistä juuri iltapäiväjunalla tänne jouluksi. — Mutta sitten hän lähti heti viiden junalla takaisin ja Sanni meni suoraapäätä tehtaan sillalle — ja siitä oli hypännyt koskeen . . .

ANNI

käheällä, katkonaisella äänellä.

Voi Sanni raukka . . .

LIISA

Sanni parka . . . Saiko se roisto hänetkin pauloihinsa . . . hänhän oli aina niin siivo ja hiljainen . . .

HALONEN

Hän olikin ensikerran jäänyt sinne — tiesivät miehet.

LIISA

Sen minä kyllä uskon. — Kun se poikaparkakin juuri nyt sattui tulemaan . . .

KAARLO

kuin sisäisellä kauhulla.

Kun ajattelen, mitä tuo mies tunsii huomattessaan hänen jota oli pitänyt puhtaimpana, kalliimpana, olleen tuollaisen olennon kanssa, sen vallassa, niin minä . . . Ei! Minä tulisin hulluksi . . .

EMIL

Se mies on itse paholainen! Vielä tuollainenkin rikos . . .

KORPI

Mitä muuta sinä tarkoitat?

EMIL

hämmästyen.

En minä mitään muuta — jaa, niin, noita entisiä . . .

HALONEN

Mitähän nyt sitten tehtäisiin . . . Hän on tuossa aivan kohdalla, maantiellä.

ANNI

tolkuttomasti.

Aivan kohdalla, tiellä . . . Ei, minä menen katsomaan!

HALONEN

Sentähden minä oikeastaan tulin, kun ne aikovat viedä sen ruumiin kotiin, nyt jouluaattona . . . Mitä te arvelette, eikö sentään olisi parasta antaa ihmisparkain maata vielä yhden yön rauhassa.

Kaarlo on mennyt Annin kanssa ulos.

LIISA

Voi, herra Jumala!

KORPI

Kyllä minä olen samaa mieltä . . .

HALONEN

neuvottomana.

Mutta mihin se pantaisiin, kun ei meillä ole oikein sopivaa paikkaa . . . puuliiteri on niin kovin avonainen . . .

KORPI

Jospa hänet tuotaisi meidän aittaan. Se on miltei tyhjä . . .
Eikö niin Liisa?

LIISA

Tehkää niin vaan.

HALONEN

Mennään nyt — täytyy sanoa niille miehille, etteivät levitä tietoa siitä . . . Mene sinä Ville huomenna ilmoittamaan — osaat paremmin puhua . . .

Menevät ulos.

ANNI

tulee hetken kuluttua kauhusta kalpeana; änkyttää tukehtuneesti.

Voi, herra Jumala . . . Minä en voinut häntä katsoa. Hänen silmänsä näyttivät kuunvalossa niin kamalan teräviltä . . . ja paksu palmikko törrotti suorana sivullepäin — se oli jäätynyt kivi-kovaksi.

LIISA

Voi, herra Jumala tätä elämää . . .

Samassa tulee Kaarlo kiihtyneen näköisenä; Liisa katsahtaa häneen ja aivankuin arvaisi Kaarlon toivovan hänen poistumistaan, iähtee lisäten

Jospa minäkin menen katsomaan . . .

KAARLO

vapisevalla äänellä.

Anni, minun täytyy tulla heti sinun luoksesi; sanoa sinulle eräs seikka. Sanoin äsken, ettemme vaadi paljoa, mutta nyt huomaa, että minulla onkin niin kallis aarre, etten vaihtaisi sitä miljooniin — koko maailman aarteihin.

ANNI

Mitä tarkoitat Kaarlo . . . mitä se on?

KAARLO

painavasti.

Se, että saan sinut sellaisena kuin olet, että sinä olet yksin minun, minun oma, pieni tyttöni.

Suutelee Annia tulisesti.

Minä tiedän, etten sitä aarretta koskaan menetä — eikö niin? Sillä rakastathan sinä minua . . . Anni . . . aina?

ANNI

suudellen kuin huumaantuneena.

Oi, Kaarlo, tiedäthän sinä miten sinua rakastan. Kuinka voit kysyäkään sellaista, Kaarlo? Miten olisi mahdollista, että minä . . .

KAARLO

Niin, tuo varmuus juuri lisää onneni moninkertaiseksi. Täälläkin täytyy monen yhtämittaa epäillä ja pelätä, että tuo inhoitava mestari, roisto — onnistuu lopulta turmelemaan heidän rakkaansa. Ajatellessani äsken Vaaralan Sannin sulhasta, olisin minä tahtonut polvillani kiittää kohtaloa tai elämää siitä, ettei minun tarvitse sellaista koskaan edes epäillä.

ANNI

hämmästyen.

Eikä sinun tarvitsekaan epäillä, Kaarlo! Minä en voisi koskaan sellaista, vaikka lupaisi minulle miljoonia!

KAARLO¹

teennäisen välinpitämättömästi.

Onko se vielä koettanut jatkaa lähentely-yrityksiään . . . ?

ANNI

katsoen maahan; epäröiden.

Eihän se juuri ole . . .

KAARLO

sisäisesti kiihtyen.

Mitä — onko se? Kerro vaan, Anni, tiedäthän, ettei se minuun vähääkään vaikuta . . . Onko se taas lupailut tai tyrkittänyt jotain?

ANNI

Kyllä se viime viikolla kysyi, enkö tahtoisi sormusta, mutta minä en tietenkään ottanut.

KAARLO

kiihkeän katkerasti.

Vai sormuksella luulee voivansa ostaa sinut. Hävetköön sika! Jos se vielä uskaltaa häpäistä sinua tuollaisilla tarjouksilla, niin sano heti minulle.

ANNI

Kyllähän minä . . .

KAARLO

kiihkeästi.

Sinun täytyy sanoa, Anni! Minä vaadin sitä, Anni! Minä rakastan sinua niin, etten anna häpäistä sinua. Sinun täytyy luvata . . .

Juuri sillä hetkellä palaa Korpi sisää.

KORPI

tulee sisään, sanoo hitaasti, katkerasti.

Siellä se nyt makaa mestarin tämänpäiväinen uhri kivikovaksi jäätyneenä möhkäleenä. Vieläköhän mestari pyrki sitäkin lähentelemään? — *Hiljaa, synkästi kuin itseksensä.* — Kun ajattelee, että hän vielä viisi tuntia sitten oli elävä, iloinen — ajatteli sulhastaan, tulevaisuutta, niin . . .

Ääni katkeaa äkkiä.

KAARLO

vaivoin hilliten raivoaan.

Kyllä se on kummallista, että yksi roisto saa noin kauan jatkaa rikoksiaan . . .?

EMIL

kuohahtaen.

Niin, mutta jos tietäisitte kaikki — mitä se perkele on tehnyt, niin . . .

KORPI

Emil, kerro nyt mitä olet saanut tietää. Sinä tiedät jotain erikoista.

EMIL

hämmentyen.

Mistä isä niin luulee?

KORPI

Sanoistasi, katseistasi, käytöksestäsi. Olen varma, ettet voi kieltää sitä.

LIISA

kyökin ovelta, reippaasti.

No tulkaa nyt syömään. Puuro on pöydällä ja lapset odottavat . . .

EMIL

ilostuen.

Kiitoksia. Kyllä tullaan! Minulla onkin nälkä kuin sudella,

...

Aikoo lähteä Liisan jälkeen, mutta silloin sanoo

KORPI

hiljaa, päättävästi.

Älä mene vielä, Emil! Minä tahdon tietää sen heti!

EMIL

kiihkeästi, pyytäen.

Mennään syömään ensin isä . . .

ANNI
suostutellen.

Niin, isä! Kai se jotain pahaa kuitenkin on. Mutta eikö se ollutkaan Sannista?

KORPI
katkerasti.

Syömään ensin?

LIISAN ÄÄNI

No ettekö tulekaan sieltä? — Lapset odottavat niin kovin . . .

EMIL
pyytävästi.

Niin isä . . . Voitte syödäkin paremmalla ruokahalulla. Kyllä sellaiset ehtii kertoa illallisen jälkeenkin.

ANNI
hellästi.

Niin isä, tulkaa vain syömään.

KORPI
synkästi, kuohahtaen.

Älkää ärsyttäkö enää minua! Pidätkö minua niin heikkona raukkana, etten jaksu kuulla totuutta, että jonkun poikasen täytyy kantaa minun kuormanani kunnes olen ehtinyt syödä? Minä tiedän, että se koskee minua.

EMIL
hitaasti, katkonaisella äänellä.

Niin isä, kyllä se koskee . . . Nähkääs Aino oli tänään nähnyt mestarin pöydällä . . . patruunalle kirjoittaman kirjelmän, jossa oli . . . että uudesta vuodesta . . .

Vaikenee.

ANNI
jännittyneenä.

Mitä Emil? Mitä uudesta vuodesta?

EMIL
käheästi.

Silloin alennetaan kaikkien työläisten palkat kolmannella osalla . . .

Äänettömyys.

LIISA
aukaisee hetken kuluttua oven ja lausuu leikillisen moittivasti.
No, eikö teille enää maistu joulupuurokaan?

KORPI
synkästi, käheästi.
Ei nyt maistu joulupuurokaan, Liisa parka.

Esirippu.

Ensimmäinen näytös.

Toinen kuvaelma.

Oikealla on suuri kirjoituspöytä, samalla puolella nurkassa pieni hylly ja seinämällä joukko tuoleja. Sisäänkäytävä on vasemmalla ja perältä johtaa ovi mestarin lepohuoneeseen.

Mestari Holm istuu parhaillaan pöydän ääressä kirjoittaen. Hän on lihavahko, pyöreävätsäinen; kasvot paksuine huulineen ovat punakat, ja pienissä, vilkuilevissa silmissä kuvastuu sekaisin röyhkeyttä, pelkuruutta ja oveluutta.

Hetken kuluttua hän lopettaa ja tarkastaa kirjoitustaan. Sitä painaa sähkökelloa, sen jälkeen aukenee ovi ja pikkupomo astuu sisään.

MESTARI

uteliaasti.

No, mitä ne siellä tuumivat julistuksesta? Ovatko tyytyväisiä?

POMO

äänessään peitetty katkeruus.

Eiväthän ne tietysti tyytyväisiä ole — eikä se ole ihmekään, sillä . . .

MESTARI

terävästi.

Ei ole ihmekään — kuinka niin?

POMO

arastuen.

Kun tuota . . . tuota palkkoja juuri syksyllä alennettiin.

MESTARI

Mutta ettekö te ymmärrä, että nyt on sopiva tilaisuus, kun koko maassa vallitsee ankara työttömyys? Me saamme työväkeä vaikka

kuinka paljon — jolleivät tahdo tehdä työtä sillä palkalla jonka patruuna määrää.

POMO

arasti, moittien.

Mutta eiköhän se sentään ole väärin? Millä sellaisetkin tulevat toimeen, joilla on suuret lapsilaumat, kun on ennenkin ollut huonoa. Jos sattuu sairautta ja muuta tällaisena talvena, niin . . .

MESTARI

kylmästi, keskeyttäen.

Jaa, mitä se meitä liikuttaa. Muuten pyydän huomauttaa, että teidän mielipiteenne ovat kerrassaan sopimattomia työnjohtajalle. Jos te alatte niitä julistaa muuallakin kuin minun läsnäollessani — niin . . . — *Naputtaa sormellaan pöytään; peitetysti uhaten.* — Teidän pitäisi muistaa, että tämä on herra patruunan toimenpide, ja jos hän saa tietää miten te olette sitä arvostellut, niin tuota — te ette tule kauan täällä toimimaan . . .

POMO

pelästyen.

Enhän minä mitään . . . muuten vain . . . Enhän minä tietysti tahdo arvostella . . .

MESTARI

Kas niin. Menkää siis katsomaan ovatko kaikki työmiehet paikoillaan. *Toisellaisella äänellä.* Jaa, käskekää mennessänne Anni Korpi tänne.

POMO

nöyrästi ja alakuloisesti.

Kyllä, herra mestari, kyllä minä . . .

Menee.

MESTARI

sytyttää sikaarin ja katselee levottomana ovelle. Hetken kuluttua tulee sisään Anni Korpi ja seisahtuu odottaen ovelle.

ANNI

arasti.

Herra mestari on kutsunut minut. Mitä olisi . . ?

MESTARI

mielistellen.

Niin, minulla on sinulle asiaa . . . työtä . . . Istuhan nyt ensin.

ANNI

peitetyn terävästi.

Eihän työaikana sovi istua . . .

MESTARIN

silmät välähtävät, mutta sanoo suojelevalla, lempeällä äänellä.

Istu nyt vaan — minähän annan luvan . . .

ANNI

Kyllä minä seisoakin jaksan . . .

MESTARI

niinkuin ei kuulisikaan.

Miten olet jaksanut viime päivinä? Oliko sinulla hauska jouluku?

ANNI

kylmästi.

No olihan se . . .

MESTARI

kaksimielisesti.

Ja lahjoja tuli kai oikein paljon?

ANNI

Kuinka mestari niin luulee? En minä saanut ainoatakaan lahjaa.

MESTARI

purevasti.

Todellakin! Ja minä luulin niitä tulleen oikein summassa — kun ei minunkaan pieni lahjani enää kelvannut.

ANNI

Ymmärtäähän mestari, ettei minun sovi ottaa sellaisia lahjoja...

MESTARI

kuin ihmetellen.

Mikä siinä olisi sopimatonta. Jos tahdon antaa lahjan ystävälleni jota rakastan — jonka tahtoisin omakseni, niin...

ANNI

keskeyttää, harmista punastuen.

Eikö mestaria hävetä puhua tuolla tavoin? Ettekö ymmärrä, miten väärin se olisi, kun teillä on kotona rouva ja lapset, ja...

MESTARI

Voi Anni kulta! Etkö sinä sitten ymmärrä, ettei rakkaus välitä, onko naimisissa vai ei... Ja minkä minä nyt sille voin, että rakastan sinua — etten saa sinua mielestäni? Eikä se sitaipaitsi niin kauhea asia ole, kaikilla paremmilla ihmisillä on joku toinen, jota he rakastavat — vaikka ovatkin naimisissa. Älä siis...

Lähenee Annia.

ANNI

katkeran ivallisesti, siirtyen pois päin.

Mestarillahan on toisia, montakin — jos se kerran on välttämätöntä paremmille ihmisille! Miksi te siis minua kiusaatte?

MESTARI

teennäisen moittivasti.

Voi Anni! Sinäkö syytät minua kiusaamisesta, vaikken ole tahtonut sinulle muuta kuin hyvää? Sinä et välitä vähääkään mi-

nun tunteistani, lähetit lahjanikin sillälaila takaisin. — *Ottaa tuskastaan kellon ja lähenee taas Annia.* — Ota tämä edes . . . otathan Anni . . .

ANNI

tuskastuneena.

Välitättekö te minun tunteistani, kun yhtämittaa puhutte sitä samaa, vaikka monasti olen sanonut etten voi teistä pitää? Miksi te nytkin tyrkytätte väkisin lahjaanne kun minä en sitä tahdo?

MESTARI

Enhän voinut aavistaa, että sinä tulet siitä entistä katkerammaksi. Odotin minä edes ystävällistä sanaa, katsetta — ajattelin, että sinä sentään lopulta alat ymmärtää, tulet minun ystäväkseni . . . Minä järjestäisin kaikki niin hyvin, saisit kaksinkertaisen palkan, ja . . .

ANNI

punastuen harmista ja häpeästä.

Te tahtoisitte tuollaisella kellolla ostaa minut, mutta se ei tahdu! Minä en tee koskaan sellaista rikosta! Olenhan jo sanonut, että pidän toisesta — että minulla on sulhanen, Kaarlo . . .

MESTARI

silmät välähtäen; hillitsee itsensä tekeytyen hämmästyneeksi.

Kas, kun en lainkaan muistanut! Minähän kuulin jo tuon asian! Ja kuulin minä sen yhteydessä muutakin . . . — *Vaikenee, katsoen Annia, ja kun tämä ei puhu mitään, jatkaa ikäänkuin säälien.* — Niin, olen vaan kuullut sellaista, että sinun tuota . . . täytyisi mennä . . . — *Hän venyttää tahallaan sanojaan, tuijottaen kaiken aikaa läpitunkevasti Annia, ja lopulta vaikenee.*

ANNI

tuskastuen.

Mihinkä niin . . .?

MESTARI

tuijottaa yhä Annia, lausuen painokkaasti.

Niin — että sinun täytyisi mennä hänen kanssaan naimisiin — mahdollisimman pian . . . Onko se totta?

ANNI

punastuu ja huudahtaa silmät säkenöiden.

Kuinka mestari voi luulla minusta sellaista! Luuletteko minut sellaiseksi?

Kääntyy pois päin.

MESTARI

myhähtää ensin tyytyväisenä, sitten lausuu ankarasti.

Mitä sinä teeskentelet? Kyllähän minä tiedän, että nuoret tehtaalaiset keskenään ihan tuota . . . ihan . . .

ANNI

keskeyttää tulisesti.

Mutta minä en!

MESTARI

jatkaa aivankuin samaa lausetta ja hänen pienissä silmissään välkähtää kavala, ivallinen ilme.

Ihan suutelevat . . . No, etkö sinä siis koskaan ole sitä tehnyt?

ANNI

kääntyy hämmentyneenä toisaalle, eikä vastaa mitään.

MESTARI

Etkö sinä voi vastata? Vai myönnätkö sen vaitiolollasi?

ANNI

sammaltaa suuttuneena, häveten.

Miksi mestari kysyy sellaista . . . ? Eihän se kuulu . . , tuota . . .

MESTARI

keskeyttää ilkeästi.

Minulleko? Vai ei kuulu minulle? Hyvä! Minä taas luulen, että se kuuluu hiukan minullekin. — Minä huomaan, että sinä olet juuri hänen tähtensä kohdellut minua kuin kerjäläistä! Kiussannut minua kylmyydelläsi ja samaan aikaan suudellut ja rakastellut häntä. Eikö niin? Vai kiellätkö, ettet rakasta tuota nukkua?

ANNI

seisoo häneen selin, äänettömänä ja hämmentyneenä.

MESTARI

yhä kiihtyen.

Jaha! Sinä myönnät sen! Vai niin. Tuota lurjusta minä siis saan kiittää kaikesta. Tuollaisen tähden olet sinä siis pitänyt pilkkanasi minua, naureskellut sen kanssa takanapäin minua — minua! — *Uhkaavasti.* — Mutta sen täytyy nyt loppua.

ANNI

naivisti, pelokkaasti.

Ei herra mestari . . . en minä ole koskaan nauranut teitä. Eikä Kaarlo ole lurjus . . . hän on niin hyvä, siivo ja rehellinen . . . Kaikki pitävät . . .

MESTARI

kiukkuisesti.

Hän on lurjus — kirottu lurjus! Ja minä en enää kärsi sitä peliä, jota te yhdessä harjoitatte! Huomispäivänä minä ajan hänet pois tehtaasta, koko läänistä! Se on nyt sanalla sanottu.

ANNI

änkyttää tolkuttomasti.

Oi herra mestari, älkää ajako häntä pois työstä — hän ei ole mitään pahaa tehnyt . . . Aina tehnyt työnsä hyvin, ollut säännöllinen ja raitis ja . . .

MESTARI

keskeyttää ärjäisten.

Vaiti, sanon minä! Minä en viitsi kuunnella sinun lörpötyksiäsi. Huomenna hän lähtee — ja samalla sinä, isäsi, veljesi, kaikki — koko roikka!

ANNI

vaikenee ikäänkuin jähmettyneenä; sitten sammaltaa tuskallisesti.

Isä . . . isäkin . . . ? Ei, ei . . . Mihinkä isä ja äiti sitten joutuvat tällaisena työttömänä aikana — ja niin monta lasta . . . Älkää sentään eroittako isää työstä . . . Hyvä mestari . . .

MESTARI

keskeyttää järkähtämättömästi.

Se riippuu nyt kokonaan sinusta. Jos olet järkevä, niin ehkä annan heidän jäädä. — *Pahanenteisesti.* — Mutta ellei . . . ellet sinä . . .

ANNI

keskeyttää tuskallisesti.

Älkää, herra mestari! Isä on ollut niin kauan täällä — koko ikänsä ja, ja . . . — *Miltei vaikeroiden.* — Niin, ettekö te sitten ymmärrä, että minä en voi, minä en voi . . .

MESTARI

No, sitten ei siitä enää kannata puhua. — *Ankarasti.* — Minä en anna itseäni pilkata!

ANNI

Voi hyvä mestari, mitä te aiotte . . . Armahtakaa nyt tämä kerta, älkää . . .

Purskahtaa itkuun.

MESTARI

antaa Annin itkeä hetkisen, tuijottaa vain kummallisen tutkivasti. Sitten hänen katseensa muuttuu neuvottomaksi, hän lähenee, taputtaa hyväillen Annin olkapäätä ja hänen äänessään värähtää levottomuus ja hellyys.

Anni älä itke, en voi sitä kestää . . . Anni ota edes tämä ja ole hiukan ystävällinen minulle. Ota nyt Anni, äläkä itke Anni. Katsos miten kaunis se on — perätkin ovat kullasta . . . Se mak-saa kolmattasataa markkaa . . .

ANNI

nyyhkyttäen.

Miten minä voisin sen ottaa, sanoa että olen saanut sen teiltä ? Jokainen ajattelisi heti, että . . .

MESTARI

kiihkeästi kuiskien.

Eihän sinun tarvitse sitä heti näyttää ja sitten jälkeinpäin voit keksiä jotain, sanoa että olet kauan säästänyt sitä varten. Ota Anni — minä pyydän. — *Työntää kellon Annin taskuun, sanoo mahdollisimman lempeästi.*

Kas niin, Anni. — Älä nyt itke. Minä en voi katsella sinua itkevänä — se koskee niin sydämeeni. Jospa vain tietäisit, miten silloin kärsin — ja aina . . . Ja sinä voisit lopettaa kärsimykseni kun vaan tahtoisit — voisit muuttaa kaikki hyväksi . . . meille molemmille . . .

ANNI

yhä itkien.

Mutta sehän olisi valhe . . . minä tuntisin aina, että olen tehnyt rikoksen. Ei, minä en voi ottaa sitä . . . *Ottakaa se takaisin . . .

MESTARI

tarttuu hänen käsiinsä puhuen yhä kiihkeämmin.

Rakas Anni! Onko sekin mielestäsi rikos? Jospa vain tietäisit, miten syvästi sinua rakastan — niin et puhuisi noin . . . Minähän tahdon tehdä kaikki, mitä tahansa sinun hyväksesi, kun vain olisit toisenlainen . . . Anni, sinä saisit suuremman onnen kuin voit aavistaa: sinun ei enää koskaan tarvitsisi työssä käydä . . . minä korottaisin sinut konttorineidiksi! — Opettais sinulle kirjanpidon, veljesi pääsisi monttööriksi ja isäsi ali-

työnjohtajaksi eikä huominen palkanalennus lainkaan koskisi heitä. Niin, sen järjestäminen on minulle helppoa — se olen minä, joka tässä tehtaassa määrään! Ajattele siis mikä valta minulla on! Etkö edes omaistesi tähden koeta olla järkevä — ajatella minunkin mieltäni . . ?

ANNI

on monta kertaa koettanut keskeyttää mestaria; huudahtaa epätoivoisesti.

Herra mestari . . . Älkää puhuko enää . . . minä en voi! Kuinka minä sitten enää voisin olla täällä, katsoa ketään silmiin?

MESTARI

huomaa Annissa horjuvaisuutta ja jatkaa yhä kiihkeämmin.

Oi Anni, minkätähden sinä kiusaat minua? Eikö sinulla ole lainkaan sydäntä? Sinä et yhtään ajattele, miten paljon olen kärsinyt sinun tähtesi . . . Älä nyt enää ole tuollainen! Tule nyt edes katsomaan minun huonettani. Ja luota minuun . . .

Koettaa vetää Annia huoneeseensa.

ANNI

ponnistelee vastaan, rukoillen hätäisesti ja tuskallisesti.

Oi mestari hyvä, älkää nyt . . . Antakaa minun olla . . . Lakkaa . . . Minä koetan, lupaan ajatella . . . Älkää . . .

MESTARI

kähisevin äänin.

Anni, minä pyydän, rukoilen sinua! Ajattele, mikä onni sinulle tulisi! Sinä et tiedä, miten hyvin kävisi omaisillesi — etkö sinä tahdo edes heidän parastaan . . ?

ANNI

näyttää menehtyneeltä ja katsahtaa hätäntyneenä ovelle.

Kyllä, kyllä tahtoisin, mutta en voi, en voi . . . Päästäkää, minä lupaan ajatella — minä tulen huomennakin, kun vain pääs-

tätte! Päästäkää! — Kun mestari ei laske, kirkasee hän äkkiä.
— Apua, Kaarlo! . . . Kaarlo!

MESTARIN

sieramet laajenevat, silmät pienenevät naskalinteräviksi ja hänen äänessään kuvastuu sekaisin intohimo, pelko, raivo ja voitonriemu — se muistuttaa miltei käärmeen sähinää.

Vaiti! Jos vielä kerran huudat — niin se lurjus viedään täältä ijäksi . . .

ANNI

änkyttää kauhusta vavisten.

Mitä, mitä . . ? Se ei ole mahdollista . . .

MESTARI

Se on mahdollista! Hän on täällä yhdistyksessä puhunut sillä-tavoin, että jos vihjaisen kaupungin santarmeille, niin hänet viedään tavallista kauemmaksi — josta hän ei palaja koskaan. Kuinka sinä uskalsit huutaa häntä — pilkata minua? Sillä hän on minun kädessäni!

ANNI

rukoillen.

Mestari . . . antakaa anteeksi jumalan tähden . . . En tahtonut huutaa . . . en itsekään ymmärrä . . . Älkää antako ilmi häntä! Älkää, hyvä mestari, älkää! Minä kuolisin . . . Minä teen mitä tahansa, kun vaan . . .

MESTARI

pidätetyllä voiton riemulla.

En minä odottanut noin suurta loukkausta sinulta. Mutta minä annan vielä senkin anteeksi, jos näytät, ettet tahtonut minua pilkata. Jos huomenna työajan jälkeen jäät tänne, niin minä lupaan, että omaisesi saavat jäädä työhön entisellä palkalla, ja kaikki tulee niinkuin olen puhunut . . .

ANNI

hätäisesti sammaltaen.

Kyllä minä sitten tulen huomenna . . . huomenna . . . — *Kuin havahtuen.* — Ei, ei — en minä sentään voi — se olisi liian kamalaa.

MESTARI

uhkaavasti.

Mitä, pilkkaatko sinä vielä silläkin tavalla? Ensin lupaat ja sitten kiellät — aivan kuin ärsytät! Ei — se on liikaa! Minä lähetän hänestä kirjelmän vielä tänään!

ANNI

parahtaa epätoivoisesti.

Oi älkää, jumalan tähden! Minä tulen . . . lupaan tulla . . .

MESTARI

raskaasti.

Tuletko siis varmasti! Jos sinä vielä tässä pettäisit minut, niin silloin en enää armahda ketään! Tuletko?

ANNI

Minä tulen . . .

Vaipuu kalpeana polvilleen.

MESTARI

nostaa Annin ylös alkaen taluttaa huoneeseensa, toistellen

Anni, Anni, sinä voit pahoin . . . Tule ottamaan vettä . . . tule minun huoneeseeni.

ANNI

epätoivoisesti.

Oi älkää mestari . . . jumalan tähden en voi tulla, nyt . . . Päästäkää!

MESTARI

käheästi, uhaten.

Älä vain huuda! Muista mitä siitä seuraa . . .

ANNI

kuin sekapäisenä.

En, en minä huuda . . . kun ette vain . . . mestari hyvä — minä lupaan tulla huomenna varmasti. — *Mestari vie hänet puoliväkiin sisään sulkien oven.*

Oven takaa kuuluu Annin pelokas nyyhkytys ja rukoileva kuiskaava ääni, vuoroin taas mestarin matala, kiihkosta käheä kuiske katkonaisena, epäselvänä.

- Älä pelkää — istu — voit pahoin . . .
- Ei — hyvä mestari — menee ohii . . .
- Maista nyt — virkistää . . .
- En voi — viiniä — päästäkää . . .
- Älä nyt — ymmärrä — omaisesi . . .

Senjälkeen ei enää eroita sanoja; ne hukkuvat kaukaiseen köhinaan joka vähitellen lähenee; sen synnyttävät satojen askelten jyminä ja ihmisjoukon sekava puheensorina, josta ei vielä sanoja eroita. Se lähenee, kiihtyy ja lopulta pysähtyy ulkopuolelle ja sen seasta kuuluu kiihtyneitä

HUUTOJA

- Ne aikovat tietysti tappaa meidät nälkään!
- Tietysti! Eihän sillä palkalla elä . . .
- Mutta se on pirullista, ettei sillä heti kuolekaan!
- Älä ole siitä huolissasi — kyllä tämän alennuksen jälkeen kuolet heti!
- Se on selvä se!
- Kun oikein nälkäpiiskuri suunnittelee, niin kai se tepsii!
- Oikein! Tietysti se mestarin työtä on!
- Tietysti! Sehän syksylläkin oli ehdottanut!
- Menkää sisään! Ei se tästä parane!
- Menköön Korpi ja Suonpää sisään! Kyllä me odotamme täällä!
- Halonen myöskin!
- Kuuluu Halosen vastustava ääni.
- Mene nyt vain! Ei se sinua syö!

- Ei se ainakaan purematta nielase!
- Ei kukaan paljaista luista huoli!
- Mene sinäkin Emil — silloin se ei kuitenkaan kaikkia syö!
- Mene vaan! Olet vähän lihavampikin!

Joitakin katkeria naurahduksia.

Melu hiljenee ja sitten aukee ovi; Korpi, hänen poikansa Emil, Halonen ja Kaarlo Suonpää astuvat sisään. Edellinen on suurikokoinen, vielä voimakas mies, vaikka ankara työ ja huolet ovatkin uurtaneet syviä vakoja hänen kasvoihinsa; Halonen on kovin laiha, kalpeilla kasvoillaan masennus ja arkuus; Suonpää on solakka, jäntevävartaloineen nuorukainen, jolla on älykkäät ja voimakkaat kasvot.

Ulkoa kuuluu edelleen joukon hillittyä sorinaa.

KORPI

kuin pettyneenä.

Täällähän ei ole ketään . . .

EMIL

pilkallisesti hymähtäen.

Onkohan kettu paennut pesästään!

KAARLO

No, odotetaan täällä vaikka huomisaamuun asti! Sitä asiaa ei jätetä.

KORPI

hiljaa, lujasti.

Sitä ei voi jättää. Jos nyt vielä alennettaisiin palkat kolmannella osalla, silloin tulee monelle suurperheiselle suorastaan nälkäkuolema.

HALONEN

Niin se on, ei sillä saa . . .

Hän vaikenee, sillä mestarin huoneen ovi aukeee ja kynnykselle ilmestyy Anni, hätäntyneenä, vapisevana, vaatteet ja tukka

hieman epäjärjestyksessä. Kaikki aivankuin jähmettyvät hämmästyksestä. Äänettömyys.

KORPI

hiljaa, käheästi.

Sinä täällä . . . Mitä sinä teit siellä?

ANNI

nyyhkyttäen.

Minä olin . . . olin tomuja pyyhkimässä . . .

KORPI

ärjäisten.

Valehtelet! Sano heti, mitä sinulla on täällä tekemistä!

ANNI

kuin menehtyneenä.

Mestari . . . tuota noin, käski . . . — *Huomaa Kaarlon, pelästy yhä enemmän ja sopertaa vavisten.* — Kaarlo . . . täällä . . . ?

KAARLO

on seissyt kalpeana ja liikkumattomana — niinkuin raivo ja hämmästy olisi lamauttanut hänet.

Niin, minä olen täällä . . . Mutta mitä sinä teet täällä? Mitä sinä olet tehnyt . . . ?

ANNI

tolkuttomasti.

Jumala auttakoon! En minä mitään . . .

KAARLO

raivoisasti.

Mitä sinä olet tehnyt? Vastaa minulle! Oletko sinä, sinä . . . ? Onko, onko se totta?

MESTARI

tulee huoneestaan ja karjaisee röyhkeästi.

Mitä tämä merkitsee? Mitä te täällä rähisette? Ulos jokainen!

KAARLO

Konna! . . . Mitä te olette tehnyt hänelle?

Aikoo hyökätä mestarin kimppuun, mutta Korpi saa kiinni hänen olkapäästään.

MESTARI

lähenee pari askelta ja ähkyy pelästyksestä ja raivosta vavisten.

Vai niin . . . vai niin! Vai si n ä hyökkää minun kimppuuni! No, no . . . Te näitte sen, te voitte todistaa sen! — *Kaikille.* — Ja ettekö kuulleet, mitä sanoin? Ulos!

KAARLO

hiljaa, raskaasti.

Te ette pääse tästä asiasta niin helpolla kuin luulette.

KORPI

Kaarlolle hiljaa.

Tule järkiisi. Ole hiljaa! — *Mestarille.* — Emme me sillä tavalla ulos lähde. Olemme tulleet puhumaan tärkeistä asioista.

MESTARI

Mistä asioista? — *Kuuntelee jonkun sekunnin ja huomaa joukon hillityn sorinan ulkopuolella.* — Mitä asioita teillä on? Keitä, mitä rähinää tuolla on?

KORPI

Siellä on koko tehtaan työväki ja me olemme tulleet kaikkien puolesta ilmoittamaan, ettemme voi hyväksyä sitä palkanalennusta. Me emme tule sentään toimeen muutamalla pennillä. Me vaadimme, että palkat pysytetään ennallaan.

HALONEN

avuttomasti.

Minullakin on kahdeksan lasta . . .

MESTARI

koettaa tekeytyä ivalliseksi.

Vai on Halonenkin mukana tuollaisessa! — Kääntyen Korpeen. — Ja oikein vaaditte! Vai niin. Mutta palkkojen määrääminen on herra patruunan asia, eikä hän kuuntele teidän vaatimuksianne!

HALONEN

mutisee mestarin puheen aikana pelästyneenä.

Kun on lapsia, tuota . . . niin ei silloin . . .

KORPI

Jonkun täytyy meitä kuunnella. Muuten emme voi elättää lapsiamme. Ja jollei muu auta, niin meidän täytyy lopettaa työt . . .

MESTARI

pahaenteisen hitaasti, pilkallisesti hymyillen.

Ahaa! Sinä kiihotat siis julkisesti lakkoon. Hyvä. Sinä siis lopetat tehtaan työt . . . Mutta minä luulen, että töiden lopettaminen on myöskin herra patruunan asia! Ilmoittakaa siis hänelle itselleen uhkauksenne — jos hän ottaa teidät vastaan!

KORPI

Kuulkaa herra mestari. Kun te olette itse tämän alennuksen ehdottanut patruunalle, niin teidän velvollisuutenne on myös ilmoittaa hänelle sen seurauksista. Enkä minä ole ketään kehoittanut lakkoon tai muuhun. Mutta pitääkö meidän siis jättää kaikki sikseen ja tulla kiltisti työhön jollette suvaitse edes ilmoittaa patruunalle . . . Mitä te arvelette, toverit?

KAIKKI

- Silloin teemme lakon — ja heti aamulla!
- Niin teemme! Emme voi muuta.
- Meidän täytyy — jollette muuten ilmoita.

MESTARI

pöyhkeästi.

Vai lakon te nyt teette? Mutta vakavasti puhuen ei se kaipaa mitään ilmoittamista. Herra patruunan järkähtämätön päätös on, että palkat alennetaan niinkuin julistuksessa on säädetty — eikä se tule muuttumaan teidän rähinänne vuoksi!

ANNI

peittää käsillään kasvonsa, purskahtaen itkuun.

Voi tätä elämää . . .

KORPI

Mutta me emme enää aio vapaaehtoisesti nälkään kuolla! — *Katsahtaan itkevään Anniin ja jatkaa yhä kasvavalla katkeruurella ja tuskalla —* Ja sinä, sinä . . . mitä sinä olet tehnyt tyttärelleni? Vieläkö sinä hänetkin tahdot uhriksesi! Eivätkö entiset riitä . . . ? Ei siitä vielä ole viikkoakaan kun viimeinen haudattiin — siellä se makasi meidän aitassa jäätyneenä . . .

MESTARI

on muuttunut kamalan näköiseksi kuullessaan nuo murhaavat syytökset; mutta äkkiä hän keskeyttää syyttäjänsä, karjaisten raivoisesti.

Mitä? Mitä? Mitä tämä oikein on? — Mitä sinä tarkoitat? Te olette minun konttorissani! Ulos! Ulos! Ulos!

EMIL

hurjasti.

Vieläkö sinä karjut! Ellet nyt ole hiljemmin, niin — niin piakkoin tulee toiset odottamattomat hautajaiset . . .

KAARLO

hiljaa, hammasta purren.

Tietäkää nyt, että teidän täytyy lopettaa mustat tekonne! Ymmärrätekö te?

KORPI

hilliten itsensä.

Älkää viitsikö sanoa enää mitään hänelle — puheet eivät tässä auta! Eikä väkivaltaisuuDET! Niistä olisi vain heille hyötyä. — *Lujasti.* — Loppu tästä on kyllä tehtävä — mutta toisella tavalla!

Menevät ulos, paitsi Kaarlo, ja ovi jää raolleen. Joukon sorina lakkaa, syntyy miltei kuolemanhiljaisuus. Sitten kuuluu Korven mielenliikutuksesta väräjävä ääni.

KORPI

Työtoverit! Mestari ei lupaa edes ilmoittaa patruunalle vaatimustamme; ivailee vain ja sanoo olevansa varma siitä, että se hylätään. Mitä on meidän tehtävä? Onko meidän tyyninä kärsittävä, että palkat vieläkin alennetaan? — että meidän lapsemme joutuvat kitumaan nälässä? Mitä te ajattelette, toverit?

KIIHKEITÄ HUUTOJA

- Ei — me emme anna enää alentaa palkkoja!
- Syksyllähän niitä juuri alennettiin . . .
- Me olisimme raukkoja, jos vieläkin . . .
- Ei enää . . .
- Lakko on meidän tehtävä!
- Ja huomispäivänä!
- Lakkoon, lakkoon!
- Ja nyt vaaditaan mestari pois!
- Oikein! Mestari pois!

KORPI

Se on todella kamalaa, että hän edelleenkin saa rauhassa jatkaa vanhaa peliään. Vuosikausia on hän kiusannut, hätyytellyt ja

raiskannut tyttäriämme, vaimojamme. Heidän turvallisuutensa ja kunniansa ei enää merkitse mitään. Hän on saanut aikaan niin paljo onnettomuutta, että sen pitäisi jo riittää! — *Epäröiden.* — Minä pahoin pelkään, että hän vielä tänään on tehnyt konnantyön, joka . . .

Hänet keskeyttävät kiihkeät, uhkaavat

HUUDOT

- Mitä hän taas on tehnyt?
- Pois mestari tehtaalta!
- Piiskuri pois!
- Pois se sika!
- Sanokaa, mitä se on tehnyt!
- Pois, pois!

EMIL,

huutaa hurjasti.

Minä luulen, minä olen miltei varma, että hän on, on turmellut minun sisareni!

Huudot räjähtävät raivokkaaksi pauhuksi, josta epäselvästi eroittaa seuraavia

HUUTOJA

- Sen hän saa kalliisti maksaa!
- Pian se toisen tarvitsee — kun entinen koskeen hyppäsi!
- Monta se konna tarvitsee — ei sille vähät riitä!
- Mutta tuo peli täytyy vihdoinkin lopettaa!
- Hirtettävä se olisi! Ehkä sitten taukoaisi . . .
- Otetaan se kettu ulos luolastaan!
- Hakataan se niin, että kukko suurimmat palat nielee . . .
- Pois se roisto!
- Helvettiin!
- Hirteen, hirteen!

KORVEN ÄÄNI

voittaa vihdoin mehn.

Toverit! Kuulkaa — vaietkaa! Puhutaan järkevästi! Odottakaa . . .

Se hukkuu taas kiihtyvään meteliin; mestari hiipii vavisten telefonin ääreen, tarttuen kuulotorveen.

KAARLO

lähenee ja sähähtää hiljaa.

Laskekaa irti! Muuten . . .

Juuri silloin aikoo joukko rynnätä sisään. Mestari hellittää kuulotorvesta, aivankuin se olisi tulikuuma rauta ja peräytyy kauhusa kalpeana kirjoituspöydän taakse.

KORPI

työnnetään sisään takaperin, asettuu ovelle hyökkääjien eteen tarttuen lujasti ovipieliin ja huutaa kaikuvasti.

Toverit! Hiljaa! Pysähtykää! Rauhoittukaa! Kuunnelkaa minua!

Hänet keskeytetään hurjin

HUUDOIN

— Rupeatko sinä puolustamaan tuota . . ?

— Mitä te ajattelette, isä . . . ?

— Pois tieltä — ja paikalla!

— Me otamme ketun luolasta . . .

— Pois tieltä!

KORPI

jännittää viimeiset voimansa ja työntää hyökkääjät takaisin, huutaen läpitunkevasti.

Kuunnelkaa! Odottakaa! Pysähtykää! Tapahtuu onnettomuus! Hän kyllä ansaitsisi selkäänsä — mutta siitä olisi heille hyötyä! — *Joukko seisahtuu.* — Ettekö ymmärrä, että he toivovat, odottavat jotain väkivaltaisuutta, saadakseen teko-syn kutsua tänne enemmän poliiseja tai sotaväkeä. Me emme saa heidän toivoansa täyttää! Ettekö nyt ymmärrä? Päätetään ennemmin, mitä on tehtävä . . .

HUUTOJA

- Oikein puhut!
- On se niinkin . . .
- Ensin pehmitetään se roisto!
- Pois tieltä!
- Lakko on tehtävä huomispäivänä!
- Lakkoon! Lakkoon!
- Ja mestari pois!
- Piiskuri pois!
- Ja palkat entiselleen!
- Päätetään heti tehdä lakko!
- Lakko tehdään!
- Hyvä, hyvä!

Kun joukko on peräytynyt, menee Korpi ulkopuolelle ja sulkee oven.

KORVEN ÄÄNI

kajahtaa voimakkaana ja kuuluvana metelin ylitse.

Niin toverit — minä myönnän että meidän pitäisi tehdä lakko, sillä meillä ei ole muuta keinoa, jolla voisimme estää palkanalennuksen. Mutta voimmeko me tehdä sen? Onko meillä yksimielisyyttä, onko meillä voimaa viedä se voittoon? Tapio tuottaisi tavattoman paljon kärsimyksiä . . . Ja minä pelkään, että me olemme liian heikkoja — ei ole kassaa, ei järjestöjä jotka auttaisivat . . .

Hänen äänensä hukkuu taas sekavaan, moniääniseen huutoon kuin myrskyn pauhuun — josta epäselvästi eroittaa joitakin kiihkeitä

HUUTOJA

- Mitä sinä löpöttelet, Ville . . .
- Ethän sinä ole ennenkään pelännyt!
- Lakko täytyy tehdä!
- Ehkä me jostakin saamme avustusta . . . ?
- Meidän täytyy tehdä lakko!
- Niin juuri — täytyy!
- Me emme elä sellaisella palkalla!

- Sepä se on!
- Emme enää a n n a alentaa palkkaamme!
- Emme voi — lapset . . .
- Emme voi! Emme! Lakkoon! Lakkoon!
- Ja mestari pois!
- Ehdottomasti! Hän on liian paljon . . .
- Piiskuri pois!
- Oikein! Hänen rikoksensa riittävät!
- Pois! Pois! Lakkoon!

KORVEN ÄÄNI

Vaietkaa — älkää huutako! Tässä on niin suuri asia, että minun täytyy sanoa suoraan mielipiteeni. Kyllä minä mukana olen jos kerran kaikki toiset tahtovat lakkoon.

Ovatko kaikki siis sitä mieltä, että meidän täytyy tehdä lakko, jollei palkkoja pysytetä entisellään ja mestaria eroteta? Onko se kaikkien tahto?

KAIKKI

- On! on! on!

KORVEN ÄÄNI

liikutuksesta värähtäen.

Onko jokainen nyt samaa mieltä? — Ja seisovatko kaikki vaatimuksensa takana, kunnes siihen myönnytään? Ettei kukaan lähde työhön, ennenkuin yhdessä päätetään?

HUUTOJA

hetken äänettömyyden jälkeen.

- Ei kukaan!
- Lakko on tehtävä!
- Emme voi muuta.
- Huomisaamuna lakkoon!
- Ja niillä vaatimuksilla, kuin Korpi sanoi. Eikö niin?
- Hyvä! Hyvä! Mestari pois!
- Palkat ennalleen ja mestari pois!
- Lakkoon! Lakkoon!

KORVEN ÄÄNI

Mutta asia on sittenkin kovin tärkeä, toverit. Sitä täytyy tarkkaan harkita, ja jokainen sanokoon suoraan ajatuksensa. Sentähden ehdotan, että menemme yhdistyksen huoneustoon ja päätämme yhteisessä kokouksessa mitä lopullisesti on tehtävä. Ei tällaista asiaa auta yhtäkkiä päättää — siitä riippuu niin paljon.

ÄÄNIÄ

- Oikein puhut!
- Ei tarvitse keskustella — lakko on ainoa keino!
- Toverit — ei harkitsematta! Tämä on liian vakava . . .
- Kokoukseen!
- Ei se mitään keskustelua tarvitse — mutta mennään nyt siten . . .
- Lakko on tehtävä!
- Keskustelemaan!
- Mennään talolle . . .
- Turhaa lörpötystä — laksoon!
- Mennään, mennään!

Kiihtynyt joukko lähtee liikkeelle ja samassa kajahtaa ilmoille valtavalla voimalla työväänmarssi. Se etenee hitaasti häipyen ja sitä säestää satojen askelten jymy — aivankuin jonkun jättiläisrummun mahtava jyske.

MESTARI

pyyhkii tuskanhiestä helmeilevää otsaansa ja mutisee vapisevalla äänellä.

Mitä, mitä tämä oikein on? — Minua, m i n u a solvataan, uhaataan!

KAARLO

Annille, joka kyyristyneenä itkee eräässä nurkassa.

Anni tule pois, lähde heti täältä — mene kotiin . . .

Kun Anni on poistunut, lähenee Kaarlo mestaria omituisin, hiipivin askelin ja hänen äänessään värisee pidätetty raivo ja tuska.

Sanokaa paikalla, teittekö te jotain hänelle — mitä täällä . . . tapahtui? Sanokaa se heti, heti!

MESTARI

alkaa tointua saadessaan voimaa kiihtyvistä vihastaan; lausuu vihdoin hitaasti, aivankuin nauttien toisen tuskasta ja epätietoisuudesta.

Vai niin . . . Tekö äsken esitte minut telefoneeraamasta? Tekö rohkenitte hyökätä minun kimppuuni? Ja nyt te tulette vielä kysymään — niin, mitä te oikein tahdotte tietää . . . ?

KAARLO

hiljaa, pahanenteisesti.

Älkää ärsyttäkö minua enää! Sanokaa mitä teitte hänelle — sanokaa paikalla! Muuten tapahtuu onnettomuus!

MESTARI

Aivan oikein! Teille tapahtuu onnettomuus, ellette tuki suuttanne! Tekö uhkaillette — te, joka olette minun vallassani . . . jolle voin tehdä mitä tahdon? — *Hiljemmin.* — Minä sanon nyt teille viimeisen kerran: jollette ole aivan ääneti tästä asiasta, ja heti laputa tiehenne täältä — niin teidät viedään kylmimpään Siperiaan. Se puhe on vielä minun muistissani . . . Ymmärrätekö . . . ?

KAARLO

korostaen jokainoan sanan hurjalla vihalla ja uhkalla.

Ja minä sanon teille, kurja santarmikätyri! Jos minut syyttömästi ilmiannatte, tai jos olette tehnyt jotakin Annille — niin teidät viedään hautaan . . . Vaikka minut vietäisi sitten kuumimpaan helvettiin! Ymmärrätekö?

MESTARI

murisee raivon ja sisäisen levottomuuden vallassa.

Odotappas lurjus . . . kyllä sinä . . . tämän muistat . . . minä varotan sinua . . .

KAARLO

ääntään hiljentäen.

Minä en varota! Mutta voi teitä. — Jos minun vielä täytyy tulla tänne!

Esirippu.

Toinen näytös.

Ensimmäinen kuvaelma.

Työmies Vilho Korven kamari.

Talvi-illan hämärässä näyttää huone autiolta ja hyljätyltä, sillä piironki peilinen on poissa ja vuoteiden paikalla näkyy vain kasa makuuvaatteita. Kyökistä kuuluu yhtämittaa pikkulapsen voimaton vaikerrus ja Liisan väsynyt laulu. Näitä säestää silloin tällöin lasten käheä yskä ja pakkasen terävä paukahdus ulkopuolelta.

Korpi pysähtyy yksitoikkoisesta kävelyistään ja alkaa huitoa viluisena käsiään. Aukaisee kyökin oven.

KORPI

Eikö Hiltu ja Antti ole vielääkään tulleet?

LIISA

tulee kyökistä. Hänen kasvonsa ovat tavattoman kuihtuneet ja kalpeat ja hän yskii vähän väliä käheästi.

Ei — mahtanevatko ne lapsiparat mistään puita saada. Kun eivät vain palelluttaisi jalkojaan, siellä oli jo äsken 28 astetta pakkasta.

KORPI

levottomana.

Voi sentään. Ei niitä olisi pitänyt päästää sinne. Mutta sekin herättää huomiota jos itse menisi. Missä Anni on?

LIISA

vavahtaa kuin yllätetty pahantekijä ja sopertaa.

Anni, tuota . . . Anni — on vähän asialla . . . Kai hän — pian,

KORPI

ei ole huomannut Liisan pelästystä, vaan menee kattolampun ääreen ja raapaisee tulta, tarkastaen öljysäiliötä.

Vieläkö öljyä on jälellä?

LIISA

änkyttäen.

Ei ole tippaakaan.

Menee ulos.

KORPI

kuin itseksensä.

Kaikki vaan näkyy loppuvan . . . *Tulee pöydän ääreen, sytyttää pienen, lasittoman läkkilampun ja alkaa sen valossa silmäillä pientä punakantista lentolehteä.*

LIISA

tulee taas sisään ja etsii jotain makuuvaateläjästä. Alkaa aralla, hermostuneella äänellä.

Vilho . . . koeta nyt vihdoinkin vaikuttaa, puhua siihen suuntaan, että se lakko lopetettaisiin, sillä . . .

KORPI

keskeyttää kiusaantuneena, miltei rukoillen.

Älä nyt taas Liisa . . . anna minun olla rauhassa! Meidän täytyy vielä kestää jotenkin — edes pieni aika . . .

LIISA

Sehän on mahdotonta! Jos lakkoa jatkuu vielä neljännessä viikon, niin meille tulee eteen nälkäkuolema . . .

KORPI

katkerasti.

Tulkoon sitten! Nälkään saamme kuolla silloinkin jos ne voitavat ja alentavat palkat mielensä mukaan! Näin kuolla ainakin nopeammin — ei tarvitse niin kauan kitua!

LIISA

vapisevalla äänellä.

Voi Vilho, mitä sinä puhut . . ? Etkö sinä enää mitään välitä minusta ja lapsista, heidän kärsimyksistään?

KORPI

tuskallisen kiihkeästi.

Liisa parka . . . Ei nyt auta ajatella sitä vaikka joudummekin kärsimään jonkun viikon! Olethan itsekin monasti sanonut, ettemme elä sellaisella palkalla — tässähän on kysymys olemassaolosta . . . Eikä lakkomme koske yksinomaan meitä, se vaikuttaa tavallaan koko maan köyhien elämään. Jos me voitamme, alkavat työläiset kaikkialla herätä ja järjestyä, vaatia oikeuksiansa. Tappiomme taas masentaisi köyhien mieliä, levittäisi toivotomuutta. Niin Liisa, meidän täytyy vielä kestää . . .

LIISA

tukehtuneesti.

En minä itsestäni mitään välittäisi, mutta kun lapset . . . Ja pikku Aune on tänään tullut niin kovin heikoksi, kyllä hän vaan kuolee . . .

KORPI

hätkähtää ja änkyttää sekavasti.

Onko, onko Aune sairaampi . . . ? Olihan hän vielä eilen . . . tuota . . . Mistä hän niin äkkiä on huonontunut . . ?

LIISA

peittäen kasvonsa.

Kysytkö sinä sitä? Täytyyhän pienen lapsen vatsan mennä piloille kun ei saa muuta kuin hapanta leivänpurua. — *Tukehtuneesti nyyhkyttäen.* — Kahteen päivään ei enää ole tullut tippaakaan rintaa — imee ihan turhaan . . . Tänään ei saatu enää maitoakaan — eilen sai pienen tilkan . . .

KORPI

Voi Liisa . . . mikset ole ennen sanonut?

LIISA

En ole tahtonut enää lisätä huoliasi . . . Ethän sinäkään olisi mitään voinut — kun ei ole mitään . . .

KORPI

nousee seisomaan, hänen huulensa vapisevat ja katse harhailee hätäisenä ympäri huonetta kuin etsien; vihdoin änkyttää tuskallisesti.

Liisa, sinä olet . . . olet . . . Voi Liisa parka, tämä on . . . tämähän on kamalaa. Mitä olisi tehtävä . . . ?

LIISA

tarttuu äkkiä Korven käteen, puhuu hätäisesti, rukoilevasti.

Vilho, koeta lopettaa lakko! Se on ainoa keino . . . koeta toimittaa niin, että huomenaamuna mennään työhön! Silloin saadaan heti lääkkeitä, maitoa ja meidän pikku Aunemme parantuu vielä, saa elää . . . Voi Vilho, teethän sen?

KORPI

hiljaa, epätoivoisesti.

Liisa parka — minä en voi . . . en voi! Me olemme itse hukkassa, jos häviämme. Ja meidän taistelemme samalla kaikkien köyhien ja sorrettujen puolesta . . . Emmehän voi heitä pettää . . .

LIISA

nyyhkyttää tuskallisesti, syyttävästi.

Voitko ennen pettää lapsesi! Vilho, sinä et saa! Se on sinun syyksi jos Aune kuolee! Sinä voit vielä pelastaa hänet — älä anna hänen kuolla! Hän on sinun oma lapsesi . . .

Menee itkien kyökkiin.

KORPI

*tarttuu päähänsä, ja seisossaan siinä vääristynein kasvoin, ras-
kaasti hengittävänä muistuttaa hän takaa-ajettua pahantekijää.
Vihdoin kiertyy hänen silmiinsä kyyneleitä ja hänen äänensä sä-
rähtää särkyneenä, tukehtuneena.*

Ei ei, hän ei saa kuolla. Minun täytyy saada jostakin maitoa, eikö olisi jotain . . . — *Katselee tuskallisesti etsien ympärilleen.* —

LIISA
alakuloisesti.

Eihän meillä enää mitään ole, Vilho parka. Kaikki on myyty . . .

KORPI
kuin havahtuen.

Liisa, tuo tänne työpuseroni.

LIISA
Mitä sinä sillä teet, Vilho?

KORPI
Vien takkini kauppiaalle tai Mattilaan. Minun täytyy saada maitoa.

LIISA
levottomana.

Ei Vilho, sinä et saa tehdä sitä . . . sinä palellut ehdottomasti kun ei ole minkäänlaista päällystakkia. Nytkin tuntuu pakkaneen yhä kiihtyvän.

KORPI
käskevästi, alkaen riisua takkiaaan.
Tuo pian. Minä tahdon.

LIISA
lähtee kyökkiin; palaa hetken kuluttua, tuoden rikkiinäisen puseron. Korpi pukee sen ylleen ja alkaa väristä vilusta; Liisa katselee tuskallisesti kun hän käärii takkinsa sanomalehden puolikkaaseen ja aikoo lähteä.

LIISA
pidättäen nyyhkytystään.
Voi herra jumala tätä kurjuutta!

KORPI
lohduttaen.

Älä nyt Liisa, kyllä tästä vielä selviydytään. Minä tulen heti.

Lähtee.

LIISA
*menee ikkunan ääreen ja koittaa sulattaa sormellaan reikää jää-
hän; mutisee itseksensä.*

Herra jumala, kun se on paksua . . . Pimeähän siellä jo tulee eikä vieläkään näy . . .

Tarttuu yhtäkkiä kaulaansa, voihkaisten kuin tukehtumaisillaan.

Herra, taivaallinen isä — armahda tämä kerta! Suojele, pelasta lapseni! Miksi, miksi en kieltänyt, estänyt häntä, sanonut mitä ajattelin . . .

Vääntelelee käsiään kalvavan levottomuuden vallassa.

KAARLO
tulee sisään hengittäen nopeasti kuin juoksun jälkeen. Hän on kovasti laihtunut ja hänen kalvenneille kasvoilleen on ilmestynyt kova, kärsivä ilme.

Hyvää iltaa! Miten te täällä enää tarkenette?

LIISA
Kyllä se huonoa tahtoo olla — kun ne lapsiraukat ovat vielä sairaita. Aune tulee päivä päivältä huonommaksi.

KAARLO
Sepä ikävää. Mihin Korpi meni sellaista kyytiä? Kun ei ehtinyt edes vastata . . .

LIISA
vältellen.

Hän meni vain vähän asialle. Missä sinä olet noin hengästynyt?

KAARLO

koettaa sanoa leikillisesti.

Juoksin hiukan — lämpimikseni, sillä ulkona tuntuu hieman vilpoiselta. Näyttää ihankuin ilmojen haltijakin olisi herrain puolella.

LIISA

liikutettuna.

Niin, juuri sitä minä olen ajatellut! Kun kaikki on meitä vastaan, kaikki epäonnistuu. Ehkä tämä lakko sittenkin on jumalan tahtoa vastaan?

KAARLO

katkerasti.

Oletteko siis sitä mieltä, että jumala tahtoi teidän pienet lapsenne kärsimään yhtämittaa nälkää, värisemään risoissaan — jotta patruuna saisi entistä suuremman voiton? Että jumala tahtoi viedä leivän pienten lastenne suusta — patruunan hyväksi?

LIISA

neuvottomana.

En minä oikein ymmärrä, mutta kun jumala kerran on luonut köyhiä ja rikkaita, niin kai se sitten hänen tahtonsa on, että meidän täytyy kärsiä. Ja koska sanassakin sanotaan, ettei varpunenkaan putoa oksalta ilman hänen tahtoaan . . .

KAARLO

hymähtää katkerasti.

Kyllä minä sentään mieluummin ajattelen, ettei jumalaa ole lainkaan, kuin uskoisin, että hän nytkin tahtoi pienokaisten kuolevan nälkään.

LIISA

Mutta jos se kaikki olisikin jumalaa vastaan, niin . . .

Vaikeen neuvottomana.

KAARLO

purevasti.

Vaikka olisitte varma, että jumala tässä on patruunan kassakaapin puolella, niin onhan ihmislapsen elämä ainakin yhtä tärkeä kuin varpusenkin. Te tiedätte, miten monta pienokaista täällä viime viikollakin kuoli ihan ruuan puutteeseen — siis nälkään. — *Värisävällä äänellä.* — Te ette tiedä, mitä tunsin tullessani eilen kirkkomaalle. Ne pienet kirstut olivat siellä jonossa odottamassa vuoroaan, ja jokaisen vierellä seisoi isä ja äiti, muutamien vielä vanhemmat siskotkin saattajina. Monet äidit itkivät hiljaa, katkerasti ja isät tuijottivat synkästi maahan hampaat yhteen kiristettyinä; jotkut katsoivat pikku kirstua, niinkuin näkisivät kannen lävitse rakkaat, kuihtuneet kasvot, eivätkä he näyttäneet huomaavat, miten heidän laihtuneet ruumiinsa värisivät viilusta. Eräs nuori äiti korjaili yhtämittaa vapisevin käsin pientä katajaseppeltä aivankuin peläten sen putoavan, tai tahtoi siten vielä kerran kosketella, hyväillä pikku palleroistaan . . . Kun ajattelee, että he olisivat kuolleet jumalan tahdosta, vain sentähden että patruuna saisi satatuhatta markkaa enemmän voittoa, niin sitä ei voi uskoa. Vai uskotteko te? Ajatelkaa itse, että kaikkivoipa, kaikkietävä, oikeuden- ja rakkauden jumala tekisi niin omille lapsilleen?

LIISA

tukkien korviaan.

Ei ei, minä en tahdo ajatella — minä tulen hulluksi! Älä puhu enää!

KAARLO

surunvoittoisesti.

Kyllä minä vaikenen. Missä on Anni?

LIISA

vavahtaen.

Anni . . . Anniko?

KAARLO

Niin — Anni?

LIISA

En tiedä, tuota . . . Hän meni kai . . .

KAARLO

hitaasti.

Niin, sanokaa mihin hän meni?

LIISA

änkyttäen.

Hän — meni tuota, Väänäselle jauhoja pyytämään. Ja minä . . .

KAARLO

Vai niin — sinne minunkin pitäisi mennä! Menemme Kallen kanssa asemalle.

LIISA

hätäytyen.

Älä Kaarlo . . . miksi sinä sinne? Katsos Kaarlo, tuota . . .

Vaikenee neuvottomana.

KAARLO

hitaasti, läpitunkevasti.

Mitä te tarkoitatte? Miksi te pelästyitte? — Miksette tietänyt heti, että Anni on Väänäsellä? Kuulkaa — mitä tämä merkitsee oikein?

LIISA

Asia on niinkuin sanoin, minä vain . . .

Keskeytyy, sillä sisään astuu Halonen. Hän on vielä laihempi kuin ennen ja hänen kasvoillaan kuvastuu kalvava huoli ja levottomuus.

HALONEN

pettyneenä.

Hyvää iltaa. Eikö Ville olekaan kotona?

LIISA

Iltaa! Kyllä hänen pitäisi heti tulla. Käykää istumaan. —
Lähtee.

HALONEN

epäröiden.

Kai minun sentään täytyy mennä. Olisi ollut vähän asiaa.
Vaikka taidat sinäkin Kaarlo sen asian tietää . . .

KAARLO

Niin, puhukaa vaan, Halonen.

HALONEN

ärästi.

Minä tulin vähän sitä varten, että jos sitä avustusrahaa yhtään olisi saapunut. Sillä tuota, meillä ei ole enää mitään . . . eilen jo loppui . . .

KAARLO

synkästi.

Ei, entistä ei enää ole yhtään — eikä mistään ole tullut penniäkään lisää . . .

Äänettömyys.

HALONEN

kuin puolustautuen, alakuloisesti.

En minä muuten olisi tullut, mutta senjälkeen kun patruuna kielsi kauppiaan antamasta lakkolaisille mitään velaksi, niin ei auta mikään.

KAARLO

levottomana.

Kyllä se sellaista on . . . Jääkää nyt tänne — pian tulee toisiakin — pitäisi vähän neuvotella. Minä menen vähän ulos . . .
Lähtee.

Esirippu alas — pieni väliaika.

HALONEN

istuu yksin samalla paikalla kuin esiripun laskeessakin nojaten päätänsä käsiinsä; huokaa raskaasti silloin tällöin ja aivankuin vastaukseksi kuuluu ulkoa pakkasen äkeä paukahdus.

KORPI

tulee sisään synkän ja masentuneen näköisenä, ja istahtaa makuuvaateläjälle; muutaman hetken kuluttua lausuu katkerasti.

Turha matka . . . Mitäpäsi siitä, jos yksi työläisen lapsi kuolee nälkään . . .

LIISA

on tullut heti jälessä.

Voi Vilho parka — älä sentään noin sano.

KORPI

synkästi.

Se on totuus — eihän heistä kukaan välitä. Siellä on naapurinkin pikku poika juuri äsken kuollut.

LIISA

hätkähtäen.

Kuollut? Mistä tiedät?

KORPI

En minä sisällä käynyt, mutta kun tulin ohi näin Mandin istuvan rappusilla itkemässä tällaisella pakkasella. Menin hänen luokseen ja hän sanoi juuri . . .

Hänen puheensa keskeytyy sillä sisään tulee kaksi työmiestä, samat, jotka etummaisina koettivat rynnätä mestarin konttoriin; he ovat viluisia, huonosti puettuja; toinen näyttää kovin alakuloiselta, toinen ikäänkuin vihaiselta. Tervehtivät.

KORPI

hetken äänettömyyden jälkeen alakuloisesti hymyillen.

Istumaan toverit. Ei minulla ole tarjota edes tupakkaa piip-
puun, mutta miehet ovatkin miltei järjestään tehneet myöskin tu-
pakkalakon.

1:NEN TYÖMIES

katkerasti.

On tästä lakosta siis se hyöty ainakin, että monet lakkaavat
tupakoimasta . . .

2:NEN TYÖMIES

Se kai tulee olemaankin ainoa hyöty.

KORPI

rykäisee ja koettaa puhua rohkaisevasti.

No, ei sitä vielä sentään tiedä.

1:NEN TYÖMIES

Kyllä sen nyt jo tietää . . .

*Silloin tulee sisään Kaarlo. Hänen laihuneet kasvonsa ovat
kalmankalpeat ja hän vapisee koko ruumiiltaan; heittää lakkinsa
penkille ja menee käsiään hieroen uunin äären, mutta tuntiessaan
sen kylmäksi kääntyy pettyneenä ja istuu tuolille. Kaikki kat-
sovat häneen kuin syyllisinä.*

KORPI

hetken äänettömyyden jälkeen, hiljaa.

Kaarlo — kyllä sinä sentään ihan palellut ilman päällystakkia
tuollaisella pakkasella. Ei sinun olisi . . .

KAARLO

*keskeyttää, koettaen puhua huolettomasti, mutta hänen äänensä
vapisee ankarasti.*

Joutavia! Ei minua paljon viluta . . . Jouduin vain odotta-
maan hieman tuolla asemalla, kun juna myöhästyi . . .

KORPI

jännittyen.

No, tuliko niitä — niitä rikkureita . . ?

KAARLO

hiljaa, synkästi.

Kyllä niitä nyt tuli . . .

KORPI

järkytettynä.

Vai jo tuli . . .

Hetken äänettömyys, sitten

KIIHTYNEITÄ ÄÄNIÄ

— Tuliko paljonkin?

— Niin, näitkö sinä ne?

— Minkälaista väkeä?

KAARLO

Kyllä minä ne näin ja ehdin laskeakin, vaikka mestari pakotti ne lähtemään miltei juosten. Oli ihan sen näköinen, kuin olisi vienyt varastettua tavaraa kätköön. Parikymmentä niitä vain oli.

TYÖMIES

No, ei niillä tehdasta käyntiin saada!

KORPI

Eipä kyllä, mutta häviää loppukin yksimielisyys . . . kun se muutenkin on jo niin ja näin . . .

KAARLO

katkerasti.

Siitä ei kannata enää puhua meidän keskuudessamme. — Hänen leukansa vapisee niin, että on vaikea lausua sanoja; hän tekee kärsimättömän liikkeen ja sanoo tuimasti. — Sehän nyt on

helvetti, ettei osaa puhua! — *Hitaasti.* — Niin, täällä levitetään toinen toistaan perättömämpiä huhuja ja kaikki uskotaan . . . Mestarin apurit levittivät äskenkin asemalla tietoa, että 150 miestä myöhästyi junasta, mutta ne tulevat aamujunassa toisen vielä suuremman joukon kanssa. Sentähden pitäisi lakko ehdottomasti lopettaa, jotta edes osa entisistä työläisistä saisi vielä jäädä työhön.

KORPI

huoahtaen hilpaa, katkerasti.

Niin, sehän on yksi niitä tavallisia keinoja joilla koetetaan rikkoa työläisten yksimielisyyttä. No, mitä muuta ne siellä levittävät?

KAARLO

sisäisestä katkeruudesta kuohuen.

Kas, kun olin unohtaa erään tärkeän uutisen! Ajatelkaa, että tuo Korpi on itse kuluttanut kaikki lakkolaisille tulleet avustusrahat . . . herkutellut kotona, kun toiset kärsivät nälkää . . .

KORPI

nousee kalveten seisomaan ja tuijottaa tyrmistyneenä puhujaa ja taas toisia; vihdoin kysyy kolealla, hillityllä äänellä.

Vai niin? K u k a on sanonut niin?

KAARLO

Kettunen sellaista tietää.

KORPI

hämmästyen.

Kettunen . . . ?

KAARLO

Niin. Ja hän tietää paljon muuta. Viime viikolla oli hän käynyt mestarille ilmoittamassa, että hänet on pakotettu lakkoon, joten hän tulee työhön koska tahansa.

KORPI

suoristautuu ja hänen olemuksessaan kuvastuu pelottava voima, kun hän silmät säkenöiden ärjähtää.

Ooh — jumalauta! Minä sen opetan — tuon kurjan petturin! Mutta miten se on mahdollista — hänhän on varakas . . ?

KAARLO

Kyllä se totta on — ei mestari apulaisestaan muuten levitä tuollaisia tietoja. — Mestari niin oli Laitiselle sanonut ja pyytänyt kovasti, että tulisi työhön . . . luvannut enemmän palkkaakin.

HALONEN

arasti.

Kyllä se totta on — niin mestari minullekin sanoi, kun . . .

Hän keskeytyy sillä sisään astuu vilusta kalpeana

EMIL

Hän aikoo sanoa jotain, mutta ääni tukehtuu terävään yskään; sen tauottua sanoo hän katkonaisella, vapisevalla äänellä.

Kettunen tuli minun jälessäni ja näytti poikkeavan meille.

KAARLO

hämmästyen.

Mitä se mies oikein ajattelee . . ? Kehtaako se vielä tulla tänne . . ?

EMIL

kuuntelee.

Nyt se tuli.

KORPI

pakottaa itsensä tyyneksi ja lausuu hiukan värisevällä äänellä.

Hyvä on. Käske sen tulla sisään.

Emil tekee sen, ja alkaa kävellä edestakaisin sivuseinällä hui-toen välillä käsiään, näyttää ikäänkuin ei ensin huomaisikaan Kettusen ja toisten väittelyä.

KETTUNEN

astuu arasti sisään, hänen luihu katseensa kiertää ympäri huoneen pälyilevänä ja pelokkaana kuin varkaan ja hänen pukinpartansa heilahtaa hullunkurisesti joka kumarruksella.

Hyvää iltaa, hyvää iltaa . . . tuota . . . Taisin häiritä, tuota, tulla sopimattomaan aikaan . . . taitaa olla tuota, kokous . . . ?

KORPI

Ei täällä kokousta ole. Muuten vain pitäisi hiukan keskustella, mitä olisi tehtävä lakon suhteen . . .

KETTUNEN

mielistellen.

Jaha, jaha tuota, sellaista se on . . . Niin, minäkin tulin tuota, kysymään, jos niinkuin tuota, olisin niitä apurahoja saanut, tuota, minäkin . . .

TINEN TYÖMIES

äreästi.

Eihän teillä ole lapsiakaan . . .

KETTUNEN

katsahtaa hurskaasti kattoon.

Ei ole — ei ole tuota, herra siunannut . . . vaikka . . .

KORPI

keskeyttää vapisevalla, miltei surullisella äänellä.

Onko Kettunen sanonut, että minä olen itse syönyt lakkolais-ten avustusrahat?

KETTUNEN

hämmentyen.

Minäkö . . . ? En tuota, en minä ole sanonut . . .

KORPI

katsoen häneen läpitunkevasti.

Etkö sinä ole sanonut?

KETTUNEN

arasti ja epävarmasti.

Enhän minä, tuota . . . en minä ole puhunut koko avustusrahoista . . . En minä siis ole voinut tuota, sellaista sanoa.

HALONEN

Nyt sinä valehtelet taas! Juuri tänään sanoit kun pyysin viittä markkaa lainaksi ja käskit mennä pyytämään ruokaa Korvelta . . .

KETTUNEN

säpsähtää ensin huomatessaan Halosen hämärässä nurkassa, mutta sitten tiuskasee tolkuttomasti.

Mitä sinä sanot? Vastaatko puheesi? Kuka sen todistaa? Sinä itse valehtelet tuota, kuin kirjava koira. Ettes häpee . . .

HALONEN

tuskallisen syyttävästi.

Voi sinua . . . Etkö muista miten vielä lisäsit, ettei siellä tiedetä nälästä mitään — koska meidän rahoilla on ostettu vaikka mitä . . . Kiellätkö?

KETTUNEN

Tuota, tuota . . . en minä noin ole sanonut. — *Havahtuu hämmennyksestään ja lisää ilkeästi.* — Vai olet sinäkin täällä lakkolaisena? Eihän sinä päivällä ollut sillä kannalla . . .

Halonen hätkähtää kuin piiskaniskuista ja aikoo sanoa jotain.

KAARLO

kuohahtaen.

Te olette koira! Ei — oikea Kettunen — oikea kettu te olette!

ENSIMÄINEN TYÖMIES

Niin, älä loukkaa koiria noin rumasti . . .

KETTUNEN

ei tiedä mitä sanoisi, huulet vain höpsyvät hassunkurisesti ja hän muistuttaa entistä enemmän pukkia; sitten änkyttää raivosta vin-kuvalla äänellä.

Mi-mitä, tuota . . . mitä sinä l u r j u s tuota, sanoit . . ? Was-taatko puheesi . . ? Niin juuri — sinä muistat tämän!

KORPI

ankarasti.

Onko Kettunen sanonut minusta niin?

KETTUNEN

pelästyy taas, mutta viha voittaa; hän perääntyy pari askelta ja sähisee, syyttävästi.

Minä en tuota, tiedä mitä te tarkoitatte — mutta kyllä minä aina puheeni vastaan. Enkä minä ainakaan ole apurahoja saanut . . . Kuka heidät sitten tuota, lieneekin saanut . . .

KORPI

koettaa hillitä itseään.

Kettunen on erehtynyt . . . Ellet ole saanut, niin onhan sinulla rahaa pankissa. Muuten on täällä tarkasti merkitty kirjaan, ketkä ovat saaneet ja minkä verran . . . Ja kyllä nämä toverit voivat sanoa, olenko minä . .

KAARLO

keskeyttää halveksivasti.

Tuollaiselle ei kannattaisi selitellä, mutta kyllä minä ja nämä toiset toverit todistamme, ettei Korpi ole avustusrahoista suostunut ottamaan itse y h t ä ä n p e n n i ä. Se näkyy myös kirjasta . .

KETTUNEN

epäilevästi ja loukkaavasti irvistäen.

Teidän kirjanne . . . teidän todistuksenne — niille, tuota ei . . . Samaa sakkia olette, tuota . . .

KAARLO

kalpenee ja lähenee Kettusta silmät säkenöiden.

Kurja petturi! Mitä sinä sanot . . ?

KORPI

Kaarlo . . . älä viitsi — se koskee vain minua.

KETTUNEN

peräytyy pelästyneesti silmiään räpyttäen ja änkyttää.

Tuota, tuota . . älä sinä hyökkää minun kimppuuni . . . minä . . . haastan sinut oikeuteen, tuota . . . niin, v a n k e u t e e n pääset!

KORPI

läheten Kettusta.

Älä pelkää . . . en minä maksa sinulle ansiosi mukaan — kysyn vain: onko sinun nyt hyvä olla, kun olet noin törkeästi valehdellut minusta . . ? En ole vihainen jos se sinulle tuottaa jotain mielihyvää. Mutta minulla on toinen tärkeämpi asia: Onko Kettunen käynyt ilmoittautumassa lakkopetturiksi?

KETTUNEN

kimeästi kirkuen.

Minä saan mennä työhön, koska, tuota, haluan. Eikä se kuulu, tuota kaikenlaisille — mokomille!

KORPI

raskaasti.

Kyllä se kuuluu — se koskee koko tehtaan työläisiä. Sinä olet pettänyt jokaisen — kavaltanut meidän yhteisen asian. Sinähän lupasit olla lakossa niinkauan kuin toisetkin . . .

KETTUNEN

ensin hiukan hämmentyen.

Vai niin! Jaha! Vai on se petturi, joka tahtoo tehdä työtä! Ja, sitäpaitsi — minä olen tullut huomaamaan, että tuollaiset lakot ovat tuota, tuota, Jumalaa vastaan!

I: NEN TYÖMIES

pilkallisesti.

Onko patruuna siis Kettusen jumala?

KETTUNEN

ärsyyntyen.

On mikä on! Mutta kyllä minä sentään tuota, tottelen häntä enemmän kuin teitä! Häneltä minä, tuota, palkankin saan . . .

KAARLO

on vieläkin raivosta kalpea, mutta pakottaa itsensä nauramaan, ja hänen pilkkasanansa putoilevat püskaniskuina.

Sehän on tietty, että Kettunen palkan saa! Mutta sanokaa nyt huvin vuoksi, paljonko saatte? Oppimestarinne Juudas sai mestarinsa pettämisestä 30 hopeapenninkiä — mutta tietysti veljien pettämisestä on korkeampi taksa? Eikö niin? Rahan arvokin on kohonnut.

Katkeraa naurua.

KETTUNEN

ähkyä kuin raivosta tukehtumaisillaan.

Mi . . . mitä sinä lurjus lörpöttelet tuota, Juudaasta, hopeapenningeistä . . . ? Sinä uskallat?

KAARLO

myrkyllisesti.

Ooh, suokaa anteeksi, herra Kettunen — nyt vasta ymmärrän, että teillä on syytä loukkautua moisesta vertauksesta. Mikä oli Juudas? Typerä hölmö, joka pettää vain yhden — penneistä, vie nekin takaisin ja hirttää itsensä! Sellainenko kykenisi opettamaan Kettusta, — joka pettää yhtäikaa 800 toveriansa, vie palkkiot pankkiin ja alkaa ajatella, miten saisi lisää . . .

KETTUNEN

peräytyy ovelle ja heristää nyrkkiänsä, kihisten kiukkuisesti.

Tämän te tuota, muistatte . . . jumala rankaisee — jumala muistaa kerran teidät.

KAARLO

Mutta teidät muistaa vain piru!

EMIL

Tuskinpa pirukaan viitsii Kettusen puolesta kiusata kunnon ihmisiä.

KAARLO

Aa — onhan sillä täällä parikin uskollista asiamiestä — patruuna ja mestari. Kyllä ne viitsivät — kun Kettunen taas suutelee heidän saappaitaan.

Naurua.

KETTUNEN

*röyhkeästi.*Se on minun asiani! Ja kai minä yhtähyvin saan mennä työhön kuin Halonenkin. Hänelle ette sano mitään . . . — *Kaikki hämmästyvät.*

KORPI

ärjäisten.

Valehtelet!

KETTUNEN

ovella, ilkeästi naurahaen.

No, olkoon niin — minun puolestani . . .

EMIL

on muuttunut aivan kalpeaksi; lähtee nopeasti Kettusen jälkeen ja mutisee hammasta purren.

Tuota minä en kärsi . . .

KORPI

Mihinkä sinä? Pysy täällä . . .

Emil ei enää kuule.

I: NEN TYÖMIES

hiljaa, kiihtyneenä.

Antakaa hänen mennä

KORPI

aikoen nousta.

Ei, ei. Siellä voisi käydä huonosti.

Kyökistäpäin kuuluu epämääräistä melua.

KAARLO

lähenee häntä; hiljaa lujasti.

Korpi älkää sekaantuko tähän. Siellä on nyt pimeä — ja pieni selkäsauna tekisi hänelle niin kovin hyvää — hän kaipaa sitä kiipeämmin kuin kukaan toinen tässä maaherranläänissä . . .

KAIKKI

paitsi Halonen yhtyvät naurahtaen Kaarlon mielipiteeseen.

— Hän olisi tarvinnut sen jo kauan sitten . . .

— Se on oikein! Ei sekaannuta . . .

Silloin kuuluu ulkoa epäselvästi Kettusen kimeä hätähuuto:

Auttakaa! Apua jumalan tähden! — *Liisa huutaa* — Emil, Emil!

— *Sieltä kuuluu Anninkin ääni, ja lasten hätäntynyttä itkua.*

KORPI

syöksähtää kalveten seisaalleen.

Ei, nyt taisi käydä hullusti! Voi, kun en heti estänyt . . .

Juoksee ulos.

Melun yli kuuluu vieläkin Kettusen huuto ja vaikenee äkkiä. — Kaikki kuuntelevat jännittyneinä.

KAARLO

kuiskaa levottomasti.

Voi, voi — kun ei Emil vain olisi iskenyt sitä kuoliaaksi! Hän on sellainen . . . tulinen . . .

I: NEN TYÖMIES

nousee.

Se olisi kamalaa . . . Mitä, mitä tästä tulee . . . ?

Aikoo lähteä.

KAARLO

hiljaa.

Ei mennä sentään sinne — me olemme vieraita . . . Jos kumminkin . . .

Kuuntelevat jännittyneinä.

Kuuluu ovien pauketta, Korven ääni, ja hetken kuluttua tämä tulee sisään.

KAIKKI

— No, eihän vain käynyt hullusti . . . ?

— No, miten?

— Puhu.

KORPI

purskahtaa nauruun.

Voitteko arvata mitä tuo saakelin poika teki?

LEVOTTOMIA ÄÄNIÄ

— No, mitä?

— Älä viitsi nauraa . . .

— Kerrohan nyt . . .

KORPI

Niin, kun minä menin ulos, makaa Kettunen mahallaan portailla, poika pitelee niskasta ja tomuuttaa kepillä sen housuntakapuolta ihan kuin mattoa!

Kaikki purskahtavat helpottavaan nauruun.

KAARLO

Kyllä minä tiedän miksi se tuli. Se oli varmasti mestarin asioilla urkkimassa . . .

I: NEN TYÖMIES

Silloin se sai ihan soveliaan palkan.

KAARLO

Emil ei ole koko elämässään vielä tehnyt niin välttämätöntä hyvätyötä kun tänään . . .

Naurua.

KORPI

Ei tässä naurunpaikka ole, mutta se oli totisesti niin naurettavaa, ettei voi ilmankaan olla! — *Vakavasti* — Kun ei se vain saisi jotain pahaa aikaan?

I:NEN TYÖMIES

Eikös mitä. Ei se ilkeä mennä kielittelemään tuota selkäsaunaansa . . .

Nauraa.

LIISAN ÄÄNI

kyökissä, vihaisena.

Mitä sinä Emil oikein ajattelet? Tuollainenko sinusta tuli?

Emil tulee sisään vieläkin kiihtyneenä ja kalpeana.

Samassa näyttää Kaarlo havahtuvan, muistavan jotain tuskallista; nousee ja menee kyökkiin.

KORPI

Kuinka sinä menet tuollaista tekemään? Tuovat tänne vielä poliisilauman — sinun tähtesi.

EMIL

tulisesti.

Tuokoot vaikka kaksi laumaa, mutta tuollaista minä en kärsi! Kehtaa lasketella vielä tuollaisia syytöksiä, saadakseen lopunkin yksimielisyyden rikki. Se on liian hävytöntä!

Kaikki vaikenevat ja katsahtavat Haloseen. Tämä vaalenee kalman kalpeaksi ja tuijottaa maahan.

KORPI

pitkän äänettömyyden jälkeen hiljaa.

Halonen . . . eihän se ollut totta? Sano, ettei se ollut totta.

HALONEN

hengittää raskaasti ja kuuluvasti; katsahtaa kerran oveen, aivan kuin aikoisi paeta, mutta ei vastaa.

KORPI

nousevalla vihalla.

Sano nyt, onko se totta?

KAARLO

tulee juuri sisään neuvottomana, kiihtyneenä.

Mikä niin?

EMIL

kuiskaa Kaarlolle muutaman sanan.

HALONEN

kuiskaa käheästi.

On . . .

Silmät välähtävät, Emil hypähtää seisoalleen, nyrkit puristettuina, ja Korpi tarttuu kaulaansa, aivankuin sitä kuristaisi liian tiukka kaulaliina, mutta kaikki ovat kauan äänettömiä.

KORPI

*mutisee kuin raskaan surun valtaamana.**En minä Kettusta ihmettele, vaan että sinä Kalle — siinä . . . Sitten äkkiä hiljaa ja uhkaavasti — Miksi sen teit? Koska siellä kävit? — Äänettömyys. — Kaikki tuijottavat pahanenteisesti Halosta. Lopulta tämä nousee ja aikoo lähteä ovea kohti.*

KAARLO

astuu hänen tielleen, lausuu hiljaa raivoisasti.

Te ette hievahda tästä . . . Vastatkaa!

Kaikkien suusta kuuluu epämääräinen, uhkaava murahdus.

HALOSEN

kasvoilla kuvastuu kiduttava tuska, kun hän vihdoin änkyttää.

Tä . . . tänään . . . kun

Silloin puhkeaa katkeruuden ja vihan myrsky hänen ylitseen. Kukaan ei huuda, mutta nälkä ja epätoivo terästä heidän syyttävät sanansa murhaaviksi, ne tunkeutuvat suoraan sydämeen kuin terävät puukot . . .

KORPI

Kuinka sinä kehtasit tulla heti tänne sen jälkeen, kun . . .

HALONEN

änkyttää hiljaa.

Minun täytyy koettaa päästä vielä työhön tänne . . . Kun on niin paljon . . . lapsia, eikä . . .

Kukaan ei kuuntele hänen sanojaan.

EMIL

Kai tekin tulitte urkkimaan — vai miten? Minkälainen raukka te olette!

KAARLO

hiljaa, yhteen purtujen hammasten välistä.

Ei minua säählittäisi, vaikka häviäisitte iäksi . . .

EMIL

pahanenteisesti.

No no, kyllä ne vielä tavataan, Kettuset ja kaikki — kunhan tulee toinen aika . . .

KORPI

tuskallisesti.

No, no pojat . . . älkää . . . lakatkaa . . .

1:NEN TYÖMIES

Eipä ole väliä! Kyllä hän samallinen on, kuin Kettunenkin . . .

KAARLO

katkerasti.

Juudas edes hirtti itsensä — mutta meidän juudaksilla ei ole pennin edestä häpyä — eikä rohkeutta tehdä edes sitä!

HALONEN

on vavahtanut jokaisesta syytöksestä kuin piiskaniskusta; nyt hän käännähtää, kohottaa tuskan vääristämät kasvonsa Kaarloa kohden ja änkyttää vapisevin huulin.

Voi toverit, toverit . . . kun mestari uhkasi ajaa heti pois . . .
ellen . . .

KAARLO

keskeyttää ärjäisten.

Ei tässä ole sinun tovereitasi!

HALONEN

kuin tukehtumaisillaan.

Älä sinä Kaarlo . . . et sinä vielä tiedä . . . kun ei ole leivän-
murua — eikä saa mistään apua . . . Ja sitten lapset . . . yhtä-
mittaa pyytävät ja itkevät . . . niin tuota . . .

Hänen äänensä katkeaa ja hän lähtee horjuen ulos.

*Kaarlo hätkähtää vuorostaan Halosen viime sanoista, niinkuin
häneen olisi sattunut voimakas isku. Ja kaikki ovat kuin lamaan-
tuneita.*

EMIL

katkerasti ihmetellen.

Hän — hän petturi . . . ?

KORPI

matalalla äänellä.

Toverit, me syytimme häntä liian ankarasti . . . Nähkääs, tuol-
latavalla me suorastaan ajamme hänet petturiksi . . . Olisi
pitänyt puhua hänelle, koettaa auttaa, niin hän ei olisi mennyt
. . . Me teimme väärin.

INEN TYÖMIES

Ei tässä ihminen enää ymmärrä, mitä sanoo . . .

EMIL

Mutta miksi hän sentään lupasi mennä petturiksi . . ? Kuinka
se on mahdollista?

KAARLO

syvästi katuen.

Minä kyllä nyt sen ymmärrän: hän on tehnyt sen lastensa

tähd en, ei ole voinut kestää niiden itkua . . . Ei, toverit, meidän täytyy auttaa häntä jotenkin — heti paikalla! Minä menen toimittamaan jotakin.

Näyttää ajattelevan hetken ankarasti; sitten lomaantuu.

Niin, mitä? No, ehkä huomenna joku keino keksitään . . . ?

KORPI

Niin, kyllä meidän täytyy auttaa häntä . . . vaikka miten . . .

I:NEN TYÖMIES

Ja mestari hänet väkisin pakotti, kun pois oli heti uhannut ajaa, ellei lupaa tulla . . .

KAARLO

keskeyttää kiihtyneenä.

Sanoiko hän niin?

I:NEN TYÖMIES

Sanoi. Etkö sinä sitä kuullut?

KAARLO

nousee huolestuneena.

En, en . . . Minun täytyy heti lähteä hänen jälkeensä — ei niin, en voikaan lähteä kun täytyy heti lähteä kokoukseen . . .

KORPI

synkistyen.

Niin, se alkaa ihan heti . . . ja tässä on mennyt aika aivan suotta . . . Pitäisi edes vähän keskustella siitä, mitä me nyt teemme. Mitä te ajattelette . . . ?

Kaikki muuttuvat synkiksi ja äänettömiksi.

I:NEN TYÖMIES

pitkän äänettömyyden jälkeen; arastellen.

Taitaisi olla parasta lopettaa, kun ei enää saa mistään ruokaa — lapset eivät enää kestä . . .

2:NEN TYÖMIES

Niin kyllä nyt synkältä näyttää.

Äänettömyys.

KORPI

masentuneesti.

Kyllä se pahin isku oli, kun ei enää saa edes leivänpuolikasta velaksi — siitä asti on kaikki mennyt hullusti. Kyllä ne tiesivät, ettei kellään enää rahaa ollut — että nälkä silloin paraiten pehmittää . . .

KAARLO

Niin, kyllä nyt on nälkää kärsitty . . . — *Kiukkuisesti.* — Itse piru lieene senkin keinon patruunan korvaan kuiskannut!

EMIL

samoin.

Ei piru vaan hänen innokkain asiamiehensä — meidän piiskurimestarimme! Aino oli eilen kuullut sen kehuva, että jos patruuna olisi kieltänyt sen heti alussa niinkuin hän ehdotti, olisi lakko aikoja sitten loppunut. Mutta kauppias oli sanonut, että hänellä on vanhaa varastoa, joka täytyy ensin saada menemään . . .

KAARLO

katkerasti naurahtaan.

Niin, eihän korppi korpin silmää puhkaise! Kyllä ne saaliista sopivat.

KORPI

Kyllä ne sopivat ja sentähden pitäisi meidänkin yksimielisesti ponnistaa kaikki voimamme . . . Niin, toverit, mitä mieltä te nyt olette lakosta?

Pitkä äänettömyys. Miehet nojautuvat käsiensä varaan; eräs sylkää, toinen huokaa raskaasti.

KAARLO

odottaa kuumeisella jännityksellä miesten vastausta; nähdessään heidän toivottomuutensa, alkaa hän äkkiä puhua sisäisen tuskan valtaamana.

Ei toverit! Kyllä pitäisi vielä kestää, koettaa jotenkin . . . Pääkaupungin yhdistykseltä ei ole vielä tullut vastausta, mutta kyllä huomenna viimeistään pitäisi tulla; minä kirjoitin juuri toissapäivänä uuden kirjeen, jossa selitin tilamme ja pyysin apua.

Ajattelee hetken, hypähtää seisomaan huudahtaen innostunutta.
Voi mikä hölmö minä olen!

ÄÄNIÄ

— Miten niin?

— Kuinka niin?

KAARLO

Ajatelkaas, kun en ole lainkaan muistanut, että minulla on vielä kallishintainen revolveri! Siitähän saadaan vähän jauhoja Haloselle ja muille pahinta hätää kärsiville! Heti aamulla vien sen kauppiaille . . .

KORPI

hiljaa.

Sinä olet muutenkin jo antanut kaikki — rahasi, vaatteesikin . . .

KAARLO

keskeyttää leikillisesti ja rohkaisevasti.

Mitä se merkitsee! Eihän minulla ole lasta eikä lammasta! Ja vaikkei nuori mies nyt liikaa herkuttelekaan — niin on se vain terveellistä ruuansulatukselle! — *Vakavasti.* — Mutta kyllä nyt olisi kovin ikävää lopettaa — silloinhan olisi kaikki mennyt hukkaan . . . Koetetaan vielä, toverit . . .

KORPI

myöskin innostuen.

Niin toverit — Kaarlo puhuu totta! Jos me vain voisimme kestää vielä pienen ajan — niin me voittaisimme! Viikkoa kauempaa ei patruuna missään tapauksessa voi seisottaa tehdasta. Eikö siis puhuta kokouksessa siihen suuntaan, että jatketaan lakkoa — kärsitään vielä edes pieni aika . . .

KAARLO

odottaa jännittyneenä; sitten masentuu toisten toivottomasta äännettömyydestä.

1:NEN TYÖMIES

hiljaa.

Voisihan tuota koettaa . . .

2:NEN TYÖMIES

huokaisten.

Niin, niin . . .

KORPI

katsahtaa miehiin, ja hänenkin mielensä masentuu; sitten vilkasee seinäkelloon ja sanoo alakuloisesti.

Kello onkin jo kohta kuusi; täytynee kai sitten lähteä . . .

Lähtevät äännettöminä ja synkkinä.

EMIL

on pidättänyt Kaarloa, ja kun toiset ovat poistuneet, kysyy hän hiljaa, pidätetyllä vihalla.

Missä ne mahtavat olla kortteeria — nuo rikkurit?

KAARLO

En tiedä, mitä sitten?

EMIL

Minä olen tässä päättänyt koota joitakin miehiä ja ajaa ne pois — miten tahansa . . . Tuletko mukaan?

KAARLO

epäröiden.

Ei Emil, kyllä sinun isäsi sittenkin on oikeassa siinä, että tuollaisesta toiminnasta ei ole hyötyä . . .

EMIL

yhä enemmän kiihtyen.

Hyötyä! Mutta minä en välitä hyödystä — en mistään! Koko

elämä on niin kauhistavan kurjaa, ettei se maksa viittä penniä! Ja sen sanon, että noiden rikkurien täytyy mennä täältä — jollei muuten, niin jalat edellä . . . Tuollaisten lurjusten ei ole väliä, jotka julkeavat tulla riistämään viimeisen leipäpalasen nälkää kärsiviltä lapsilta!

KAARLO

sydämellisesti mutta lujasti.

Emil — sinä et saa ryhtyä mihinkään tuollaiseen! Sinun täytyy ajatella myöskin omaisiasi ja ennenkaikkea suurta asiaamme . . .

EMIL,

Minä en enää ajattele mitään — en mitään! Kaikki on kuitenkin turhaa! Olisi sentään hauska tietää, mistä lähtien sinäkin olet alkanut pelätä . . . ?

KAARLO

keskeyttää painavasti.

Sinä kyllä tiedät, etten pelkää, mutta järkeni sanoo, että se olisi vahingollista. — Jos noille rikkureille tapahtuisi jotain, niin saisi patruuna tekosyyn pyytää tänne vaikka sotaväkeä. Tiedätkö, minäkin ajattelin sellaista, mutta kun äsken näin nuo rikkurit, huomasin etten ollut ennen ymmärtänyt tuota asiaa. Ne olivat varmasti jonkun kaupungin työttömiä. Siellä oli useita, jotka varmasti olivat kärsineet nälkää viime päivät. Kun he ovat vielä tietämättömiä, niin ei ole ihme jos heidät saadaan lähtemään minne tahansa. Ja tuskinpa heille on selitettykään mihin joutuvat; tarkoitan siis, että siinä on syyttömiä joukossa.

EMIL,

masentuneena.

En ymmärrä, mutta kamalalta tuntuu seistä ihan toimetonna — antaa niiden alottaa työt. — *Voimattomalla raivolla.* — Pitäisi panna dynamiittia tehtaan kellariin ja antaa mennä kaikki ilmaan!

KAARLO

Älä puhu järjettömiä!

LIISA

tulee; sanoo vihaisena ja levottomana.

Mitä sinä oikein puhut Emil. Ensin käyt ihmisten kimp-
puun ja sitten puhut tuollaisia kauheita . . .

EMIL

kärsimättömästi.

No nyt se alkaa taas — tavallinen saarna! Osaan sen jo ulkoa
enkä viitsi kuunnella . . .

Lähtee.

KAARLO

hillitetyllä kiihkolla.

Kuulkaa, sanokaa nyt, missä on Anni? Missä hän viipyy näin
kauan?

LIISA

alkaa hengittää raskaasti ja sammaltaa tolkuttomasti.

Minähän jo sanoin. Miksi sitä enää kysyt . . .

KAARLO

hiljaa läpitunkevasti.

Te valehtelitte minulle? Miksi? Minä kävin Väänäsellä. Sano-
kaa nyt minulle totuus, minun täytyy saada tietää totuus. Missä
on Anni?

LIISA

ähkyä kuin tukehtumaisillaan.

Minä, minä en tiedä sitä . . . niin, minä en tiedä.

KAARLO

katsoo häntä hetken ja sähähtää tuimasti.

Valhe! Toinen valhe! Mitä tämä merkitsee? Miksi valehte-
lette? Missä on Anni? Onko hän sairas? Sanokaa edes se.

LIISA
mutisten.

Ei hän sairas ole . . .

KAARLO
painavasti.

Te tiedätte sen — ja siis senkin missä hän on. Miksi ette sano sitä minulle? Ettekö ymmärrä miten levoton olen? En voi olla missään . . . Kuinka te v o i t t e valehdella minulle, olla sanomatta.

LIISA
huudahtaa tuskallisesti.

Älä Kaarlo! Älä Jumalan tähden . . . syytä . . . Mene nyt, kyllä saat pian tietää — hän lähti asialle — kyllä hän heti tulee . . . Mene nyt Kaarlo.

KAARLO
tuijottaa häntä hetken hurjan epätoivon valtaamana; sitten syöksähtää ulos.

LIISA
parahtaen.

Jumala! Mitä tämä on? Hänet on turmeltu ja minä, minä olen syyllinen. — Hän on ehkä . . . Voi, jospa hän on hukuttanut itsensä, niinkuin Vaaralan Sannikin . . . Jumala armahda . . . minua syntistä.

Heittäytyy vaatekasalle ja purskahtaa katkeraan itkuun. — Kyökistä kuuluu lasten ääniä: „Äiti tulkaa!” — Mutta Liisa ei kuule — hänen ruumiinsa värisee ja vavahtelee kuin suonenvedossa.

Silloin avautu ovi ja Anni astuu sisään kuin unissakävijä, lysähtää hervottomasti lattialle istumaan ja tuijottaa eteensä aivan kuin näkemättä Liisaa.

LIISA
huomaa hänet ja kysyy käheästi.

Mitä, mitä . . . mitä lapsi raukka?

ANNI

koleasti; tolkuttomasti.

Niin, mitä, mitä nyt?

LIISA

nousee, lähenee Annia, änkyttäen kauhean tuskan ja katumuksen vallassa.

Lapseni, lapseni . . . Pieni tyttöseni! Mitä nyt . . . on?

ANNI

*heittäytyy suulleen ja vaikeroi sydäntäsärkevästi, käsiään vään-
nellen.*Äiti äiti, — kun nyt saisi vain pian kuolla, kuolla — pian
kuolla . . .*Esirippu.*

Toinen näytös.

Toinen kuvaelma.]

Sama paikka kuin edellisessä näytöksessä.

Anni kävelee väsyneesti miltei horjuen kamarin lattialla. Vä-lillä hän nääntyneenä istahtaa vaatekasalle — ja nousee taas kä-velemään. Hänen harteillaan on repaleinen miehen takki, mutta hän värisee siitä huolimatta ja hänen kalpeilla kasvoillaan kuvas-tuu kiduttava tuska ja epätoivo. Kyökistä kuuluu epäselvästi las-ten ääniä, yskimistä ja valitusta.

Hän seisahtuu hetkeksi, kietoo takin tiukemmin ympärilleen ja kuuntelee. — Kyökistä kuuluu epämääräisiä lasten ääniä:

„Äiti, äiti . . .” „Kuulkaa äiti!” ja Liisan „Sst!” Pienokaisen vaikerrus on vaiennut — vain vaivoin kuuluu hennon rinnan nään-tynyt, läähättävä ääni.

LIISA

tulee kyökistä väännellen käsiään ja mutisee hiljaa, kuin itsek-seen.

*Voi Jumala, Jumala . . . Mitä minä teen . . . mitä minä teen?
Aune . . . pikku Aune . . .*

ANNI

säpsähtäen.

Mitä, onko . . . onko Aune kuollut . . . ?

LIISA

Ei — mutta hän kuolee . . . Hän on niin kovin heikko. Nytkin makaa taas siinä omituisessa horrostilassa.

Kyökistä kuuluu taasen pyytäviä lasten ääniä: „Äiti! Antakaa minulle jotain. Antakaa edes jotain ruokaa . . .”

LIISA

menee ovelle ja puhuu tuskaantuneella äänellä.

Olkaa nyt hiljaa! Ette saa herättää Aune parkaa . . . Nukkua nyt vain kiltisti lapsiparat . . . Huomenna äiti hommaa teille jotain syötävää . . .

ANNI

kuin itseksseen.

Aune kuolee . . . silloin kaikki olisi ollut turhaa. Ja nyt hän jo saisi huomenna maitoa . . .

Alkaa taas kävellä.

LIISA

istahtaa pöydän ääreen; puhuu kuin itseksseen.

Täytyy istahtaa hiukan, kun Aune on vähän levossa. Kovin kauan ne siellä kokouksessa viipyvät. Kun nyt saisi tietää mitä siellä . . .

ANNI

tolkuttomasti matkien.

Niin, kunhan viipyisivät, että tietäisi . . . ymmärtäisi.

Liisa katsoo häntä ymmärtämättä.

ANTTI

tulee ovelle: tyytymättömällä, hiukan epähuuloisella äänellä.

Mitä varten täällä padassa on kuumaa vettä? Keittääkö äiti jotakin? Onko äiti saanut perunia jostakin?

LIISA

hermostuneena.

Hiljaa Antti! Etkö sinä vaikenet! Herätät vielä pienemmätkin! Ja etkö sinä näe, että siinä on — vain kuumaa vettä . . . Mene nyt lapsikulta nukkumaan! — *Poika menee, Liisa nousee ja lausuu tuskan valtaamana* — Voi, kun ne lapsiraukat nyt vihdoin nukkuisivat . . .

Lähtee väsynein askelin pojan jälkeen.

Kyökistä kuuluu taas lasten hiljaista nyyhkytystä, joka vaikeenee vähitellen. Anni istahtaa pöydän ääreen ja antaa päänsä vai-pua käsiensä varaan. Pitkään aikaan ei kuulu muuta kuin pak-kasen terävä paukahdus.

LIISA

tulee uudestaan sisään; pysähtyy tuijottavin katsein ja alkaa hiljaa, tuskallisesti:

Anni . . . minä en ymmärrä enää . . . Aune parka hengittää niin kummallisesti — en uskalla enää katsoa . . . — *Ristien käten-sä* — Herra Jumala, auta, auta meitä! Kun ne nyt lopettaisivat lakon siellä kokouksessa, niin saisi vielä apua . . . lääkkeitä, mai-toa . . . — *Painaa kasvot käsiinsä, nyyhkyttäen tukehtuneesti. Anni seisahtuu ja katsoo häntä omituisen tylsästi kuin käsittä-mättä mitään.*

LIISA

Ja isä vaan ei anna lopettaa lakkoa vielääkään. — *Vaikeroiden* — Hän on niin järkähtämätön ja kova . . . Ja pikku Aune parka kuolee sen tähden.

ANNI

havahtuen.

Äiti, mitä te sanotte? — *Värisevällä äänellä.* — Ettekö te muis-ta, ettei isä ole itse kahteen vuorokauteen maistanut mitään . . . edes leivänmurua . . . ?

LIISA

hätkähtää; ojentaa Annia kohden kätensä kuin rukoillen ja änkyttää tuskallisesti, katuen.

Anni kulta, ethän usko, että niin ajattelin . . . Minä en ymmärrä enää mitään, en muista mitään . . . Sinä et tiedä, miten minun koski, kun eilen saatiin se leipä lainaksi . . . eikä isä ottanut sitä pientäkään osaansa, vaikka pyysin . . . — *Värähtäen* — Teki niin pahaa, kun hän hymyili ja käski minun vain syödä, jotta Aune saisi vähänkin maitoa . . . Ja sentään minä, katsos Anni . . . en muista, en ymmärrä . . . Kaikki on minulle niin kovin sekavaa . . . sekavaa . . .

ANNI

hyväillen äitinsä päätä.

Niin juuri, äitiparka — kaikki on nyt sekavaa . . .

LIISA

kuin itseksensä.

Ja sittenkään ei isä kertaakaan ole valittanut omasta puolestaan . . . Aina ajattelee vain toisia, kaikkia — koko työväenluokkaa . . . Ei koskaan itseään! — Huomaamattaan innostuen — Sellainen on isä!

ANNI

samoin.

Niin — isä on oikea mies!

LIISA

alkaa yskiä terävästi; kun se lopulta taukoo, pyyhkääse hän silmiään ja istahtaa nääntyneenä. Äänettömyys.

Ulkona paukahtaa taas pakkaneen. Liisa katsahtaa jäiseen ikkunaan, hänen ruumistaan puistattaa ja hän koettaa kietoa vanhaa shaaliaan paremmin ympärilleen.

LIISA

Täällä on vielä kylmempi kuin kyökissä. — *Levottomasti* — Kylmä sekin on . . . mitenkä ne lapset taas tämänkin yön tarke-nevat . . ? — *Nousee ja poistuu väsynein askelin.* —

ANNI

Ottakaa tämä takki lasten päälle.

LIISA

ovella.

Pidä nyt vaan itse . . . ettet vilustu.

ANNI

Kyllä se siellä paremmin tarvitaan.

Antaa takin Liisalle, ja istahtaa yksin pöydän ääreen. Äkkiä vavahtaa kuin iskun satuttamana, hypähtää seisoalleen kasvot väristyneinä ja alkaa kävellä.

LIISA

palaa hetken kuluttua; mutisee hätäisellä, käheällä äänellä.

Kun ne nyt tulisivat kokouksesta, että saisi edes tietää . . . Kaikkivaltias Jumala, toimita sinä, että lakko loppuisi! Että minun pieni tyttöseni saisi apua, että hän eläisi, eläisi . . . ! Herra Jumala . . . Jumala!

Tuo tukehtunut ääni katkeaa, niinkuin näkymätön, voimakas koura olisi tarttunut hänen kurkkuunsa.

ANNI

näyttää kovin kiihtyneeltä ja katkeralta; hän seisautuu ja aukaisee jo suunsa sanoakseen jotakin, mutta pudistaakin päätänsä ja vaikenee.

LIISA

kuin itsekseen.

Mutta jos se sinun tahtosi on, niin en . . .

ANNI

katkerasti.

Mutta itsehän te äitiparka äsken sanoitte, että Aune on kuolemaisillaan sentähden, kun ei ole saanut maitoa! Ja eikö siihen ole syynä patruuna, joka saa satojatuhansia, ja kuitenkin tahtoo alentaa palkat niin, ettemme voi elää? Kuinka te siis voitte ajatella, että jumala tahtoisi kiduttaa Aune-paran hitaasti kuoliaaksi — kun kerran patruuna on syyllinen! Te syytätte sillä jumalaa!

LIISA

katsoo Annia kuin sekapäinen ja ähkyy oudolla, hätäisellä äänellä.

Lapsi . . . lapsi . . . ole vaiti, vaiti, vaiti! Sinä sekoitat minut! Mitä . . . kuinka . . . ? Puhutko, puhutko sinä totta . . . ? Onko se totta . . . ?

ANNI

kuin havahtuen, kiihkeästi.

On, on . . . nyt minä vasta huomaan, ymmärrän, mitä isä on puhunut! Jos jumala kerran on rakkauden jumala, kaikkietävä ja kaikkivoipa, niin hän ei sallisi tällaisen vääryyden vallitsevan, hän ei antaisi pienen, viattoman Aunen kuolla nälkään! — Olisiko hän määrännyt lukemattomat pienokaiset kärsimään ja nääntymään nälkään . . . Ei, ei! Voi äiti, en osaa sitä oikein sanoa — mutta nyt tiedän, tunnen, ettei jumalaa ole, koska maailmassa on vain vääryyttä, eikä kukaan auta . . .

LIISA

kokonaan hämmentyen.

Ei, se ei voi olla niinkuin sinä sanot! Ei — jumalan kädestä minä olen ottanut kaikki kärsimykset, vaivat, köyhyiden . . . — *Tarttuen päähänsä* — Olisi liian kauheata ajatella, että toiset ihmiset olisivat siihen syypäitä. Minä tulisin hulluksi . . . Ei, ei, se on vihollisen kavalaa kuisketta, viettelystä. Pastori puhui juuri viime sunnuntaina tästä asiasta . . .

ANNI

kuohahtaen.

Pastori, pastori! Onhan isä monta kertaa selittänyt, miksi tuollatavoin sanotaan — ja uskotteko te enemmän pastoria kuin isää? Luuletteko, että isä tahtois viedä meitä harhaan? Ja kyllä isä sen ymmärtää yhtähyvin kuin meidän juoppo pastorikin . . .

LIISA

tukkii korviaansa; keskeyttää tuskallisesti.

Anni, Anni, ole vaiti, vaiti! Sinä et ymmärrä . . . isän on vihollinen jo saanut valtaansa — ja nyt se uhkaa sinutkin viedä . . . Ethän ole koskaan ennen noin puhunut . . . ?

ANNI

En ole ennen ymmärtänyt . . . Koettakaa tekin, äiti, ajatella, niin järkenne . . .

LIISA

keskeyttää kiivaasti.

Ei, ei! Minä en tahdo . . . en tahdo! Sanassakin sanotaan, että maailmallinen järki on meidän pahin vihollisemme . . . saatanan kavaluutta . . . Minä huomasin sen äsken. Ei, ei! Meidän täytyy aina rukoilla, että jumala masentaisi järkemme — että hän antaisi voimaa kärsimään ja nöyrästi ottamaan kaiken vastaan hänen tahdostaan. Hän on hyvydessään kyllä kerran kaikki palkitseva.

ANNI

vavahtaa kuin olisi koskenut johonkin saastaiseen ja kysyy hitaasti.

Mutta pitääkö minun sellainenkin vastaanottaa jumalan tahdosta?

LIISA

kuin ajattelematta.

Kun ei kerran tapahdu mitään hänen tahdottaan, niin ei kai sekään. Ehkä Jumalalla on siinäkin joku tarkoitus, jota emme voi käsittää ja jonka hän vihdoin kääntää hyväksi . . . Se juuri antaa voimaa kestäämään . . .

ANNI

hypähtää seisaalleen silmät salamoiden ja koko hänen olemuksessaan kuohahtaa väivoin hillitty katkeruus ja suuttumus.

Rakastatteko te jumalaa? Sanokaa nyt äiti, rakastatteko te jumalaa vai lapsianne?

LIISA

hänmentyen.

Tietysti rakastan jumalaa ja lapsiani . . .

ANNI

tarttuu äitinsä käsiin, katsoen tätä läpitunkevasti ja hänen sanansa putoilevat kuin nuijaniskut.

Valhe! Jos äiti voi rakastaa sellaista olentoa, jonka tahdosta hänen pieni lapsensa kuolee nälkään ja toinen häväistään hirveällä

tavalla — niin ei hän silloin niitä lapsia hituistakaan rakasta! Sanokaa nyt suoraan, kumpaa te rakastatte?

LIISA

ähkyen tuskallisesti.

Voi Anni, Anni, mitä sinä . . ?

ANNI

raskaasti syyttäen.

Äiti, teidän täytyy kerran katsoa sydämeenne ja huomata mitä jumalisuutenne on! Minusta tuntui ihan kamalalta, kun te lohduttitte itseänne sillä että minulle on tehty näin jumalan tahdosta! Ajatelkaa, mitä minulle on tehty. Katsokaa sormenjälkiä kaulasani, katsokaa revityitä vaatteitani ja, ja . . . ettekö ymmärrä, että elämäni on loppunut . . . Voi äiti, enkö sentään ole sama, jota olette pienenä palleroisena pidellyt sylissänne? Rakastatteko te häntä, jos samalla rakastatte sitä, joka on määrännyt teidän lapsellenne näin kamalan kohtalon?

LIISA

voihkien tukehtuneesti.

Anni . . . vaikene, vaikene jumalan tähden!

ANNI

armottomasti.

Minä olen aina vaiennut, mutta nyt en välitä mistään! Minä tahdon nyt sanoa. Te ette ole koskaan tahtonut edes ajatella, jotta saisitte pitää uskonne. Mutta se ei ole uskoa, vaan ulkokultaisuutta. Silloin on niin hyvä heittää kaikki jumalan syyksi! Ajatelkaa vaan itseänne, äiti. Kun pikku Armas sairastui ja kuoli, sanoitte te sen tapahtuneen jumalan tahdosta — ja kuitenkin hän sairastui siitä, kun kylmettyi kirkkomatkalla teidän varomattomuutenne tähden! Nyt, kun Aune on kuolemaisillaan, ei patruuna ole vähääkään syypää, vaan jumala. Ja maailman inhoittavin rikoskin on teidän mielestänne jumalan määräämä, vaikka . . .

LIISA

ojentaa rukoillen kätensä ja pälyilee kauhistunein katsein ympärilleen kuin vangittu eläin; sitten toistelee tolkkuttomasti.

Se on totta, totta . . . sinä puhut totta, Anni! Mitä, mitä minun pitää tehdä? Herra jumala, minä olen suuri syntinen, auta minua! Anni, tyttöseni . . . pieni lapsoseni . . . voitko vielä antaa anteeksi . . . ?

ANNI

heltyen.

Voi äiti, enhän minä . . . On vain niin kamalaa ajatella, että jumala olisi niin määrännyt . . . Tarkoitin vain, että te edes tässä asiassa ajattelisitte, kuka on syyllinen . . .

LIISA

syvästi katuen.

Niin Anni — minä olen syyllinen! Minä olen ollut kuin sokea — nyt vasta huomaan, että olen kurjin ihmisistä, että minun täytyy alottaa kokonaan uutta elämää. Minä olen kyllä suullani tunnustanut, mutta en ole ajatellut . . . Sekin on totta mitä sanot pikku Armaasta. Ja sitten vielä tämä viimeinen. Voi Anni, minä koetin uskoa sen jumalan tahdoksi, peittääkseni oman rikokseni, tukehuttaakseni omantuntoni äänen . . .

ANNI

hämmästyen.

Mitä äiti — mitä te tarkoitatte?

LIISA

masentuneena, katuvasti.

Niin lapsi parka . . . minä olen syyllinen sinun elämäsi turmioon. Sinä et olisi mennyt, jos minä . . .

ANNI

keskeyttäen.

Mutta ettehän te kehoittanut minua menemään.

LIISA

En kylläkään, mutta en myöskään jyrkästi kieltänyt . . . Jos sen olisin tehnyt, et sinä olisi mennyt . . . Mutta kun se siinä kirjessään lupasi huolehtia, ettei sinun tarvitse puutetta kärsiä, niin . . .

ANNI

tuskallisesti.

Älä nyt äiti, ei se sinun syysi ollut! Olisihan minun kuitenkin täytynyt mennä, kun se uhkasi toimittaa Kaarlون heti huomispäivänä Siperiaan . . . Ja kun luulin sen ihmiseksi, että kun oikein puhun, niin . . .

Ääni katkeaa kuin tukehtuen.

LIISA

peittää kasvot käsiinsä ja nyyhkyttää tukehtuneesti.

Niin — siinä se suurin rikokseni onkin . . . Sillä minä aavisin, olin miltei varma, ettet onnistu, kun luulit mestarin luopuvan vainotoimenpiteistään, kun oikein selität meidän surkean tilamme . . . Mutta sitten tuli mieleeni: jos se kuitenkin myöntyisi, niin saataisi heti Aunelle maitoa ja kaikki tulisi hyväksi . . . Heti taas ymmärsin, ettei se kuule rukouksia, ja ken joutuu sen kynsiin siellä tyhjässä tehtaassa, niin sille käy huonosti . . . Ja sitten, sitten . . .

ANNI

väristen.

Mitä äiti . . . mitä sitten . . . ?

LIISA

käheästi, katkonaisesti.

Niin, sitten tuli mieleeni: kyllä jumala häntä suojelee . . . Ja jos jotain tapahtuu, niin se on silloin jumalan tahto, eikä sille voi mitään . . . Voi minua . . . vaikka minä hämästä tunsin, ettei jumala sekaannu tuollaiseen asiaan, jolleivät ihmiset estä . . . niin k o e t i n uskoa toista, ajatella, että kaikki on jumalan kädessä . . . Niin kammottavan musta minun sydämeni on . . . Voi minua kurjaa, mitä minä teen . . . mihin menen . . . ?

ANNI

Älkää nyt äiti . . . ei sitä voi enää auttaa . . . — *Kumartuu nyyhkyttäen käsiensä varaan.* —

LIISA

katsahtaa Anniin ja hänen kalpeille kasvoilleen ilmestyy kauhea hätä ja epätoivo — niinkuin hän vasta nyt huomaisi rikoksensa suuruuden; vääntele käsiään vaikeroiden.

Ei voi enää auttaa — siinä se on, se juuri on hirmuista . . . Kun ajattelen, että lapseni perikato tai pelastus oli kädessäni kaksi tuntia sitten, niin, niin minä . . . Sillä sinä et olisi mennyt, jos oikein olisin kieltänyt. Jumala, jumala — ei, en voi enää kääntyä jumalan puoleen . . . Jumalakaan ei enää voi mitään — ja minä, minä olisin voinut! — Voi lapseni lapseni . . . pikku Anni-seni, mihin minä menen, missä minä nyt levon saan? Voitko koskaan antaa ant . . . ? Ei, ei Anni-parka — minä en enää ole mahdollinen pyytämään anteeksiantoa . . . — *Heittäytyy suulleen lattialle, tukehtuneesti nyyhkyttäen ja vääntelehtien kuin suonenvetokohtauksessa.*

ANNI

hyväilee äitiään ja nyyhkyttää tuskallisen hellästi.

Äiti, äiti . . . Enhän minä vihainen ole, äiti. On vain niin kovin surullinen olla, rintaa ahdistaa niin kummallisesti . . . kuin tukehtuisi . . . Mutta kuinka minä teille vihainen olisin . . . äiti-parka.

LIISA

vavahtaa Annin äänestä niinkuin ei uskoisi korviaan, sitten nousee, syleilee kiihkeästi Annia, itkien niin kuin hänen sielussaan olisi kaikki järkähtänyt. Vasta pitkän ajan kuluttua hän nyyhkyttäen vaikeroi.

Lapseni . . . lapseni . . . Sinä annat . . . anteeksi . . . Jumalani . . . Niin Anni, nyt minä . . . vasta näen jumalan! Voitko sinä todellakin . . .

ANNI

syleillen Liisaa.

Oi tiedäthän sinä sen, äiti . . . Me olemme vain niin — onnettomia . . .

LIISA

kuin huumaantuneena.

Oi jumalani . . . Voi Anni, jospa tietäisit, mitä tunnen — nyt minä vasta tunnen jumalan läsnäolon. Ensikerran tunnen sielusani hänen rakkautensa henkäyksen, kuulen hänen rakkautensa äänen — sinun suustasi. Minä olen nyt löytänyt vasta jumalan. — Sinun avullasi, lapseni . . . Aivankuin kadotuksen pimeydestä olet sinä pelastanut minut, pikku Anni parka . . . Ja minä, mitä minä? Voi, voi . . .

ANNI

keskeyttää silmät kyyneleissä.

Älkää nyt ajatelko enää sitä, äiti — rakas äiti. Minä olen niin iloinen, niin iloinen, kun te puhutte noin . . . Te ette ole koskaan ollut tuollainen, pikku Äiti parka . . .

LIISA

sisäisestä ilosta itkien.

Oi Anni! Minä en osaa sanoa mitä tunnen, miten onnellinen olen! On kuin olisin päässyt jostakin raskaasta, likaisesta vaatteesta, joka on estänyt minulta auringon elvyttävät säteet — toisuuden ja rakkauden valon . . .

ANNI

kuiskaa kauhulla.

Herra jumala, Kaarlo — hän tulee! En voi nähdä häntä . . . Menen ulos siksi aikaa . . .

Hänen puheensa keskeytyy, sillä Korpi tulee sisään masentuneen ja synkän näköisenä. Anni peittää kasvonsa ja lähtee itkien köyökkiiin.

LIISA

hermostuu niin, ettei voi sanoa mitään, nyppii vain vapisevin sormin esiliinaansa; vihdoin änkyttää katkonaisesti.

Kuinka on . . . Vilho . . ? Miten, miten siellä kävi? Loppuiko lakko?

KORPI

synkästi.

Kyllä se nyt loppui.

ANNI

tulee takaisin ja kysyy pelokkaasti änkyttäen.

Missä Kaarlo on? Tuleeko hän vielä tänään meille? Puhuiko hän mitään?

KORPI

väsyneesti.

Kyllä hän lupasi. Eikö hän saisi tulla?

ANNI

tolkuttomasti.

Tietysti hän saa . . . Herra jumala . . .

Menee ulos.

LIISA

lohduttaen.

Vai jo se vihdoinkin loppui. Vilho, älä ole niin surullinen. Kyllä kai tästä jotenkin sentään selviydytään . . .

KORPI

synkällä äänellä.

Kyllä se huonoa taitaa olla, Liisa parka . . . Mutta minä ajattelen vielä äskeistä kokousta . . . Minä en ole koskaan tuntenut sellaista masennusta kun siellä . . . Se oli niin kurjaa . . .

LIISA

lähenee miestänsä ja silittää säälin ja hellyyden valtaamana tämän kumartunutta päätä, kuiskaten osaaottavasti.

Mitä siellä on tapahtunut, Vilho? Mikä oli kurjaa?

KORPI

raskaan masennuksen vallassa.

Kun omat, omat toverit pettivät.

LIISA

kuohahtaen.

Voi sellaisia raukkoja! Vilho parka . . . Miten siellä oikein . . . kerro minulle.

KORPI

Kun lakkoon ryhdyttiin, lupasivat kaikki yksimielisesti kestää loppuun asti ja yhdessä mennä työhön . . . — *Katkerasti* — Mutta nyt ovat oikein joukottain käyneet mestarin luona ilmoittautumassa pettureiksi ja kokouksessa huusivat kuin yhdestä suusta: työhön, työhön!

LIISA

hellästi, säälien.

Voi Vilho parka . . . kyllä minä ymmärrän, mitä sinä olet kärsinyt. Ja minäkään en ole oikein sinua ennen ymmärtänyt.

KORPI

katsahtaa Liisaa ihmetellen.

Mitä Liisa, mitä sinä puhut? Sinähän olet vallan toisen näköinenkin, niinkuin olisit nuorentunut — ja olet kärsinyt nälkää!

LIISA

hymyillen kyyneleet silmissä ja lausuu aivankuin huumautuneena.

Niin Vilho! Minä olenkin nuorentunut, syntynyt uudestaan. Minä olen nyt toinen ihminen!

KORPI

tarttuu hänen käteensä iloisen hämmästyksen vallassa.

Mitä sinä sanot, Liisa? Että olet toinen ihminen! Oi Liisa, jospa tietäisit miten iloinen siitä olisin! Sano, kerro nyt, mitä on tapahtunut, mistä tuo johtuu?

LIISA

hätkähtää kuin unesta heräten ja sopertaa tuskasta värisevällä äänellä.

Voi minua, Vilho. Kyllä se on ostettu kalliisti. Lapseni elämä . . .

ANNI

syöksähtää sisään kuin takaa-ajettuna, hengähtää syvään ja katsoo taakseen kauhusta kalpeana.

Kyökistä kuuluu lähenevien askelten ääni ja sisään tulee Kaarlo, vavisten koko ruumiltaan. Hän istahtaa vaieten ovensuuhun ja alkaa kuumeesta hekkuvin silmin katsella Annia; tämä liikahtelee levottomasti, niinkuin nuo katseet sattuisivat häneen veitsenpistoina ja vihdoin pujahtaa äänettömästi pois.

KAARLO

itseksään katkerasti ja masentuneesti.

Sellainen on työläisen oikeus . . . Se todellakin on kaunista oikeutta! Ja hänen kunniansa . . . — *Naurahtaa koleasti.*

KORPI

Työläisellä ei ole mitään oikeutta! Ja minä alan ymmärtää, ettei koko maailmassa ole muuta oikeutta kuin voima. Jos olisimme järjestyneitä, olisimme voimakkaita ja silloin olisi meillä oikeuttakin. Mutta nyt . . . ? — *Levittää toivottomasti käsiään.*

KAARLO

levottomasti.

Missä se Halonen lienee, kun ei tullut kokoukseen? Minun täytyy mennä sinne vielä tänään . . .

KORPI

Mene vaan, Kaarlo. Tiedätkö, minun on vieläkin paha olla Halosen tähden . . .

ANNI

tulee kyökistä, ottaa kirjahyllyn takaa muutamia vanhoja sanomalehtiä ja aikoo palata kyökkiin.

KORPI

väsyneesti.

Mihin niitä sanomalehtiä viet, Anni?

ANNI

hiljaa, epäröiden.

Siellä on kuumaa vettä, joka pitäisi kiehauttaa eikä, eikä ole yhtään puita . . .

KORPI

No, eivätkö lapset tänään saaneet lastuja, tai jotain puuriisteitä kun ne niin kauan viipyivät?

ANNI

vilkaisee arasti Kaarloon ja puhuu kuin peittääkseen kalvavaa levottomuuttaan.

Eivät saaneet puun tikkua, mestari on tänä aamuna kokonaan sulkenut tehtaan alueen eikä muualla enää mitään ole. Metsässäkin on niin paksulta lunta, etteivät lapsiraukat sieltä mitään saa, kun jalkineetkin ovat hajallaan. He kävivät Savolan rakennuksella asti ihan turhaan ja Hiltun jalat paleltuivat. Kyllä minä niitä lumella hieroin, mutta ne ovat turvonneet ja ihan punaiset — eikä ole niihinkään mitään lääkettä.

KORPI

raapaisee kiusaantuneena päätään.

Kun tuo pakkanenkaan ei lauhdu enää ollenkaan, yltyy yhä vaan. — *Hiljemmin.* — Koeta nyt peittää jotenkin niitä lapsia, etteivät ihan paleltuisi ja Antti saa mennä Aaltoselle kysymään olisiko siellä siansappiviinaa Hiltun jalkoihin.

Anni menee.

KAARLO

nousee seisaalleen ja sanoo värisevin äänin.

Ei — kyllä minä nyt lähden . . .

KORPI

Kaarlo, älä huoli lähteä . . . Kyllä minä tiedän, mitä sinä aiot — mutta ei nyt mistään puita saa. Kai huomenna jostakin . . . Emil olisi tänään saanut mennä jostakin kauempaa hakemaan.

KAARLO

äkkiä, havahtuen.

Eikö Emil ole vielä käynyt kotona . . ?

KORPI

katsoen tutkivasti Kaarloa.

Ei — entä sitten? Mitä, missä hän on . . ? Tiedätkö jotain hänestä, tai minkätähden muutuit?

KAARLO

istuutuu, koettaen puhua tyynesti.

Ei se mitään, en minä mitään . . . En ymmärrä, minkälainen olen tänään — suutun ja pelästyn ihan turhista . . .

KORPI

lähenee ja lausuu ääntään hiljentäen.

Kaarlo, sano nyt heti, mitä tiedät Emilistä!

KAARLO

En minä mitään erityistä, mutta kun hän jutteli jotakin, että pitäisi ajaa ne rikkurit pois, niin . . .

KORPI

nousee, levottomasti.

Minun täytyy lähteä hakemaan se kotiin!

KAARLO

rauhottaen.

Älkää suotta vaivatko itseänne. Minä kielsin jyrkästi, ettei hän saa ryhtyä mihinkään . . . Eikä hän yksin mitään . . . hän oli vain kiihoittunut.

KORPI

mutisten.

Sepä se on . . . hän oli kokouksessakin ihan kummallinen . . . Varsinkin silloin, kun oli puhe rikkureista ja pettureista.

KAARLO

äkkiä kiihtyen.

Mutta minä en olisi uskonut, että niitä oli niin paljo; tuollaisia kurjia raukkoja — pettureita! Kuinka se on mahdollista . . ?

KORPI

huokaisten.

Se on tietämättömyys joka sitä tekee — ja nälkä.

Äänettömyys.

ANNI

tulee sisään, tuoden huonolla tarjottimella porsliinikannun ja kaksi paria kahvikuppeja; ilmoittaa alakuloisesti.

Tässä olisi kuumaa vettä . . . Hörppikää nyt edes sitä — kun täälläkin on niin kylmä.

Menee.

KORPI

Tule nyt sitten ryypäämään tätä — et ainakaan humalaan tule. — *Katsahtaa häneen tutkivasti ja lisää huolestuen.* — Mutta sinä näytät ihan sairaalta Kaarlo. Kyllä sinä olet vilustunut liikaa . . .

KAARLO

keskeyttää, tekeytyen huolettomaksi.

Ei se mitään tee . . . ei mitään.

Juovat.

KORPI

äänettömyyden jälkeen.

Kunhan nyt olisi edes pieni pala leipää . . . Mutta lämmittää se näinkin.

KAARLO

ikäänkuin muuta ajatellen.

Lämmittää se.

Äänettömyys.

KORPI

itseksseen, levottomasti.

Mutta missä se poika nyt viippy . . ?

Kyökistä kuuluu kiihtynyt

NAISEN ÄÄNI

Missä Korpi on? Onko hän kotona?

KORPI

kuiskaa hermostuen.

Kuka se on? Mitä minusta . . ?

ANNIN ÄÄNI

Kyllä isä kotona on. Tulkaa vain kamarin puolelle.

Ovi avautuu ja Annin seurassa astuu sisään ja seisahtuu ovelle

ERÄS VAIMO

Hänen laihat kasvonsa ovat kalpeat kuin palttina ja hän läähättää raskaasti; huomaa kahvikupit ja huudahtaa mielenliikutuksesta ja vihasta vapisevalla äänellä.

Vai niin! Jaha! Onko nyt hyvä ollaksenne? Oletteko tyytyväisiä . . ?

KORPI

hermostuneesti.

Tyytyväisiä? Mistä niin?

VAIMO

nopeasti ja tuskallisesti.

Lakosta! Tiedätkö jo, tiedätkö te, mitä olette saaneet aikaan . . ? Mitä olette tehneet . . ?

KORPI

hypähtää seisaalleen, ja huulin vapisevin änkyttää.

Mitä, mitä tarkoitatte . . ? Onko Emil jo tehnyt jotain . . ? Sanokaa . . . sanokaa . . .

VAIMO

Sitä en tiedä, mitä hän on tehnyt . . . mutta sen tiedän mitä te olette tehneet Haloselle . . .

KORPI

kuin jähmettyen.

Haloselle?

KAARLO

Mitä, mitä . . ? Onko joku lyönyt häntä . . ?

VAIMO

Ei lyönyt, mutta . . .

KORPI

käheällä, hätäisellä äänellä.

Mitä hänelle on tehty . . ? Puhukaa nyt pian, pian . . !

VAIMO

vetää syvään henkeään, ikäänkuin olisi tukehtumaisillaan ja koettaa puhua hillitysti.

Niin se asia on, että Halonen oli koko tämän päivän ollut murheellisen näköinen, mutta sen jälkeen kun hämärissä kävi josakin, muuttui hän yhä kummallisemmaksi . . . Ensimmäinen oli istunut ja huokaillut, sitten otti Kallun ja Hiljan syliinsä puhumatta mitään ja samalla tavalla oli pitänyt vuoronsa jälkeen kaikkia pienempiä . . . Mutta kun viimeksi piti pikku Mattia silitellen sen hiuksia, niin oli äkkiä alkanut kovasti itkeä — ja sitten juossut ulos . . .

KAARLO

kuumeisella jännityksellä.

Ulos, minne — mihinkä ulos?

VAIMO

Haloska luuli, että kokoukseen . . . mutta kun ei mies tullut illallakaan kotiin, tuli hän meidän puolelle kysymään ja sai Vihtorilta tietää, ettei Halonen ollut käynytkään kokouksessa . . . Hän pelästyi kovin ja alkoi etsiä kaikkialta . . . vinniltäkin . . . ja . . . — *Vaikenee epäroiden.*

KORPI

hurjasti.

Mutta ihminen, sanokaa nyt vihdoin, mitä hänelle on tapahtunut? Mitä, vinnillä . . ?

VAIMO

peittäen kasvonsa.

Hän oli siellä . . . hirttänyt itsensä.

ANNI

*joka jähmettyneenä on kuunnellut kertomusta, kirkasee kau-
husta ja änkyttää jotakin sekavaa.*

KAARLO

tarttuu päähänsä, huudahtaen tolkuttomasti.

Te valehtelette! Se ei ole totta! Se ei voi olla totta . . . ei,
ei!

VAIMO

väristen.

Äsken minä juuri näin hänen riippuvan orressa vyöhihnas-
saan . . . — *Anni peittää itkien kasvonsa ja Kaarlo näyttää mie-
lettömältä kävellessään edestakaisin lattialla.*

KORPI

mutisee tuskallisesti.

Herra jumala . . . tämä on kauheata! Voi minua, voi minua .
. . . — *Napittaa takkinsa hermostuneesti* — Onko siellä ketään
ihmisiä . . . ?

VAIMO

On, on . . . paljon siellä ihmisiä on . . . Ja Haloska on ai-
vankuin hullu, lapset parkuvat, ja . . .

*Hänen äänensä katkeaa tukahutettuihin nyyhkytyksiin.**Äänettömyys.*

KORPI

Ei siellä sitten mitään voi . . . Kuinka hän, miten se on mah-
dollista . . . ? Miksi hän sen teki . . . ?

VAIMO

uudestaan kiihtyen.

Kysyttekö te sitä? L a k o n tähden hän sen teki! Kun lapset

olivat jo toista vuorokautta kärsineet nälkää . . . ja te, te olette syypää!

Anni menee ulos.

KORPI
änkyttäen.

Miten . . . miten minä siihen olen syypää . . . ?

VAIMO

Kenenkä syy se sitten on? Olisihan teidän pitänyt ymmärtää, ettei herroille mitään mahdeta — kyllä he puolensa pitävät! Ja nyt on patruuna vielä luvannut ajaa kaikki entiset työläiset pois — häättää kaikki, jotka asuvat tehtaan huoneissa. Mihin mekin joudumme keskitalvella kuuden nälkäisen lapsen kanssa? Sen saitte aikaan . . .

KORPI
änkyttäen.

Onko, onko se minun syyni, että ilmestyi rikkureita, pettureita . . . ettei mistään saatu apua . . . että kaikki . . .

Hänet valtaa niin voimakas mielenliikutus, ettei voi puhua; kumartuu vain käsiensä varaan.

KAARLO
vapisevalla äänellä.

Älkää ihmisparka enää syyttäkö . . . kyllä tämä jo muutenkin on liian kamalaa . . .

VAIMO

Miksi yllytätte lakkoon? Miksette ajatellut — ja nyt ei Vih-tori pääse työhön. Me saamme kuolla nälkään . . .

Purskahtaa sydäntäsärkevään itkuun.

KORPI

hetken kuluttua hieman tyyntyneenä; vakuuttavasti.

Väärin te minua syytätte . . . yllytyksestä. Minä päinvastoin varoitin, sanoin että häviämme jolleivät kaikki pysy päätöksessään — se oli kaikkien yhteinen päätös. Ja kai tekin sen ymmärrätte, että

täytyi edes koettaa vastustaa tuollaista palkanalennusta. Vai olisiko siihen pitänyt suostua? Miten tekin lapsilaumanne kanssa olisitte tulleet toimeen? Työväen täytyy koettaa pitää puoliaan jos se tahtoo elää! Ja kun jokainen tekisi vain velvollisuutensa, niin kyllä työväkikin jotain voisi vielä — ja se kerran voittaa-kin . . .

VAIMO
epätoivoisesti.

Ei koskaan! Kyllä patruuna puolensa pitää . . .

Juoksee itkien ulos.

KAARLO
tarttuu päähänsä tuskan ja epätoivon vallassa.

Voi, mitä minä nyt teen . . .? Se on minun syyntä! Miksi syytin häntä niin ankarasti? Enkä ehtinyt peruuttaa, hyvittää — pyytää anteeksi sanojani . . . Voi minua!

KORPI

Ei — kyllä minä suurempi syyllinen olen . . . Ajattele, että minä olin hänen vanha toverinsa — ja kuitenkin syytin! — *Tuijottaen eteensä kauhusta laajentunein silmin.* — Kalle-raukka . . . Mitä hän kärsikään tietäessään lastensa jäävän sellaiseen kurjuuteen — kun hän viimeisen kerran heitä hyväili, silitellen pikku Mattinsa tukkaa. — *Hypähtää seisoalleen.* — Tämä elämä on helvettiä pahempi!

Istuutuu jälleen.

KAARLO

Mutta miksi, miksi kaikki menee noin . . .?

KORPI

hetken äänettömyyden jälkeen, synkästi.

En tiedä, mutta kyllä nyt kaikki menee . . .

KAARLO
surullisesti.

En ehtinyt ajoissa auttaa Halostakaan . . . Ja heti aamulla

aioin viedä heille jotain syötävää . . . Olisinhan minä sen veran saanut siitä revolverista. — *Vaikenee uuden ajatuksen valtaamana, ja hänen silmänsä leimahtavat pahaenteisesti; sitten lähennee Korpea, istahtaa pöydänreunalle ja kysyy teennäisen tyynesti ja rauhallisesti.*

Korpi. Sanokaa, eikö teidän mielestänne mestari ole syyllinen siihen että lakko syntyi?

KORPI

hetken ajateltuaan.

Jaa, kyllä minun täytyy se myöntää. Patruuna olisi luultavasti peräytynyt. Ja tuskinpa hän olisi huomannut ehkei kehdannutkaan ruveta koko hommaan ilman mestaria — kun juuri syksyllä palkkoja alennettiin. Mutta jos hänelle osoitetaan miten voi saada kymmenin tuhansin puhdasta säästöä, niin mitä hän silloin työläisistä välittää. Mutta mestari ei tunne sellaista sanaakaan kuin häpy.

KAARLO

vähitellen, nousevalla vihalla.

Niin, sen kyllä ymmärtää, etteivät työnantajat välitä meistä silloin — oma etu on kyseessä — mestari tässä syyllinen on! Teikin myönnätte, että lakko on hänen ansiotaan — ja hänen juoniensa tähden jouduimme myös tappiolle! Hän hankki petturit, värväsi rikkurit, hän toimitti, ettemme saaneet mitään velaksi . . . hän pakotti Halosen . . . Oo! — hän se onkin syyllinen Halosen kuolemaan! Aina, a i n a vain tuo kirottu mestari! — *Kähisee hiljaa* — Ja, ja . . . mitä hän mahtoi tehdä Annille . . . ? — Tuon roiston ottaa kerran saatana!

KORPI

koettaen puhua tyynnyttävästi.

Älähän nyt Kaarlo . . . kyllä hän kaiken tuon tehnyt on, mutta pääsyyllinen on sittenkin nykyinen kapitalistinen järjestelmä, kun tarkemmin ajattelet . . . Kun mestarien toimenä juuri on puristaa työläisten työvoima mahdollisimman tarkkaan työnantajan hyväksi,

pakottaa se jo itsestään sortamaan työväkeä, ja sellaiset vallanhimoiset luonteet kuin Holm saattaa häikäilemättä tulla usein suorastaan painajaiseksi. Kun hän rikostensa vuoksi tietää asemansa horjuvaisuuden ja huomaa voitonsa varmentaa sen onnistuneella palkanalennuksella, niin tietysti hän koettaa sitä ja myös käyttää kaikkia keinoja onnistuakseen ja nujertaakseen perinpohjin työväestön nousevan yhteisvoiman, joka vaatii hänen eroaan. Hän on siis tehtailijan palkkarenki, saman järjestelmän vähäpätöinen ase, joka patruunankin pakottaa maksamaan työväelle niin vähän kuin suinkin. Se on siis pääsyyllinen ja kun emme voi pitää puoliamme, saamme kärsiä — se on nykyinen olotila, kapitalistinen järjestelmä . . . Ooh, nyt minä unohdan Halosen! Minun täytyy heti lähteä.

Lähtee.

Anni aikoo myös poistua mutta vilkaistuaan Kaarlo, pysähtyy kuin jähmettyneenä. Kaarlo tuijottaa tutkivasti, kuumeisin katsein Annia sanomatta mitään.

ANNI

*lähenee vihdoinkin Kaarlo, tarttuu arasti hänen käsiinsä sope-
taen levottomasti.*

Kaarlo . . . sinä olet sairas . . . sinun kätesi ovat aivan tuli-
kuumat ja silmäsi . . . Sinä olet kuumeessa . . . Voi, minä pel-
käsinkin sitä . . .

KAARLO

Se ei mitään merkitse — nyt puhutaan muusta . . . sillä . . .

ANNI

*aavistaa Kaarlon ajatuksen ja keskeyttää hätäntyneellä, vapi-
sevalla äänellä.*

Voi Kaarlo . . . sinun täytyy heti lähteä kotiin . . . Jospa siellä
olisi edes vähän lämpimämpi . . . Ehkä minä tulen saattamaan
sinua . . . ?

KAARLO

painavasti, syyttäen.

Kotiin! Mitä minä kotona teen? Eihän nykyään kellään ole kiirettä kotiin! Eikös niin Anni?

ANNI

koettaen hymyillä.

Kuinka niin? Mitä sillä tarkoitat?

KAARLO

Etkö ymmärrä? Eihän sinullakaan tuntunut olevan mitään kiirettä kotiin tänä iltana . . . Missä sinä olitkaan?

ANNI

katsoen maahan.

Kävin vähäsen Väänäsellä — maitoa etsimässä . . .

KAARLO

silmät välähtävät, Anni ei huomaa ivaa.

Maitoa! Äitisi sanoi että jauhoja . . .

ANNI

ei kohota katsettaan eikä huomaa Kaarlon pahanenteistä tyyneyttä; koettaa sanoa välinpitämättömästi.

Niin, se on totta — oli minun määrä kysyä jauhojakin.

KAARLO

Ahaa! Sinulla oli siis kaksi asiaa — maito ja jauhot! No saitko maitoa ja jauhoja? — Ja mitä siellä muuten kuului? Oliko Kalle kotona?

ANNIN

kasvoilla kuvastuu tuskallinen jännitys, koettaessaan keksiä jotain — niinkuin pelkäisi unohtavansa jonkun kysymyksistä.

En tuota, saanut . . . eikä siellä mitään erikoista. — Kalle oli kyllä kotona.

KAARLO

Vai oli Kalle kotona? Sepä hyvä! Sinä olit kai hänen kanssaan kamarissa silloin kun minä kävin Väänäsellä?

ANNI

katsahtaa Kaarloa hämmästyneenä ja änkyttää vapisevin äänin.

Mitä — kamarissa? Eihän Väänäsellä kamaria olekaan . . . Kaarlo . . .

KAARLO

pelottavan kylmästi ja tyynesti.

Vai ei ole — vai niin! Olin vain kuulevinani sinun äänesi. Mutta mahdollisesti olit jossakin muualla juuri silloin?

ANNI

alkaa hengittää raskaasti ja toistaa koneellisesti kuin uneksien.

Niin minä olin jossakin muualla juuri silloin . . .

KAARLO

huokaa raskaasti ja katsoo kauan Annia, joka vääntelelee käsiään — niinkuin tuo läpitunkeva katse painuisi hänen sydämeensä.

Anni — pikku Anni . . .

Anni kohottaa hätääntyen katseensa ja hänen rintansa alkaa kohoilla rajusti.

Pikku Anni — mitä nyt on tapahtunut?

Anni vavahtaa ja tarttuu voiikkaisten rintaansa, niinkuin tuo tuskasta värisevä, rukoileva kuiskaus sattuisi häneen kuolettavana kuulana. Sitten vilkaisee hätäisesti ympärilleen kuin aikoiisi paeta, mutta kun Kaarlo yhä katsoo häntä, peittää hän yhtäkkiä kasvonsa ja änkyttää käheästi.

Kaarlo! Älä katso Kaarlo . . . Minä pyydän, älä katso . . .

KAARLO

toistaa tolkuttomasti.

Älä katso — Älä katso? Mitä on tapahtunut, missä olet ollut, kun minä en saa enää katsoa silmiisi. Minä — pikku Anniani? Missä pieni Anni parka on ollut?

Anni ei vastaa.

Kaarlon kasvot vääntyvät kirvelevästä tuskasta ja hänen äänensä särähtää särkyneenä lausuessaan hiljaisella ja värisevällä äänellä.

Anni, onko se minun Annini? Etkö sinä edes vastaa minun kysymykseeni . . ? Anni, vastaathan sinä minulle. Missä sinä olit Anni?

Äänettömyys.

Anni — mitä tämä . . .

Yhtäkkiä Anni heittäytyy parahtaen Kaarlon eteen syleillen hänen polviaan, ja hänen hengityksensä korisee kuin näkymättömän käden puristuksessa.

KAARLO

Voi Anni raukka, mitä nyt on tapahtunut?

ANNI

vaikeroiden.

Oi Kaarlo älä kysy, älä kysy! — Annetaan olla . . . älä.

KAARLO

hiukan lujemmin.

Ei Anni — minun täytyy saada se tietää!

ANNI

hätäntyneenä, tolkuttomasti.

Sanoinkin minä jo . . . äsken.

KAARLO

lempeän surullisesti.

Eihän minun pikku Annini voi tuollaisia sanoessa katsoa minua silmiin — sillä ne ovat vielä kirkkaat, rehelliset sinisilmät.

Aikoo suudella.

ANNI

parahtaen.

Ei Kaarlo, et saa, et saa!

KAARLO

pysähtyy ja tuijottaa hetken kuin jähmettyneenä, kuin aavistaen totuuden. Sitten hänen äänensä yhtäkkiä muuttuu lyhyeksi, käskäväksi.

Anni — sano heti missä olet ollut?

ANNI

katsahtaa häneen pelokkaasti.

Oi älä kysy Kaarlo, älä kysy! Olenhan pyytänyt.

KAARLO

kiihtyen.

Anni sinun täytyy sanoa totuus.

Anni vaikeroi nyyhkyttäen eikä vastaa.

KAARLO

jyrkästi.

Sinun täytyy sanoa totuus — minä en voi elää, ellet sano totuutta! Anni, olitko sinä siellä, siellä . . .

ANNI

parahtaa epätoivoisesti ikäänkuin keskeyttääkseen.

Voi Kaarlo, miksi sinä kiusaat minua! Olenhan jo sanonut . . .

KAARLO

ikäänkuin ei olisi kuullut Annin sanoja.

Anni olitko sinä äsken tehtaalla — mestarin luona?

ANNIN

ruumis vavahtaa, hän vääntelelee tuskaisesti käsiään, muttei vastaa.

KAARLO

nostaa hänet tylysti.

Katso minua silmiin! Minun täytyy tietää totuus! Kuuletko?

ANNI

itkien.

Mitä, mitä minun pitää sanoa?

KAARLO

karjaisten.

Mitä? — *Hiljemmin, uhkaavasti.* — Ellet sinä paikalla sano totuutta — niin me emme enää milloinkaan näe toisiamme.

ANNI

parahtaen.

Kaarlo . . .

KAARLO

armottomasti.

Onko se totta?

ANNI

huohottaa raskaasti ja katsahtaa ympärilleen kuin tahtoisi paeta; vihdoin kuiskaa värisevin huulin.

On . . .

KAARLO

hypähtää ylös kuin käärmeen puremana ja hänen kätensä puristuvat nyrkkiin. Pitkän äänettömyyden jälkeen kuiskaa hän oudolla, käheällä äänellä.

Sinä, sinä! Etkö, etkö sinä huutanut . . . koettanut vastustaa . . . ?

ANNI

häpeän ja tuskan valtaamana.

Kaikki tein . . . mitä voin . . . Se peto uhkasi huomispäivänä toimittaa sinut vangituksi ja suoraa päätä Siperiaan. Ja kiristi kurkustani, painoi kädellään suutani . . . olin tukehtua . . .

KAARLO

tarttuu päähänsä, ja hänen kurkustaan tunkeutuu kummallinen korigeiva ääni — ikäänkin haavoitetun pedon karjahdus.

Ooh!

ANNI

on tuskallisesti tarkastanut hänen kasvojaan; parahtaa äkkiä kähäästi.

Kaarlo . . ! hylkäätkö sinä nyt minut . . ? Etkö voi enää antaa anteeksi?

KAARLO

Eihän minulla ole mitään anteeksi annettavaa . . . Ethän sinä ole mitään rikkonut, Anni parka . . . Mutta miksi menit sinne?

ANNI

Niin, en aikonut mennä, mutta se oli niin kamalaa ajatella että sinä joutuisit . . . Niin lue itse . . .

Hakee vapisevin käsin hameensa taskusta rypistyneen kirjeen ja ojentaa sen Kaarlolle.

KAARLO

lukee kiihkeän jännityksen vallassa; loppupuolen lausuu huomauttaaan ääneen.

„Tahdon siis vielä kerran varottaa, viimeisen kerran: ellet saavu huomenna selittämään, miksi olet minua narrannut niin monta kertaa, lähtevät isäsi, veljesi ja sinä itse seuraavana päivänä iäksi täältä, ja rakastajasi tulee katoamaan kokonaan maastamme. Minulla on kirje jo valmis. Minun kanssani ei enää leikitellä. Muista nyt: tämä on viimeinen kerta!

Mutta jos sinä selität syyn petolliseen menettelyysi ja käytäydty toisella tavalla, niin pidän huolta, ettei sinulta puutu mitään tällaisenaakaan aikana. Eikä palkanalennus tule myöskään koskemaan sinun omaisiasi.

Isällinen ystäväsi.”

KAARLO

hurjalla vimmallä.

Voi tuota kirottua konnaa! Kyllä minä sen . . . Odotappas, — odotappas sinä „isällinen ystävä”!

ANNI

tarttuu hänen käteensä, sopertaen levottomana.

Mitä sinä ajattelet, Kaarlo . . ? Kuule, sinä et saa vain tehdä mitään! Lupaa se minulle . . .

KAARLO

hurjasti, aivankuin syyttäen.

Mitä sinä sanot! Puolustatko sinä tuota . . . tuota roistoa?

ANNIN

kasvoilla kuvastuu vaikea taistelu, mutta lopulta leimahtaa hänen silmissään tulinen viha.

En! Tahtoisin nähdä hänet kuolleen! Se on niin kauan ahdistanut ja kiusannut minua . . . ja nyt vielä . . .

KAARLO

mutisee uhkaavasti, hammasta purren.

Hyvä on, hyvä on . . . Se on hänen viimeinen pahatyönsä täällä . . .

ANNI

uudestaan hätääntyen.

Ei, ei, Kaarlo! Älä sentään ajattele mitään sellaista . . . Katso, kaikkihan olisi hukassa, jos, jos . . . — *Tarttuu Kaarlon kaulaan ja painaa itkien päänsä hänen rinnalleen.*

Oi rakas, minä olen niin onneton . . .

Äänettömyys.

KAARLO

puristaa häntä lujasti rintaansa vasten ja hänen suustaan kuuluu terävä hammasten kiristys, sitten käheä kuiskaus.

Anni . . .

Äänettömyys.

Aikoo suudella, mutta jäykistyy yhtäkkiä liikkumattomaksi niinkuin olisi koskettanut jotain kylmää ja kosteata.

ANNI

kääntyy pois päin, koettaen irroittautua ja voihtasee sydäntäsärkevästi.

Jumala jumala! Ei, ei häntäkään ole . . .

KAARLO

Anni, Anni, voitko vielä antaa anteeksi?

ANNI

nyyhkytystensä lomassa katkonaisesti.

Voi Kaarlo parka . . . älä sinä . . . pyydä anteeksi. Ei si-
nulla . . .

Emil tulee sisään ja he erkanevat hämmentyneinä.

Äänettömyys.

EMIL

masentuneesti.

Voitko sinä ymmärtää, miksei isälle anneta jauhoja velaksi?

KAARLO

Tiedäthän sinä sen ennestään, ettei lakkolaisille mitään velaksi
anneta.

EMIL

Kyllä minä sen tiedän, mutta heti kun lakko oli päätetty lopet-
taa, olivat monet jo taas saaneet . . . Sentähden minäkin menin
pyytämään kaksi kiloa velaksi, mutta kauppias ei antanut.

KAARLO

jännittyneenä.

Mitä hän sanoi?

EMIL

Ei paljo mitään . . . näytti vain omituisen salaperäiseltä. Ja
kun kysyin uudelleen miksei hän meille anna niinkuin toisillekin,
niin mutisi jotakin, että mestari oli toistaiseksi kieltänyt an-
tamasta isälle . . .

KAARLO

aivankuin käsittäen.

Mitä se merkitsee . . ? Aikovatkoahan ne . . ?

Vaikenee, katsahtaen Anniin.

ANNI

tuskallisesti.

Niin, niin . . . mestari vihaa niin kauheasti isää . . . Jospa se nyt toimittaa isän pois tehtaasta . . ?

KAARLO

synkästi.

Vaiti! Ole huoletta, Anni. — *Päättävästi.* — Ei — sitä hän ei tule tekemään. Ei, se on liikaa!

ANNI

yhä tuskallisemmin.

Voi, voi . . . Kaikki, kaikki on nyt hukassa . . . Kävitkö sinä kylälläpäin, Emil . . ? Tiedätkö sinä jo . . ?

EMIL

katkerasti.

Kyllä minä sen tiedän, että nyt saadaan oikein komeasti kuolla nälkään ja mestarilla on taas täydellinen vapaus riata!

KAARLO

hitaasti, raivosta värisevin äänin.

Sitä hän ei myöskään enää täällä tee. Ei, jumalauta! Sen täytyy loppua!

EMIL

väsyneesti, hartioitaan kohauttaen.

Minkä sille voit! Et mitään! — *Ivallisesti.* — Ja kun sinä olet tullut niin järkeväksikin . . .

ANNI

varoittaen.

Emil . . .

KAARLO

kähisee hammasta purren.

Älähän viitsi ilkkua Emil . . . jospa minä sittenkin voin . . . ?

Huomaa Annin pelästyneen ilmeen ja hillitsee vihansa ankaraalla tahdonponnistuksella, vieläpä koettaa hymyilläkin, mutta hänen kalpeat, vapisevat huulensa vain vääntyvät surkeaan irvistykseseen. Ovella hän kääntyy ja sanoo kokonaan toisellaaisella äänellä.

No niin . . . täytynee kai lähteä tästä kotiin — nukkumaan . . .
Hyvästi . . .

Menee.

ANNI

hätääntyneesti.

Kaarlo . . .

Tämä ei enää kuule. Anni jää jähmettyneenä seisomaan.

KORPI

tulee sisään ja sanoo synkästi.

Ei Halonen enää tule avustusrahoja pyytämään. Ja meidän pikku Aune ei myöskään taida tarvita enää maitoa . . . Hengittää niin vaikeasti . . . Mutta miksi Kaarlo oli niin kummallinen? Ei vastannut minullekaan mitään. Mistä te väittelitte? Ethän vain mitenkään suuttanut häntä . . . ?

EMIL

epäröiden.

Enhän minä . . .

ANNI

keskeyttää tuskallisesti moittien.

Voi Emil . . . sinä suorastaan ärsytit häntä! Miksi, miksi niin sanoit . . . ?

KORPI

levottomasti.

Mitä sinä sanoit hänelle?

ANNI

Ettei Kaarlo voi mitään . . . ettei hän voi estää . . . mestaria elämöimisestä . . . Voi jospa hän nyt tekee jotakin . . .

KORPI

ankarasti.

Emil, mitä sinä teit? Etkö sinä ymmärrä, että hän on kaikesta kiihottunut ihan äärimmilleen! Ja vielä kuumeessa, nälässä.

EMIL

mutisee katuvasti.

En taas tuota ymmärtänyt. Tässä ei muista muuta, kun ruokaa — aina vaan ajattelee, kun saisi pienen palan leipää. Ja minä kun luulin, että saadaan jo tänä iltana jauhopuuroa. — Aja telkaa, mitä lapset olisivat sanoneet! Eikä mitään — kaikki on kuin kamalaa unta . . .

Purskahtaa rajuun itkuun.

KORPI

lähenee Emilia, silittää hellän kömpelösti hänen tukkaansa, änkyttää särkyneesti.

Älä nyt . . . poikaparka . . . Kyllä vielä saadaan . . .

EMIL

koettaen hillitä itseään.

Ei se mitään . . . isä . . . En minä mitään . . . Mutta jos se mestari toimittaa teidät, meidät kaikki pois . . . Ja kun se sitten vielä . . .

ANNI

keskeyttää hätkähtäen, ja nyyhkyttää.

Ja minä onneton sanoin vielä hänelle sen . . . voi, voi . . .

KORPI

havahtuen.

Mitä sinä sanoit?

ANNI

vältellen.

Tuota . . . en minä . . .

KORPI

kiivaasti.

Sano paikalla . . . mitä olet puhunut! —

ANNI

kuiskaa häpeän valtaamana.

Sanoin, että . . . että . . . se oli . . . Se koski mestaria.

KORPI

astuu askeleen Annia kohden niin uhkaavan näköisenä kuin aikoi iskeä tyttärensä kuoliaaksi ja sähähtää raivokkaasti.

Sinä, sinä . . . Koskiko se mestaria ja sinua . . ? Voi sinua!

ANNI

seisoo kasvojansa peittäen, nyyhkyttäen.

Voi isä, jos tietäisitte, mitä se . . . Ja uhkasi ajaa kaikki pois työstä . . . teidätkin . . . ja . . . ja.

Koskettaa vaistomaisesti kaulaansa.

KORPI

huomaa sen ja tarkastaa Annin kaulaa, mutisee.

Anni, Anniparka . . . vielä sekin! Voi sitä, voi sitä konnaa! Se ei ole ihminen!

EMIL

voimattomalla uhkalla ja samalla masentuneena.

Voi tuota kirottua! Onko, saako se tehdä nyt sitte mitä vaan! Saako, saako . . . se?

ANNI

nyyhkyttäen.

Voi, isä, minun täytyy lähteä pois, jonnekin kauas . . . tai kuolla . . . En voi olla täällä . . . niinkauan kuin se on! En voi . . . Isä-kulta . . . älkää . . . antakaa anteeksi . . .

KORPI

Voi lapsi parka . . .

Anni juoksee itkien hänen syliinsä. Hän silittää tyttärensä tukkaa ja kuiskaa hiljaa, surullisesti.

Voi lapsi parka, pikku Anni raukka . . .

Näyttää taas kuin havahtuvan ja lausuu kolkosti, vaivoin hiliten itsensä.

Se mies on tehnyt liian paljon pahaa! Sille täytyy tulla huono loppu, sillä . . .

Vaikenee äkkiä kuin sanojaan pelästyen, tarttuu päähänsä änkyttäen hätääntyen.

Herra jumala! Mitä, olenko minä jo hullu, kun en muista mitään. Lörpöttelen tässä . . . ja Kaarlo ehtii, ehtii . . . Voi . . . jos nyt tapahtuu jotain . . . kamalaa. Missä on takkini . . . ? Pian, pian . . .

ANNI

kauhistuen.

Voi isä, mitä tapahtuu . . . ? Tarkoitatteko, että Kaarlo . . .

KORPI

No ei mitään Anni . . . tuo takkini nyt vaan . . .

ANNI

Voi, nyt ymmärrän . . . minä tulen teidän kanssanne!

LIISAN ÄÄNI

Vilho, Vilho . . . tule tänne!

KORPI

En ehdi! Minun täytyy lähteä . . .

LIISA

ilmestyy kamarin ovelle, hätäisenä, kalpeana.

Minä pelkään, että Aune rupeaa nyt kuolemaan . . . Hän on niin kamalan näköinen . . . Älä vain lähde minnekkään, Vilho . . .

KORPI

mutisee tolkuttomasti.

Mitä, mitä tämä on . . . ? Minunhan pitäisi heti . . .

LIISA

on aivan suunniltaan ja vaikeroi epätoivoisesti.

Voi minua! Aune kuolee — minun syntieni tähden . . . Minä ansaitsen vaikka minkä rangaistuksen, mutta kun pikku Aunen täytyy kuolla minun syntieni sovitukseksi, niin se on liian kama-laa. Vilho, minä en kestä sitä yksin, ole minun kanssani, tule . . .

Poistuu nyyhkyttäen.

KORPI

on raatelevan tuskan ja ristiriidan vallassa. Ähkyen puristaa hän kaksin käsin päätään niinkuin luulisi sen halkeavan, kaikki entinen päättäväisyys on kadonnut, hän aikoo juosta kyökkiin, mutta pysähtyy epäröiden.

ANNI

hätäisesti, tarjoo päällystakkia hänen ylleen.

Isä kulta . . . meidän täytyy mennä . . .

KORPI

astuu askeleen Annia kohden, mutta pysähtyy vieläkin ja mutisee hiljaa.

Mutta jos Aune?

ANNI

rukoillen.

Isä . . . Aune voi parantua . . . mutta jollemme pian mene, niin kaikki on myöhäistä . . .

KORPI

nopeasti, päättävästi.

Niin, minun velvollisuuteni on mennä — meidän asiamme täytyy pelastaa.

Anni auttaa parhaillaan takkia hänen ylleen kun epäselvästi kuuluu

LIISAN ÄÄNI

Tule pian, pian . . .

KORPI

En voi sentään lähteä, mene sinä Emil, juokse . . .

EMIL,

Kyllä . . . isä . . .

KORPI

Niin — et sinä voi mitään . . . ei hän sinusta välitä . . . Minun täytyy itse mennä . . . Missä on lakkini?

Napittaa hermostuneesti takkiaan.

ANNI

käsiään väännellen.

Kiirehtikää . . . isä . . . juostaan hänen kortteeriinsa. Hän lupasi mennä sinne . . . Minä pelkään . . . pelkään . . .

LIISAN ÄÄNI

käheänä, kauhun valtaamana.

Isä . . . isä . . . tule . . . Jumalan tähden . . . Hänen kasvonsa vääntyvät . . . muuttuvat sinisiksi . . . Pieni rinta korisee . . . korisee . . .

KORPI

näyttää miltei mielettömältä, kun hän kohottaa vapisevat nyrkinsä ilmaan, hänen laihoilla, nääntyneillä kasvoillaan ja koleassa, soinnuttomassa äänessään kuvastuu kiduttava neuvottomuus ja epätoivo ja leuka vavisten huutaa oudolla, kolealla äänellä.

Mitä minä teen? Mitä teen . . ? En enää ymmärrä . . . Täytyykö minun tulla hulluksi . . . hulluksi . . ?

Eksirippu.

Kolmas näytös.

Sama paikka kuin ensimmäisessä näytöksessä. On ilta; seinäkello näyttää olevan jo kahdeksan. Mestari istuu kirjoituspöytänsä ääressä ja pikkupomo seisoo keskellä lattiaa, pidellen kädessään suurta koneenavainta.

MESTARI

hieman äreästi.

Menkää nyt ja koettakaa laittaa sitä konetta, niinkuin päivällä neuvoin, ettei se pilaantuisi!

POMO

raapaisten päätään.

En oikein ymmärrä, miten saan sen yksin toimeen, se on kovin vaikea tehtävä . . . Sitäpaitsi menee tehtaassa paljon piloille, ellei jo pian aleta töitä . . .

MESTARI

äkäisesti.

En suinkaan minä niitä rupea korvista tänne raahaamaan — kun eivät kerran tahdo työtä tehdä.

POMO

arasti.

Mutta eiköhän mestari voisi vaikuttaa siihen, että lakko lopuisi, että palkat tulisivat entiselleen . . .

MESTARI

kiivaasti.

Ja antaisin niiden rauhassa järjestää uuden lakon, yllyttää koko tehtaan työväen yhdistykseensä ja vaatia minua pois . . .

POMO

Minä pelkään, että tästä ei seuraa hyvää . . . Mitä enemmän kurjuus kasvaa, sitä suuremmaksi paisuu myöskin katkeruus ja viha . . .

MESTARI

Mitä te tarkoitatte? Pitäisikö minun jättää paikkani, ilmoittaa patruunalle, että kyllä minä lähden koska ne tahtovat . . . ja antaa niille enemmän palkkaa . . . Ne vaativat minut maantielle ja nyt minä en hellitä ennenkuin nuo yllyttäjät lähtevät itse. — Sitäpaitsi te tulette jo toisen kerran tarjoamaan minulle neuvojanne ja sosialistisia oppejanne! Antakaa sen nyt myöskin olla viimeinen kerta . . .

POMO

pelästyneenä.

En minä selaista ole tarkoittanut enkä mitenkään tahdo neuvoa . . . enkä minä sosialistisia oppeja hyväksy . . . en . . .

Menee.

Eteisessä tulee häntä vastaan Kettunen ja astuu mestarin huoneeseen. Kävelee hiukan vaivaloisesti, mutta hymyilee kuitenkin nöyrästi ja mielistelevästi.

MESTARI

menee kättelemään.

Jaha, hyvää iltaa, Kettunenkos sieltä tuli! Käykää istumaan, istumaan!

KETTUNEN

Kiitos, kiitos! — *Aikoo istua, mutta hypähtää älähtäen ylös, niinkuin tuoli olisi ollut täynnä neuvoja käret ylöspäin ja hänen hymynsä muuttuu hassienkuriseksi irvistykseksi.*

Minä tuota, mieluummin seison . . . tuota, herra mestari . . .

MESTARI

ihmetellen.

Miksi niin? Istukaa nyt vaan, Kettunen!

KETTUNEN

änkyttäen.

Niin, tuota, tuota . . . minä olen tänään tuota, istunut liian paljon . . . — *Nöyrästi.* — Mutta jos herra mestari tahtoo, niin kyllä minä, tuota . . .

Taas ilmestyy Kettusen kasvoille tuo tuskallinen irvistys sekaantuen hänen nöyränimelään hymyynsä, kun hän varovasti istuu ihan tuolin reunalle.

MESTARI

No, vastakos se kokous nyt loppui?

KETTUNEN

puolustellen.

Ei, kyllä se loppui jo seitsemän aikana — mutta minä en tuota, usk . . . minä en voinut tulla tänne suoraan yhdistykseltä, tuota . . . Sillä ne olisivat voineet epäillä jotakin, ja tuota . . . karata minun päälleni . . . Ne ovat sellaisia kauheita roistoja . . . niin kuin se Korpikin — ja sen poika! — *Raivosta kihisevällä äänellä.* Niin, minä pyydän nyt herra mestarille ilmoittaa, että se hunsvotti, se poikalurjus hyökkäsi minun kimppuuni, tuota . . . Ja ihan kepillä, tuota . . . — *Koskettaa vaistomaisesti housuntakapuoltaan ja lisää sähkösten.* — Niin, aivan niin se ryövärin penikka teki! Enkä minä sitä unohda — en, e—n!

MESTARI

ei voi pidättää naurahdusta, vaan kääntyy toisaalle; hetken kuluttua.

Kas vaan tuota lurjusta! Kun uskaltaakin!

KETTUNEN

kuin haltioissaan.

Jaa! Sanokaas muuta. Kun uskaltaa . . . senkin . . .

MESTARI

maltittomana.

No niin, oliko siellä kysymys . . .

KETTUNEN

ei huomaa mestarin kärsimättömyyttä, vaan jatkaa innostuneena.

Sellaisia ne ovat! Vaikka ei herra mestarin sentään tarvitse luulla, että minä, tuota, niitä pelkäisin. Ei! — *Viekkasti.* — Mutta minä voin paremmin hyödyttää herra mestaria, kun ne eivät tiedä mitään . . .

MESTARI

hyväksyvästi.

Kyllä se oikein on, Kettunen! No, kuinkas siellä nyt kävi?

KETTUNEN

Niin tuota, kyllä se nyt loppui . . .

MESTARI

salatulla ilolla.

Todellakin? Kertokaa . . .

KETTUNEN

Ei siinä, herra mestari, ole enää muuta kertomista, kuin että ne huomenaamuna päättivät mennä työhön — niinkuin herra mestari ja herra patruuna tuota, sen ovat määränneet. Ja niinhän se ollakin pitää; minä olen aina sanonut, tuota, että se on kauhiata kapinoimista jumalan säätämää järjestystä vastaan, kun tuollaisia lakkoja tehdään.

MESTARI

Oikein sanottu! Kyllä minä koetan muistaa tämän — puhun itse herra patruunalle . . . No, eivätkö ne mitään muuta päättäneet — oliko siellä mitään puhetta kaikkien työhön pääsemisestä?

KETTUNEN

raapaisten päätään; typerästi.

Ei — en tuota, minä huomannut . . .

MESTARI

hiukan kärsimättömästi.

Minä tarkoitan, eikö kokouksessa tehty sellaista päätöstä, että kaikkien työläisten on uudelleen päästävä työhön.

KETTUNEN

varmasti.

Ei, ei! Eihän siellä mitään sellaista päätöstä tehty. Kuinka ne sentään uskaltaisivat sellaista päättää! Kiittäkööt herra mestaria ja jumalaa, jos vielä armosta pääsevät työhön!

MESTARI

mielissään.

Jaha, jaha! Hyvä on. Te olette kunnon mies, Kettunen — sellaisia pitäisi kaikkien työmiesten olla — silloin ei syntyisi tuollaisia lakkoja ja muita rettelöitä! — Ei siellä muuta sitten ollut . . . ?

KETTUNEN

muistellen.

Ei tuota — ei suinkaan, herra mestari . . .

MESTARI

hymyillen.

Hyvä on. Kyllä minä sitten tämän muistan.

KETTUNEN

Kiitoksia, kiitoksia vaan! — *Entistä nöyremmin, aivankuin uuden ajatuksen valtaamana.* — Niin tuota, kyllä minä kaikkeni koettaisin mestarin hyväksi . . . jos tuota — se Korpi poikineen ei enää tulisi tehtaalle . . . Ja se Suonpää, se on ihan kauhia hunsvotti! — On aivan synti ja häpeä, että se saa olla, tuota. — *Katsahtaa mestariin.* — Niin, minä tarkoitan sitä, että kyllä mestari tuota, on äärettömän hyvä, ihan liian hyvä kun voi sitä lainkaan kärsiä . . .

MESTARI

on ensin näyttänyt äreältä ja neuvottomalta, mutta sitten hän kysyy äkkiä, silmät välähtäen.

Oliko Kettunen silloin kuulemassa, kun Suonpää puhui yhdistyksellä, ettei kenenkään pitäisi mennä asevelvollisuuskutsuntaan?

KETTUNEN

innostuen.

Juu, juu! Kyllä minä tuota, kuulin!

MESTARI

Eikö se myöskin ole puhunut yhteiskunnan kumoamisesta?

KETTUNEN

kostonhimoisesti.

Juu, juu kyllä se puhuu mitä vaan! Ei niin pahaa ole, jota sellainen ei puhuisi! — *Nopeasti, miltei kirkuen.* — Tietysti! Yhteiskunta nurin — että saataisiin minun rahani! Nähkääs herra mestari . . . minulla on pankissa 2,673 markkaa rahaa, ja sen, juuri sen ne tahtoisivat julkeasti ryöstää . . . Ja sitten tasata tietysti yhdistyksen jäsenten kesken! Mutta minä, tuota, en luovu rahoistani — en, en! Minä, tuota . . .

MESTARI

keskeyttäen.

Se olikin hyvä, että Kettunen on itse kuullut . . . Kun minulla on täällä kirje sen Suonpään toimista . . . enkä ole kaikkea kuullut itse, niin kai Kettunen allekirjoittaa sen . . . ? — *Hakee kiihkeästi.* — Kas, tässä se on.

KETTUNEN

ottaa kirjelmän, ja lukee ääneenkin muutamia kohtia.

„yllyttänyt tottelemattomuuteen esivaltaa vastaan” — „luvanut kumota laillisen hallituksen”. — *Raapaisee päätään ja sanoo epäroiden.*

En tuota tiedä, jos se ihan näin sanoi . . . se puhui jotain yhteiskunnan kumoamisesta . . .

MESTARI

äreästi.

No, mutta onhan se sama asia!

KETTUNEN

pelästyen.

Niin, kai herra mestari tuota, sen paremmin tietää, tietysti . . . Ja jos herra mestari kerran tuota, tietää ja tahtoo, niin kyllä minä tuota . . .

Menee pöydän ääreen ja kirjoittaa nimensä paperiin.

MESTARI

Hyvä on! Kettunen pitää nyt sitten mielessään, etten minä ole missään tekemisissä tämän kirjeen kanssa. Nähkääs, se on mukavampi näin, kun — kun minä en ole kaikkea itse kuullut . . .

KETTUNEN

Niin kai . . . mestari saa vain luottaa minuun . . . — *Istahtaa, huomaamattaan, mutta hypähtää äkkiä ja sähisee kasvot kivusta ja suuttumuksesta vääntyen.* — Mutta tuleeko se Korpi sitten varmasti pois täältä . . . ja, ja varsinkin se pojan hunsvotti, lujus?

MESTARI

joka ei ymmärrä Kettusen kiihtymyksen syytä, huomauttaa kylmästi.

Kyllä minä sitten teen, niinkuin parhaaksi näen.

KETTUNEN

nöyrästi.

Tietysti herra mestari itse parhaiten tietää . . . enhän minä, minä tuota . . . Jaa, ehkä minä, tuota, saan nyt sitten mennä . . . ?

MESTARI

hyvästellen kädestä.

Hyvästi vaan, hyvästi vaan!

KETTUNEN

Hyvästi, herra mestari! Ja nöyrimmät kiitokset, tuota, lupauksistanne . . .

Menee.

MESTARI

kävelee edestakaisin hykerrellen käsiään meliilyvästä. Seisahtuu keskelle lattiaa ja jupisee itsekseen.

— Jaha, koska ne eivät päättäneet — niin kyllä minä päätän.
— *Laskee sormillaan.* — Suonpää — Korpi — hänen poikansa. Hm. — *Menee telefooniin.* — Saanko patruuna Jönssonille. — — Onko se herra patruuna? Jaha, hyvää iltaa, tämä on Holm. Minulla on nyt oikein hyviä uutisia! Senjälkeen kun soitin, kävivät monet työmiehet ilmoittamassa, että tulevat työhön milloin tahansa. Ja äsken oli lakkolaisilla yhteinen kokous, jossa päättivät lopettaa lakon ja palata huomenna töihin ilman mitään ehtoja. — *Paussi.* — Niillä ei onneksi ollut mitään avustusrahastoa, ja kyllä routa porsaan kotiin ajaa! — *Nauraa ivallisesti.* — Kyllä se oikein oli niille lurjuksille, kun menivät levittämään minusta sellaista — ihan perätöntä valhetta! — *Paussi.* — *Sitten jatkaa omituisen mielistelevällä äänellä.* — Minun pitäisi taas puhua herra patruunalle siitä — siitä eroittamisasiasta. Minä olen edelleenkin sitä mieltä, että jos ne kiihottajat, joiden ansiota tämä lakko oli — jos ne saavat rauhassa jatkaa kiihotustyötään, niin pian liittyy suurin osa työväestä yhdistykseen ja me saamme uuden lakon, joka ei lopu näin helpolla. Sentähden pahimmat pitäisi eroittaa — nyt kun on sopiva tilaisuus. — *Paussi.* — Niin, ainakin ne kolme, joista olen puhunut — sitä vaatii ehdottomasti tehtaan ja herra patruunan etu. Ensiksi Kaarlo Suonpää; sitten Vilho Korpi. — *Paussi.* — Niin — kyllä hän tavattoman hyvä työmies on, mutta hän juuri on suurin syyllinen tähän lakoon. — *Paussi.* — Tietysti en minä millään tavalla tahdo tehdä herra patruunan tahtoa vastaan, mutta minun täytyy kuitenkin

ilmoittaa, että tuo Korpi on erittäin älykäs mies, se saa täällä niin paljon aikaa, että minä en voi mennä vastaamaan tehtaan turvallisuudesta, enkä työväestön kuuliaisuudesta ja rauhallisuudesta. — *Paussi* — *iloisesti*. — Herra patruuna siis suostuu Korven eroittamiseen. — *Paussi*. — Kiitos, kiitos! Nuori se kyllä vielä on, mutta isänsä sisu sillä näyttää olevan. — *Paussi*. — Niin, niin, en minä nyt tällä kerralla useampaa . . . ehkä ne toisetkin jo tuosta huomaavat . . . — *Paussi*. — Kiitoksia vain — herra patruuna saa täydellisesti luottaa minuun siinä suhteessa! Hyvästi, herra patruuna!

Sytyttää taas sikaarin ja kävelee muutaman kerran lattialla edestakaisin; napsahuttaa sitten sormiaan ja sanoo puoliääneen. — „Kaikki käy kuin rasvattu!”

Pomo tulee sisään ja asettaa pitkän koneenavaimen nurkkaan.

MESTARI
ystävällisesti.

No, onnistuitteko?

POMO
Onnistuin minä sentään lopulta . . .

MESTARI
iloisesti.

Hyvä on, hyvä on! Vaikkei nyt enää muutenkaan ole mitään hätää — huomenna alkavat työt! — *Tarjoaa sikaarin*. — Tässä olisi, pankaa sauhuksi.

POMO
hämmästyneenä.

Todellakin! Onko lakko loppunut? Onko patruuna antanut myöten? — *Otaa koneellisesti sikaarin.*

MESTARI

Ei — sitä hän ei ole tehnyt! — *Avomielisesti*. — Vaikka kyllä hän, näin meidän kesken puhuen, olisi jo monta kertaa antanut

perään — jollen minä olisi saanut häntä vakuutetuksi voitostamme . . . Mutta minä toimitin myöskin voiton. — No istukaa, istukaa ja pankaa sauhuksi! Ja mitä äskeiseen tulee — niin se saa olla kokonaan unohdettu . . .

POMO

änkyttää epäröiden.

Niin, minä tarkoitin todella hyvää . . . Ajattelin, pelkäsin, että mestarille kävisi huonosti . . . jos he saavat tietää . . . että se onkin herra mestari, joka todella on ollut ihankuin johtaja . . .

MESTARI

innostuneena.

Johtaja! Se on oikea sana! Se minä olen ollut . . . Mutta eivät ne minulle mitään mahda — kun karjasen, niin hajaantuvat kuin lampaat! — Jaa . . . tässä muistaissani ilmoitan, että olen aikonut toimittaa teille 50 mk. kuukautisen palkankorotuksen — koska lakko meni näin hyvin.

POMO

muuttuen heti nöyremmäksi.

Kiitoksia, kiitoksia, herra mestari . . . Kyllä minä . . . minä sitten koetan . . .

MESTARI

Minä luotan nyt siihen. — *Nojautuu taaksepäin, puhallellen savuja ja puhuu ensin kuin itsekseen.* — Jaa, kyllä sitä tuntee kuin taakasta päässeensä ja samalla tyydytystä, kun on yksin saanut aikaan tuollaisen voiton, siinä on täytynyt häärätä yöt ja päivät — ja käyttää järkeä. — Te ette voi aavistaa, miten paljon siinä täytyy ajatella ja miten monenlaisia keinoja käyttää ennenkuin saa masentumaan . . .

POMO

näyttää nololta ja kiusaantuneelta.

Ei minulla taida enää tänään olla mitään tehtävää . . .

MESTARI

Ei kai! Ja huomenaamuna sitten aletaan täydellä höyryllä! Hyvää yötä, hyvää yötä!

Pomo menee.

Kävelee innostuneena pari kertaa edestakaisin lattialla, sitten vilkaisee kelloaan ja alkaa sulkea kirjoituspöydän laatikoita.

Silloin kuuluu kolme kovaa koputusta. Mestari säpsähtää ensin, mutta hillitsee itsensä ja huutaa. — „Sisään!”

Hetken äänettömyyden jälkeen aukenee ovi ja sisään astuu Kaarlo. Hän vapisee vilusta ja kuumeesta, hänen kasvonsa ovat tavattoman kalpeat ja hän huohottaa kuin nääntymäisillään; hän pysähtyy ovelle äänettömänä ja tuijottaa mestaria hillitystä vihasta ja kuumeesta hehkuvilla silmillään.

MESTARI

pelästyneenä.

Miksi tulette näin myöhään . . ? Mitä asiata? Onko teillä . . . minulle asiata . . ?

KAARLO

lausuu vieraalla, käheällä äänellä kuin iskien.

Miksei Korvelle anneta jauhoja kauppiaasta?

MESTARI

hämmentyy hetkeksi, mutta sitten ärähtää röyhkeästi.

Mitä se sinulle kuuluu?

KAARLO

vähän äänekkäämmin.

Se kuuluu! Koska te olitte kieltänyt! Kauppias sanoi.

MESTARI

silmät välähtäen.

Vai sanoi kauppias niin? No niin! Minä tein sen — patruunan käskystä . . . Entä sitten?

KAARLO

Miksi, miksi? Minä tahdon tietää sen!

MESTARI

pilkaten.

Vai tahdotteko te vieläkin! No hyvä! Sentähden, että Korpi ei tämän jälkeen enää tule tehtaaseen.

KAARLO

hätkähtää ja änkyttää katkonaisesti.

Tarkoitatteko, että hän joutuu pois? Korpi, joka on ollut täällä tehtaan perustamisesta asti . . . Ajetaanko hänet pois?

MESTARI

hymähtää hiukan nähdessään sanojensa murhaavan vaikutuksen.

No, mitenkä sen ottaa!

KAARLO

kiihkeästi ja tuskallisesti.

Ei, ei! Se on mahdotonta! Peruuttakaa se! Teidän täytyy peruuttaa se!

MESTARI

Täytyy! Kuka minut pakottaa? Sitäpaitsi — se on patruunan toimenpide . . .

KAARLO

harvaksen, syyttävästi.

Se on teidän tointanne! Te olette sen järjestänyt! Te, te!

MESTARI

Älkää huutako! — *Kostonhimoisesti.* — Se on oikeastaan sivuasia, kenen tointa se on — pääasia on, että hän menee täältä. Ja jollei ole muuta asiaa, niin lähtekää tekin täältä — ehkä tehtaaltakin . . . Se on minun mielipiteeni.

KAARLO

yhä nousevalla vihalla.

No, minä en huuda . . . Mutta Korpea ei ajeta sillätavoin kuin koiraa! Te itse menette ennen . . . Niin, lähtekää te pois tältä tehtaalta! Se on minun mielipiteeni!

MESTARIN

silmät välähtävät kiukusta ja epämääräisestä pelosta. Hän hilitsee kuitenkin itsensä ja sanoo puoleksi ivallisesti.

Pois? Minä! Miksi niin . . ?

KAARLO

Te olette tehnyt täällä niin paljon pahaa . . . En voi kärsiä, että te jäätte tänne!

MESTARI

koettaa vieläkin puhua pilkallisesti, vaikka vapisee raivosta.

Vai niin . . . Te ette voi kärsiä minua . . . Mutta herra ei näytä vielä tietävän, että hän huomenna lähtee täältä toisten vilitsijäin mukana. — *Pahaenteisesti.* — Tänne ei kukaan teistä koskaan tule takaisin — eikä teitä muuallakaan avosylin työhön oteta . . . Ymmärrätekö . . ?

KAARLO

hiljaa, jännittyneenä.

Aiotteko te Korvenkin tulevaisuuden tehdä tuollaiseksi . . .

MESTARI

aivankuin vihastaan juopuen.

Tulevaisuudestanne minä viis — sen saatte nähdä — kun otatte . . . Mutta täältä menette huomenna — ellei muuten niin vankikyydillä. Te olette nähtävästi unohtanut, että minulla on vieläkin eräs varma keino järeillä . . .

KAARLO

kuumeisen nopeasti ja tuskallisesti.

Minä kyllä menen ilman muuta — se ei mitään merkitse.

Mutta, mutta antakaa Korven jäädä . . . Häneltä on lakon aikana mennyt kaikki, paljon lapsia — pienin vielä sairaana . . . Mihin hän joutuu keskitalvella, kun kaikkialla on niin kova työttömyys . . ? — *Katsoen maahan, jatkaa hän aivankuin ponnistellen.* — Mestari . . . minä menen heti, jo tänä yönä . . . koetan unohtaa kaikki, kaikki — mutta antakaa, antakaa Korven olla työssä . . .

MESTARI

keskeyttää voitonriemuisesti, pilkaten.

Oo — vai jo on toinen ääni kellossa! Mutta se on jo myöhäistä! Minulle ei r a n k a i s e m a t t a syydetä sikamaisuuksia! — *Matkien.* — „Minä en voi kärsiä teitä”! Mitä se on? — *Lyö rai-vokkaasti nyrkkiänsä pöytään.* — Te, sinä, nulikka! Sinä olet ollut täällä vain minun armostani! Olisin voinut koska tahansa lähettää sinut ikuiselle tielle! Ja sinä uskallat — uskallat sanoa, ettet, ettet kärsi minua tehtaassa! Tiedä huutia — lurjus, nulikka, sinä . . ! — *Vaikenee niinkuin ei löytäisi kyllin tehokasta nimitystä.*

KAARLO

näyttää ensin omituisen avuttomalta, lamautuneelta, mutta käsitteessään turhaan nöyrytyneensä, valtaa hänen kuumeisen olemuksensa, villi viha, ja se kiihtyy jokaisesta sanasta.

Niin — minä en kärsi! Te olette . . . teidän tähtenne joudimme häviöön . . . Ja sitten aijotte vielä ajaa pois Korven . . . te, te . . . — *Muistaa äkkiä ja lausuu raskaasti ja läpitunkevasti kuin tahtoisu surmata sanoillaan.* — Niin — te tapoitte Halosen — teidän tähtenne hän hirtti itsensä!

MESTARI

änkyttää tolkuttomasti.

Mitä . . . onko hän . . . ? Minkätähden . . ?

KAARLO

samoin kuin ennen.

Te pakoititte hänet uhkauksillanne pettämään toverinsa — sen tähden hän sen teki. Ilahduttaako teitä työnne . . ?

MESTARI

tointuen uudestaan heräävästi vihasta.

Mitä . . . sinä uskallat . . . teet täällä . . ? Pois täältä . . . tiehesi! Muuten käy huonosti — huonosti sanon minä!

KAARLO

uhkaavasti.

Niin, teille käy huonosti jollette lähde — teidän täytyy mennä pois täältä! — *Hiljemmin.* — Sillä te olette tehnyt sellaisen rikoksen, että, että . . .

MESTARI

Rikoksen? Sinulle? Mitä minä sinulle olen tehnyt . . ?

KAARLO

tuskasta ja raivosta käheällä äänellä.

Te olette raiskannut minun morsiameni? Kurja konna! Murhaaja!

MESTARI

tolkuttomasti.

Mitä, mitä sanot . . ? Lurjus! Vankeuteen toimitan . . Si-periaan, siellä istut . . lurjus! — *Ikäänkuin kostonhimosta huumautuen unohtaa hän kaiken varovaisuuden, ja sähisee röyhkeästi ilkkuen.* — Ja tiedä se, että minä teen ja tulen aina tekemään mitä itse tahdon! Morsiamesi! Entä sitten? Kyllä se sinulle vielä kelpaa . . .

KAARLON

hampaat kirskahtavat terävästi, hän astuu askeleen eteenpäin, ärjähtiäen hurjistuneena.

Kuolema ja helvetti! Nyt riittää! Kysyn viimeisen kerran: lähdetkö täältä?

MESTARI

änkyttää pelosta ja kiukusta vavisten.

En koskaan sinun käskystäsi . . . senkin, senkin roisto! Mitä nyt . . . sinä . . .

KAARLO

Vai et mennyt . . .

hypähtää notkeasti ovelle, vääntää sen lukkoon ja pistää avaimen taskuunsa. Hänen kuolemankalpeat kasvonsa näyttävät pelottavilta ja silmissä leiskahtaa julma, mieletön riemu.

Hyvä on!

MESTARI

pälyilee kauhistunein katsein ympärilleen, ähkyen.

Mitä tämä on . . ? Päästäkää, päästäkää minut . . pois, minä tahdon . . .

KAARLO

huutaa kaameasti.

— Myöhäistä! Et enää mene täältä!

Hän kyyristyy hiukan ja tuijottaa hetken kuin sekapäisenä kuumeesta kiiluvin silmin vihollistaan. Mestari käyttää tätä toimettomuutta hyväkseen, hyökäten äkkiä telefooniin.

MESTARI

kiertää telefoonin kampia vimmatusti ja parahtaa hätäntyneenä.

Poliisikamari! Apua Jönssonin tehtaalle! Täällä . . apua!

Kaarlo aikoo ottaa revolverin taskustaan mutta se takertuu taskun vuoriin. Mestari huomaa sen, heittää kuulutorven ja siepaten nurkasta pomon jättämän koneavaimen aikoo hyökätä Kaarlon kimppuun.

Mutta viime hetkellä saa Kaarlo revolverin irti taskustaan ja ojentaa sen mestaria kohti. Mestarin ase putoaa kolahtaen lattialle, hän pakenee kamariinsa ja lukitsee oven, huutaen eläimellisellä äänellä

Apua . . . auttakaa, auttakaa! Minut murhataan . . . murhataan!

Kaarlo ei puhu enää mitään. Hurjalla vimmallalla potkaisee hän oven säpäleiksi ja syöksyy mestarin huoneeseen. Sieltä kuuluu askelten töminää, mestarin hätähuuto joka vaikenee korahtaen revolverin laukaukseen. Sitten seuraa hiljaisuus ja hetken kuluttua tulee Kaarlo takaisin revolveri kädessään.

Hän seisahtuu keskelle huonetta ja katselee ympärilleen kuin mieletön — ikäänkuin heräisi pitkästä unesta tietämättä missä on. Näin seisoo hän kauan äänettömänä — pari kertaa vain raskaasti huokaa.

Akkiä hän katsahtaa revolveriin ja hänen kasvoilleen häilähtää ikäänkuin pelastavan ajatuksen varjo, hänen rintansa alkaa koholla entistä raskaammin, kalpeat kasvot muuttuvat omituisen päättäväksi ja samalla surullisiksi. Sitten katsahtaa kerran ympärilleen kuin hyvästellen, kohottaa revolverin piipun ohimoansa vastaan ja ummistaa silmänsä . . .

Mutta juuri silloin alkaa kuulua kiireiseä, läheneviä askeleita, arka koputus ja vihdoinkin hätäinen, tuskallinen kuiskaus.

ANNI

Kaarlo, Kaarlo — oletko siellä? Sano, sano, oletko siellä?
Äänettömyys. Kaarlon revolveri vaipuu alas.

ANNI

Voi jumala! Hän on kuollut . . . Avaa, avaa . . . Kaarlo . . .
Kuuluu useampia askeleita.

KORVEN ÄÄNI

Onko hän siellä? Mitä?
Yhä enemmän askeleita ja muuta melua.

POLIISIN ÄÄNI

röyhkeänä.

Mitä täällä on tapahtunut? Täältä pyydettiin apua. Onko ovi suljettu?

Koputtaa lujasti.

POLIISI

Avatkaa poliisimestarin nimessä!

KAARLO

ei vielääkään liikahda paikaltaan — katsahtaa vain ympärilleen kuin piiritetty metsäneläin.

ANNI

vihlovalla, sydäntäsärkevällä äänellä.

Kaarlo, jumalan tähden — oletko, oletko sinä siellä? Jos elät, niin aukaise . . .

Kaarlo säpsähtää niinkuin olisi saanut ankaran iskun. Astuu askeleen, mutta epäröi vieläkin hetken; sitten heittää revolverin luotaan ja menee raskain askelin aukaisemaan oven.

Poliisit, Anni, Emil ja Korpi astuvat sisään. Etummainen poliisi osoittaa toverilleen Kaarloa ja menee suoraan mestarin huoneeseen.

TOINEN POLIISI

lähenee Kaarloa epävarmasti.

Oletko sinä tuota . . . Mitä täällä on tapahtunut? Mitä, mitä sinä täällä teet . . . näin myöhään?

POLIISI

ilmestyy mestarin huoneen ovelle ja änkyttää kauhistuneena.

Mestari . . . on murhattu . . .

Kaikki seisovat lamaantuneina hämmästyksestä.

KORPI

mutisten kuin itsekseen.

Onko se totta . . . ?

POLIISI

tekee äänettömän merkin toverilleen läheten Kaarloa — ja sitten he yhtäkkiä tarttuvat häneen ja kytkvät käsirautoihin.

Mitä sinä olet tehnyt, roisto! Tunnustatko rikoksesi? Sinä olet vangittu — murhasta . . . Kaikki vastarinta turhaa. — Toiselle poliisille. — Ilmoita heti patruunalle.

Tämä lähtee telefooniin. Soittaa Jönssonille.

KAARLO

masentuneesti.

Vangitkaa vain — minulle on nyt kaikki samantekevää. — Itsekseen. — Mutta miksei, miksei hän luvannut mennä?

POLIISI

mutisten.

Vai samantekevää . . . niin, kai se on samantekevä, kun ihminen on tapettu . . . — *Asettuu valppaana seisomaan Kaarlontakse.*

TOINEN POLIISI

puhuu telefoniin.

Onko se herra patruuna? Tämä on mestarin konttorissa. Täällä on tehty kamala murha — mestari Holm on ammuttu . . . Niin juuri täällä. Tahtooko herra patruuna tulla itse tänne? Jaha, kyllä me odotamme . . .

Asettaa kuulotorven paikoilleen ja sanoo toiselle poliisille.

Patruuna tulee tänne — meidän täytyy odottaa, kunnes hän tulee . . .

KORPI

palaa mestarin huoneesta, astelee hitaasti Kaarlontakse, ja lausuu hetken äänettömyyden jälkeen raskaan liikutuksen valtaamana.

Voi Kaarlo — mitä sinä olet tehnyt? Miksi, miksi? Ellet itseäsi ajatellut, niin etkö muistanut köyhien yhteistä suurta asiaa. Olethan aina myöntänyt, ettei murhilla ja väkivaltaisuuksilla saada mitään aikaan, paitsi vahinkoa. Juuri tänä iltana sinä selitit sitä kokouksessa. Olet selittänyt toisille, varoitit sellaisesta ja nyt . . . ? Miten se on mahdollista?

KAARLO

epätoivoisesti, tolkuttomasti.

Voi antakaa, antakaa anteeksi . . . Minä en ymmärrä itsekään, miten se oikein tapahtui . . . Minä päätin vielä täälläkin, etten saa menettää malttiani ja koetin puhua kauniisti, pyysin. Mutta kun se alkoi ilkkua, pilkata, silloin tuntui niinkuin päässäni olisi alkanut hurjasti pyöriä, kohista — enkä muistanut, huomannut mitään, ennenkuin kaikki oli myöhäistä . . . Voi minua . . . voi . . .

KORPI

värisevin äänin, lohduttavasti.

Kaarlo parka — en minä sinua enää syyttää tahtonut . . . Minä kyllä ymmärrän, että tämä on onnettomuus, jolle et ole voinut mitään . . . Tulin vaan sanoneeksi kun pelkään, että tämän tähden aletaan ahdistaa muutenkin heikkoja työväenjärjestöjä, vainota toimihenkilöitä, leimataan ehkä murhamiehiksi — niin on muuallakin tehty . . . Se olisi niin suuri vahinko . . .

KAARLO

kohottaa raudoitetut kätensä kasvoilleen, ähkyen tuskallisesti.

Ja minä, minä, minä . . .

EMIL

katkeran toivottomasti.

Entä sitten? Eihän tästä muutenkaan ikinä tule sen parempaa! Nytkin kärsittiin viikkokaudet ja palkaksi saadaan lähteä maantielle pakkaseen, nyt kun ei enää jaksa kävellä. Ja pienet viattomat lapsetkin ovat ihan turhaan kituneet ja kuolleet suorastaan nälkään. Se on jotain, jotain . . .

KAARLO

kuin itseksensä, vapisevalla äänellä.

Se juuri kauheinta onkin. Ken eilenkin oli hautausmaalla ei koskaan voi unhottaa sitä pitkää kirstujonoa, ja äitejä jotka yilusta väristen tuijottivat pienokaisiaan jotka lepäsivät viime kehdoissaan niin surkean laihoina ja hentoina kuin kuoliaaksi paleluneet linnunpojat.

KORPI

on kuunnellut synkän, neuvoittoman näköisenä, mutta äkkiä hänen katseensa kirkastuu ja hän lausuu innostuneena.

Ei pojat — he eivät ole kuolleet turhaan . . . Nuo hennot laihuneet ruumiit tulevat haudoistakin huutamaan kärsimyksistään, meidän taistelustamme. Nuo pakkasen jäykistämät pikku suut puhuvat ikuisella äänettömyydellään vakuuttavammin kuin

mitkään sanat, herättäen tunhansia työläisiä ajattelemaan asemaansa. Ja kun olosuhteet pakottavat työläisluokan järjestymään, siis kehittämään, sivistämään itseänsä, saa se samassa suhteessa yhä enemmän vaikutusvaltaa — ja parantaa myöskin yhtämittaa asemaansa. Ja niin on lopulta kaikki muuttuva. Työläisten voitoa ei voi ehkäistä mikään sorto eikä väkivalta. Ei siis tarvitse toivottomaksi — tämä on vain . . .

POLIISI

keskeyttää ankaran virallisesti.

Vaiti! Lopettakaa vihdoin kiihoituksenne, sillä te joudutte vastaamaan siitä, mitä nyt olette saaneet aikaan! Tiedätkö mikä rangaistus seuraa murhaan yllyttämisestä?

KORPI

tolkuttomasti.

Murhaan yllyttämisestä?

POLIISI

Niin juuri! Siitä tulee kuritushuonetta! Sentähden minä kielän teitä poistumasta, kunnes saan lähempiä ohjeita.

ANNI

tuskallisen hämmästyksen valtaamana.

Isä kuritushuoneeseen! Isä on syytön!

KAARLO

katkeran masentuneesti.

Korpi? Yllytyksestä? Mitä, mitä te puhutte? Ei, alkää enää — se on liikaa.

EMIL

kuohahtaen voimattomasta vihasta.

No, viekää sitten minutkin! Ja pian! Parempi on istua rau-doissa, kuin elää tällaista elämää! Miksette tapa heti? Kuolema ainakin lapsille tulee, jos ne yksin jätetään.

POLIISI

Vaiti, sanon minä! Ei täällä rähistä!

KAARLO

kääntyy mestarin huonetta kohden, katseessaan epämääräinen levottomuus ja tuska.

Eikö jo voida lähteä täältä? Minne tahansa!

POLIISI

röyhkeästi.

Ei täältä lähdetä ennenkuin patruuna tulee!

Tarttuu Kaarlon hihaan aivankuin peläten tämän pakenevan.

ANNI

on aivankuin kauhun ja hämmästyksen lamauttamana. Nyt hän tulee Kaarlon luokse, tarttuu vapisevin sormin vuoroin käsiin ja rautoihin ikäänkuin irroittaakseen ne, sitten lysähtää polvilleen kuin kuolettavan kuulan satuttamana, parahtaen särkyneesti.

Kaarlo . . .

KAARLO

hätkähtää, kuin pahasta unesta havahtuessa ja änkyttää katkonaisesti:

Voi Anni — mitä tämä on? Onko kaikki totta, Anni parka? Olenko minä murhaaja jonka elämä hukkuu hämärään vankikoppiin . . . — Katsahtaa kuin tuskasta sekapäisenä ympärilleen. — Voi Anni . . . eikö mitään . . . Sinnekö meidän pikku kotimme häipyi . . . ? Ja me puhuimme puutarhasta . . . missä leikkivät pienokaiset . . . Ei, kyllä kuolema on parempi . . . — *Ääni katkeaa kuin tukehtuneena.*

KORPI

Kyllä tämä raskaalta tuntuu . . . sinäkin, poikaparka . . . — *Vaikenee tietämättä, mitä sanoisi, miten lohduttaisi. Mutta yhä äkkiä hänen kasvoinsa kirkastuvat ja hänen matalassa, hillityssä äänessään ja laihoilla kasvoillaan kuvastuu väkevä sisäinen innostus ja voima.*

Ei pojat . . . ei niin! Tiedätkö, minä tunnen tällä hetkellä jotain sellaista, etten koskaan ennen, niinkuin pimeässä kurjuudessaamme olisi leimahtanut outo väkevä valo.

Mutta ei sittenkään tarvitse masentua. Tunnen sen tällä hetkellä omituisen selvästi — aivankuin salaperäinen kirkas valo olisi valaissut pimeän kurjuutemme, paljastaen läheltämme jotain niin suuremmoista ja lohduttavaa, ettei työläisten enää koskaan tarvitse masentua, muistin ne kauhistavat kärsimykset, mitä työläiset halki vuosisatojen ovat kestäneet — turhaan; kun miljoonat ovat heittäneet henkensä hirsipuissa, vankikomeroissa ja katusuluilla tai sortuneet sortajien puolesta heidän sodissaan, niin masentuisimmeko me nyt, kun tiedämme kärsivämme rakkaitemme puolesta, oman luokkamme ja onnellisemman tulevaisuuden hyväksi, varmoina voitostamme. Ja jos toisinaan tuntuukin raskaalta, niin on hyvä muistaa, että me olemme kuin etujoukot sodassa joiden on aina täytynyt kestää enemmän. Siksi emme nytkään saa kun toisetkin ovat kestäneet — sillä tämä juuri on nyt etuvartiotaislua.

Juuri silloin avautuu ovi ja Korven pikku Antti työntyy sisään kalpeana, laihana ja repaleisena. Hän huohottaa raskaasti ja vapisee vilusta voimatta sanoa mitään. Kaikki kääntyvät, tuijottaen häntä jännittyneenä.

EMIL,
hätäisesti.

Mitä, Antti, mitä?

ANTTI
Katkonaisesti, vapisevin huulin.

Isä, tulkaa kotiin — Aune kuoli . . .

KORPI
katsahtaa tuskallisesti, tyrmistyneenä ympärilleen ja hänen vartalonsa painuu kuin musertavan kivilohkareen alla. Käsäinen, vapiseva käsi kohoo kasvoille ja hänen äänessään värisee viiltävä suru, tuska ja hellyys.

Pieni, pieni tyttöseni

Mutta valtavalla tahdonponnistuksella hän pakottaa kasvonsa tyyniksi, pyyhkäisee otsaansa kuin poistaisi jonkun näkymättömän häiritsevän verhon. Ja sitten hän lausuu rohkaisten.

Niin meidän täytyy kestää, sillä niinkuin sanoin, tämä on etuvartiotaistelua.

Esirippu.

ESITTÄMISOIKEUDEN MYÖNTÄÄ TEKIJÄ

HINTA 10:—

TYÖVÄEN NÄYTELMÄKIRJASTO N:o 54